

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER 6-7. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA GÖREV ALANLAR

İlköğretim 6-7. sınıflar Sosyal Bilgiler programında alan eğitimcileri

Prof. Dr. Mustafa SAFRAN,

Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA,

Dr. Hüseyin KÖKSAL;

ÖĞRETMENLER:

Dr. Sevim CAN,

Hasan IŞIK,

İrfan PURTUL,

Kezban KAYA,

Mustafa GÖKÇE,

Nazan ÖZÜR,

Suat KARDAŞ,

Şerafettin ARIDİL,

Özden KARAKAYIŞ,

Melek AKDOĞAN.

Program geliştirme uzmanı Berna SERDAR,

Ölçme değerlendirme uzmanı Seher ULUTAŞ;

GİRİŞ

1. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

I. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ GENEL AMAÇLARI

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

İlköğretim okulu sosyal bilgiler öğretim programı 6. sınıfta haftada üçer ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi ve 7. sınıflarda dört saat olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. İnsan hakları ve vatandaşlık dersi pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir aradisiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile insan hakları ve vatandaşlık programının kazanımları ilişkilendirilmiş, insan hakları ve vatandaşlık programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.

Bu dersin eğitim ve öğretiminde;

1. Etkili ve sorumlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmek amacıyla tasarlanmış sosyal bilgiler dersi ile öğrenci 4. sınıftan itibaren karşılaşmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programını inceleyerek, öğrencilerin bilgi, beceri, değer ve kavram boyutlarında hazır bulunuşluk düzeyini dikkate almalıdır. Sarmal yaklaşım doğrultusunda, devamlılık ve aşamalılık açısından; 6. ve 7. sınıflardaki öğrenme alanları, beceriler, değerler ve kavramların 4. ve 5. sınıftakilerle ilişkileri göz ardı edilmemelidir.
2. Sosyal bilgiler ünitelerinde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır. Öğretmen de konuları tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı değil, çok yönlü olarak işlemelidir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Millî Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih, insan hakları ve vatandaşlık konuları ilişkilendirilerek, milli bilinç, insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Benzer şekilde edebî ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikayeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, sosyal bilgiler, Türkçe dersleriyle kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.
3. Sosyal Bilgiler Programında, belirlenmiş kazanımlara yönelik konu sıralaması yapılmamıştır. Programda kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması söz konusudur. Öğretmen kazanımları gerçekleştirme koşuluyla; çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hazır-bulunuşluk düzeylerini ve dolayısıyla da ön bilgilerini dikkate alarak, Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda uygun çıkış noktaları, uyarıcı ve pekiştirici unsurlarını kullanarak çerçevesi belirlenmiş olan içeriğe bağlı oluşturacağı alt başlıklar etrafında hareket etmelidir. Çevresel etkiler ve grubun sözü edilen özellikleri açısından gerektiğinde, güncellik ilkesi gözetilmek kaydıyla ünite sürelerinde değişiklik yapılabilir.
4. Öğretmen, geçmiş, bugün ve gelecek düşünüldüğünde, bütün insan faaliyetlerini kapsayacak şekilde seçilmiş olan dokuz öğrenme alanının, birden fazla disiplini içerdiğine, "zaman, süreklilik ve değişim" öğrenme alanının, diğer sekiz öğrenme alanıyla birlikte değerlendirildiğine dikkat etmelidir. Yani bir ünite, iki öğrenme alanı içermektedir. 6. ve 7. sınıfta "gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler" öğrenme alanına yer verilmemiştir.
5. Öğretmen, "sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler" ve "yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler" anlayışlarına önem vermelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin, vb.) bilimsel yöntemleri sezdirilmelidir. Öğretmen, okulun

içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır. Örneğin “TBMM’nin Açılışı” konusunda, “Atatürk, 1920’de kurulan yeni devletin malî kaynakları problemini nasıl çözdü?” problemi ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır.

6. Son yıllarda bazı eğitimciler tarafından “genişleyen çevreler” programına yönelik haklı ve yerinde eleştiriler yapılmaktadır. Günümüzde çocuklar yakın çevrelerinin çok ötesindeki olaylardan da haberdardır. Kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun her eve girmesi, dünyayı çocukların evine getirmiştir. Henüz okula başlamayan çocuklar bile dünyadaki savaşların, çevre kirliliği ile ilgili sorunların artık farkındadırlar. Belgeseller sayesinde dünyanın çeşitli yörelerindeki kültürleri en ince ayrıntılarına kadar tanıma fırsatı elde etmektedirler(Akt.; Öztürk, Dilek, 2003:75). Örneğin 8-13 yaşlarındaki çocukların yakından uzağa ilkesinin tersine Çin Seddi, Piramitler, dünyanın en uzun, en kilolu, en yaşlı insanı gibi konularla ilgilendiği görülmüştür. Bu yüzden ünitelerin sıralanması “yakından uzağa” ilkesine göre yapılırken, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmıştır.
7. Üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine alıştırmalar yapılmalıdır. Dokuz temel becerinin yanı sıra, öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde özellikle durulmalıdır. Bu beceriler alt aşamaları ile birlikte öğretmen kılavuzunda verilmiştir. Kaynak kullanımı ve kanıt değerlendirmeye dayalı sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisi kurmaları ve kanıta dayalı akıl yürütmeleri sağlanmalı, kanıtların sınırlılıkları ve tarihin farklı yorumlarının olabileceği fark ettirilmelidir.
8. Öğretmen, öğrencilerin disiplinlere ait yapısal kavramları öğrenmelerine dikkat etmelidir. Öğrencilerin, çizdikleri kavram ve zihin haritalarından yararlanarak, kavram yanlışları varsa, düzeltmelerine yardımcı olmalıdır.
9. Programdaki değerler, bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle, değerleri açıklama, ahlâkî muhakeme ve değer analizi şeklinde verilmelidir.
10. Öğretmen, programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşmaktadır. Bunlar, üniteler arası ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve aradisiplinlerle ilişkilendirmedir. Programda üniteler arası ve dersler arası ilişkilendirme açıklamalar bölümünde yer alırken, aradisiplinlerle ilişkilendirme tabloları programın devamında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sık sık bu ilişkileri öğrencilerin kurmasına yardımcı olmalıdır. Diğer branş öğretmenleriyle toplantı yaparak planlarını oluşturmalıdır.
11. Öğretmen, okulun bulunduğu çevreye göre programdaki etkinlik örneklerini seçmeli ya da kendisi etkinlik hazırlamalıdır. Olguları ve olayları aktarmak ya da öğrencilere ders kitaplarını ezberletmek yerine, aktif öğrenmeye dayalı etkinlikler uygulamalıdır. Yeni etkinlikler tasarlanırken, dersin 17 genel amacı, ünite kazanımları, farklı öğrenme stilleri ve zekâ türlerine sahip öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Öğretmen bilgi dağıtıcı rolü yerine, öğrencilerinin anlam kurmalarına yardımcı rolünü benimsemelidir. Öğrencileri düşündürücü ve açık uçlu sorularla sorgulamaya teşvik etmelidir. Öncelikle küçük veri kırıntıları ve olgu

koleksiyonları yerine, öğrencilerin büyük fikirler, temalar ile karşılaşmalarına yönelik, becerileri ve değerleri geliştirici etkinlikler seçebilir. Örneğin, I. Dünya Savaşı'na, Milli Mücadele'ye ve II. Dünya Savaşı'na siyasal, ekonomik ve kültürel açılardan topluca bakılabilir. Öğretmen, önce bu savaflara ilişkin öğrencilerin ön bilgilerini saptamalı, öğrencilerin olguları araştırmalarına dayandırdıkları bulgular yoluyla birbirinden ve ders kitaplarından öğrenebileceği bir ortam sağlamalıdır. Öğrencilerin erken yaşlardan itibaren bireysel ya da grup olarak birincil ve ikincil kaynaklar üzerinde çalışarak, kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmalarına yardımcı olmalıdır. Oluşturmacı sınıfın gerçekte anlamda demokrasinin yaşandığı bir yer olduğu unutulmamalıdır. Bu şekilde öğrenciler demokratik beceri ve değerlere sahip, bilimsel düşünmeye açık, insan haklarına saygılı, işbirliği içinde çalışabilen, Cumhuriyet sevgisi ve demokrasi bilinci gelişmiş, haklarını bilen ve sorumluluk sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetişebilir.

12. Millî ve dinî bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'nda bir zaferin ya da Türk İnkılâbı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara'nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk'ün kişilik özelliklerini, inkılâplarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk'ün "Türk, öğün, çalış, güven", "Ne mutlu Türküm diyene!" ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir. Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda, öğretmen "güncellik ilkesinden" hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Güncel konular, öğrencilere iş ve proje olarak verilmelidir.
13. Öğretmen, inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kağıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihî bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, cami, kütüphane, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir. Öğretmen, sınıfta ya da müzede drama etkinlikleri ile geçmiş yaşantıların canlandırılması ve öğrencilerin tarihî kişilikler ile empati kurmasını sağlamalıdır. Öğrencilere verilen ödevler gerçekte (otantik) hayat problemlerinden seçilmelidir. Örneğin antik bir şehirden asfalt karayolu geçirmek isteniyor. "Siz bu şehrin neden korunması gerektiğini açıklayan dilekçe yazınız". "Ya da TRT için çalışan bir program yapımcısıyınız. Safranbolu evleri ile ilgili bir belgesel yapmanız isteniyor. Bu belgeselin senaryosunu yazınız." Bu tür etkinliklerle öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve özellikle yazma becerileri geliştirilmelidir.

14. Öğretmen, öğrencileri millî, ahlâki, insanî, manevî, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik, ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olmalıdır. Ayrıca derse ilişkin konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâyeye, hatıra, gezi yazısı, şiir ve fıkra gibi edebî ürünleri okumaya teşvik etmelidir.
15. Öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM'lar, tarih ve sosyal bilgiler benzeşim (simülasyon) programları, çoklu ortam (multimedya) ve hipermedya gibi araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkânları ölçüsünde sosyal bilgiler dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır.
16. 24.01.2008 tarih ve 2 ve 3 sayılı kararlarla kabul edilen "Müze İle Eğitim" ve "Öğrenme-Öğretme Sürecinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma" konusunda önerilen açıklama ve etkinlik örnekleri işlenişte dikkate alınmalıdır.
17. Öğretmen, ünitenin yapısına uygun olan değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Öğretmen, değerlendirmenin, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu bilmelidir. Sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanılmalıdır. Bu değerlendirme yöntemleri ve araçları; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerdir. Öğretmen, geleneksel değerlendirme araç ve yöntemlerini kullandığında öğrencilerde iraksak düşünmeye yol açan özellikle iraksak sorular sormalıdır. Bazı öğrenciler grup tartışmalarında sessizdir. Fakat çok iyi kompozisyon yazar ya da resim yapar, bazıları çok iyi sunuş yapar; fakat yazıya dökemez. Görüldüğü gibi çok değişik ölçme araçlarının kullanılması öğrencilere öğrendiğini gösterme şansı vermektedir. Öğrenciler etkinlikler çerçevesinde fotoğraf, resim, proje, poster, şarkı sözü, powerpoint sunusu, maket gibi ürünler yapabilmeli ve bunlar aileleri ve çevreleriyle paylaşmak için sergilenmelidir.

**BU PROGRAMA GÖRE HAZIRLANACAK KİTAPLARIN FORMA SAYILARI
AŞAĞIDA GÖSTERİLMİŞTİR:**

	DERS KİTABI		ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI		ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI	
	Kitap Boyutu	Forma Sayısı	Kitap Boyutu	Forma Sayısı	Kitap Boyutu	Forma Sayısı
6. SINIF	19,5 x 27,5	11-14	19,5 x 27,5	7-9	SERBEST	SERBEST
7. SINIF	19,5 x 27,5	11-14	19,5 x 27,5	7-9	SERBEST	SERBEST

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI 6. SINIF ÖĞRENME ALANLARI,
ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ**

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ*	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENIYORUM	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YERYÜZÜNDE YAŞAM	7	15	14
KÜLTÜR VE MİRAS	İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	9	24	23
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	6	18	17
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5	12	11
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	15	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	12	10
GENEL TOPLAM		43	108	100

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI 7. SINIF ÖĞRENME ALANLARI,
ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ**

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ*	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	ÜLKEMİZDE NÜFUS	5	12	11
KÜLTÜR VE MİRAS	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	8	27	25
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	5	12	11
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	6	18	17
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	YAŞAYAN DEMOKRASİ	5	12	11
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	4	15	14
GENEL TOPLAM		39	108	100

1.5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ KUŞBAKIŞI ÇİZELGESİ

ÖĞRENME ALANI: Birbiri ile ilişkili beceri, tema ve kavramların bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi sınıflandıran bir yapıdır.

KAZANIM: Öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.

AÇIKLAMALAR: Kazanımları ve etkinlikleri, üniteler ve diğer dersler arasındaki ilişkilendirmeyi; beceri, değer ve değerlendirmeyi açıklayıcı ifadeler içermektedir.

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM

6. sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
SEMOLLER	Bu ünite sonunda öğrenciler; 1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder. 2. Olgu ve görüşü ayırt eder. 3. Olgu-kavram-genelleme zinciri oluşturur. 4. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar. 5. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur. 6. Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyetinin etkin bir vatandaşı olarak gelişim katkısını fark eder.	<p>DİĞER DERSLERLE İLİŞKİLENDİRME</p> <p>“Neden Oldu?” (Güncel bir geldiği ile ilgili rapor hazırlanır.)</p> <p>“Olgu mu, Görüş mü?” (Metin karşılaştırma yoluyla veya aynı metinden yararlanarak hangi ifadelerin olgu hangilerinin görüş olduğu tartışılır.) (2.kazanım)</p> <p>“Olgudan Genellemeye” (Olgu-kavram- genelleme zinciri oluşturulur.) (3.kazanım)</p> <p>“Bilimsel Araştırma Yapıyorum” (Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak sosyal bilgilerde araştırma yapılır.) (4.kazanım)</p> <p>“Semboller” (Dergi veya gazete resimlerinden bir kolaj hazırlanarak bir kültürün özelliklerini tanımaya yönelik bazı sorulara cevap verilir.) (4.kazanım)</p> <p>“Ben Olsaydım” (Sosyal bir sorunun nasıl çözüleceği ile ilgili öneriler içeren sınıf panosu hazırlanır.) (5.kazanım)</p> <p>“Hayalimdeki Ülkem” (Hayalindeki Türkiye’i görsel ve yazılı açılardan tasvir eden bir metin oluşturulur.) (5.kazanım)</p> <p>“Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi” (Tarih ve coğrafya bilgileri bir araya getirilerek bir fakülte oluşturulur.) (5.kazanım)</p>	<p>Bu kazanım genellemeden olguya geçebilir. (3. kazanım)</p> <p>[!] Dilekçe ve bilgi edinme hakkı kazanım)</p> <p>X</p> <p>İnsan Hakları ve Vatandaşlık</p> <p>Doğrudan verilecek beceri: Bilimsel Genelleme Yapma</p> <p>Doğrudan verilecek değer: Bilimsel Araştırma Yapma</p> <p>Bu üniteye öz değerlendirme ve değerlendirme araçları, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, boşluk doldurmalı testler, dereceleme araçları olarak değerlendirme yapılabilir.</p>
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENIYORUM	Atatürk’ün ülkemizi		<p>DÜZEY</p> <p>ARA DİSİPLİNLERLE İLİŞKİLENDİRME</p> <p>DERS İÇİ İLİŞKİLENDİRME</p> <p>BE CERİ: Öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir.</p> <p>ÖNERİLEN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ</p>
ÖRNEK ETKİNLİKLER:	Bu etkinlikler size yol göstermesi için konulmuştur. Okulunuzun bulunduğu çevreye ve imkânlarınıza göre örnek etkinliklerden seçebilirsiniz. Yalnız etkinliğin özelliğine göre bir ya da iki hafta önceden gerekli hazırlık yapılmalıdır.	DEĞER: Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır.	

6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA KULLANILAN SEMBOLLER

 Sınıf-okul içi etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (yaratıcı drama, grup çalışması, zaman şeridi oluşturma, çalışma kâğıdı doldurma, görsel materyal okuma, mektup yazma, film izleme, sanal alan gezisi vb.) sınıf içinde yapılacağını gösterir.
 Okul dışı etkinlik	Bu sembol, ilgili etkinliklerin (sözlü tarih, grup çalışması, aile soyağacı oluşturma, günlük tutma, grafik oluşturma, proje çalışmaları vb.) tamamının veya bazı aşamalarının ev, kütüphane ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarda yapılabileceğini gösterir.
 İnceleme gezisi	Bu sembol, ilgili etkinliklerin okul dışında inceleme ve araştırma gezileriyle yapılabileceğini gösterir.
 Uyarı	Bu sembol, ilgili üniteye doğrudan verilecek beceri ve değer ifadelerini, işlenecek konuların sınırlarını, kullanılması önerilen araç-gereç ve dikkat edilmesi gereken noktaları gösterir.
X Ders içi ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle ilişkilendirilebilecek diğer sosyal bilgiler ünitelerinin adını, ilgili kazanımlarını ve konularını gösterir.
 Diğer derslerle ilişkilendirme	Bu sembol, ilgili üniteyle işbirliği yapılabilecek diğer derslerin adını gösterir.
 Ölçme ve Değerlendirme	Bu sembol, eğitim öğretim sürecinde yapılabilecek değerlendirme etkinliklerini göstermektedir. Burada yazılan değerlendirme etkinliği bir öneridir. Siz kılavuzda yer alan etkinliklerden öğrencilerin performansını en iyi ölçebileceğinizi düşündüğünüz başka yöntemleri de seçebilirsiniz.
 Ara disiplinlerle ilişkilendirme	Bu sembol Afet Eğitimi, Girişimcilik, İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kariyer Bilinci Geliştirme, Rehberlik ve Psikolojik Danışma ara disiplin alanları ile ilişkili kazanımları gösterir.

2. AÇIKLAMALAR

Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtmak bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Hazırlanmış olan program, dünyada yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almaktadır.

2.1. PROGRAMIN VİZYONU

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu;

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılablarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.

2.2. PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük “bilgiyi üreten” ve “bilgiyi kullanan”larıdır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmelerini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Bu anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler Programı,

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.

6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

Bu çerçevede Sosyal Bilgiler dersi şu şekilde tanımlanabilir:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Sosyal Bilgiler Programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Bilindiği gibi bunlar:

1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler,
2. Sosyal Bilimler olarak sosyal bilgiler,
3. Yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

2.3. PROGRAMIN TEMEL ÖGELERİ

Sosyal Bilgiler Programını oluşturan temel ögeler: beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardır.

2.3.1. BECERİLER

Beceri Nedir?

Şimdiye kadar bilgi edinme, yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmüştür. Günümüzde ise bilgiye bakış değişmiştir. Bilgi; olguları, kavramları, ilkeleri ve süreçleri ezberlemek olarak görülmemektedir. Bilgiyi kullanma, bilgiyi edinmeden daha fazla vurgulanmaktadır. Bilgiyi öğrenmenin önemi göz ardı edilmemekle birlikte, öğrenciler bilgiyi problem çözmede, anlamlı ortamlarda eleştirel düşünmede ve yaratıcı düşünmede kullanılmalıdır. Beceri ise bilgi gerektiren ve performans içeren karmaşık bir eylemdir. Hem bilgi hem beceri kısa zamanda kolayca öğretilir ve öğrenilebilir. Fakat yetenek daha geç gelişir ve daha karmaşıktır. Bilgi ve becerilerin birleşmesi ile yetenek ortaya çıkmaktadır.

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 -7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI BECERİLERİ (4-7)

ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİ

1. Bir kanıtı kullanma ya da referansa dayanma
2. Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
3. İlkeleri türetme
4. Genelme yapma
5. Farklı bakış açılarını açıklama
6. Kararları sorgulama
7. Sınıflama yapma
8. Değerlendirme (ölçüt belirleme)
9. Karşılaştırma yapma
10. İlgili ve ilgisiz bilgiyi ayırt etme
11. Kalıp yargıları fark etme
12. Çıkarımda bulunma

YARATICI DÜŞÜNME BECERİSİ

1. Esnek ve orijinal olma
2. İmgeleme
3. Analiz, sentez, değerlendirme yapma
4. Sıra dışı bağlantılar kurma

İLETİŞİM BECERİSİ

1. Dinleme
2. Sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme
3. Tartışma
4. Bağlantı kurma
5. Farklı perspektiften bakma
6. Açık fikirli olma
7. Başkalarının düşünce ve duygularını anlama
8. Farklılıklara saygı duyma
9. Görüşlerini gerekçelendirme
10. Ortak bir amaç çevresinde toplanma

ARAŞTIRMA BECERİSİ

1. Okuduğunu Anlama

- a. Ana fikri çıkarmak için okuma
- b. Ana fikri bulmak için bölüm ve konu başlıklarını kullanma
- c. Çalışılan konu ile ilgili paragrafları seçme
- d. Okuduğunu yorumlama
- e. İlgili terim ve kelimenin anlamını bulmak için sözlük, kelime listesi oluşturma
- f. Kelime anlamına ulaşmak için uygun kaynakları kullanma
- g. Artan sosyal bilimler kavramlarını tanıma ve anlama
- h. Olgu ve fikirleri ayırma, propagandayı tanıma
- i. Yazarın yargısını tanıma
- j. Metni anlamaya yardımcı olan resimlerdeki ipuçlarını ve açıklamaları kullanma
- k. Değişik amaçlar için okuma (analitik okuma, eleştirel okuma, soru cevaplamak ve fikir oluşturmak için okuma...)
- l. Değişik şekillerde basılmış materyalleri okuma (kitap, gazete, dergi...)
- m. Anlamı zenginleştirmek için edebî metinleri inceleme (tarihî roman, hikâye...)

2. Bilgiyi Bulma, Kullanılabilir Biçimde Planlama ve Yazma

- a. Kütüphane kullanma (bilgisayarda katalog tarama, kitap fiş katalogu kullanma)

- b. Özel referans kaynaklarına ulaşma (almanak, ansiklopedi, sözlük, il yıllıkları, mikro fişler, dergiler...)
- c. Basılı ve görsel kaynaklardaki bilgilere ulaşma (gazete, dergi, televizyon, radyo, video kaset...)
- d. Kitabın farklı bölümlerini kullanma (dizin, içindekiler...)
- e. Anahtar sözcükleri, ciltlerdeki rakam ve harfleri, indeks ve referansları kullanma
- f. Bilgi kaynaklarını değerlendirme (basılı, görsel, elektronik...)
- g. Uygun bilgi kaynağı kullanma
- h. Kaynak olarak toplumu kullanma ve bireylerle görüşmeler yapma (sözlü tarih çalışmaları)
- i. Kullanılabilir biçimlerde bilgiyi planlama ve yazma (Konunun ana fikrini çıkarma, özet hazırlama, not alma, bilgiyi kaydetme, dipnot, italik kullanma, bilgi için dinleme, yönergeyi kullanma, rapor yazma)
- j. Yararlandığı kaynakları “Kaynakça”da titizlikle gösterme.

PROBLEM ÇÖZME

1. Problemi tanımlama ve sınırlandırma
2. Problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma
3. Veri ve kaynak araştırması yapma
4. Hipotezleri test etme
5. Probleme yönelik bir çözüme varma

KARAR VERME BECERİSİ

1. Sorunun farkına varma
2. Sorunu tespit edebilme ve tanıma
3. Sorunun çözümü için hipotez ileri sürme
4. Sorunun çözümü için veri toplama, düzenleme ve değerlendirme
5. Hipotezi test etme
6. Çözüm yollarını öğrenme
7. Çözüm yollarından uygun olanına karar verip uygulamaya koyma
8. Çözümü değerlendirme

BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMA BECERİSİ

1. Yönergeden yararlanarak bilgisayar kullanma
2. Farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma
3. Biçimlendirdiği bilgiyi bilgisayar ortamında sunma
4. Metin, grafik, renk ve ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama
5. Telefon ve televizyon ağlarını kullanarak bilgiye ulaşma yeteneği kazanma
6. Günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik ürünleri amacına uygun olarak kullanma

GİRİŞİMCİLİK

1. Meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma
2. Çevresindeki tanınmış ve başarılı girişimcileri tanıma
3. Kişilerin ekonomi içinde, çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme
4. Eğitimin kendi gelecekleri üzerindeki önemli rolünü anlama
5. Ekonominin temel kavramlarını edinme
6. Girişimciliğin karşı karşıya olduğu zorlukları anlama
7. Yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme

TÜRKÇEYİ DOĞRU, GÜZEL VE ETKİLİ KULLANMA

1. Dinleme
2. Konuşma
3. Okuma

4. Yazma
5. Görsel Okuma/Sunu

GÖZLEM

1. Çevresindeki olay ve olgulara dikkat etme
2. Çevresindeki olay ve olguları algılama
3. Çevresindeki olay ve olguları doğru ve tarafsız tanımlama
4. Çevresindeki olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama
5. Gözlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme
6. Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ya da farklı yönlerini ortaya koyma
7. Gözlediklerini kaydetme ve aktarma
8. Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme
9. Gözlediklerini araştırmalarda veri olarak veya gelecek ile ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme
10. Benzer olaylarla ilişkilendirme ve böyle bir olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine dair davranış geliştirme

MEKÂNI ALGILAMA

1. Uzay ilişkilerini görebilme:
 - a. Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, zihninde canlandırma
 - b. Bir şekli üç boyutlu görebilme
 - c. Bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı zihninde canlandırabilme
2. Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
3. Küre kullanma

ZAMAN VE KRONOLOJİYİ ALGILAMA

1. Takvim bilgisi edinme
2. Zamanları ayırt etme (geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman)
3. Zaman ifadelerini doğru kullanma
4. Kronolojik sıralama yapma
5. Zaman şeridindeki veriyi yorumlama
6. Zaman şeridi oluşturma

DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ

1. Benzerlik ve farklılıkları bulma
2. Zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama
3. Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. Geçmişteki problemleri ve nedenlerini tanıma
5. Tarihsel bir problemin çözümüne alternatif çözümler bulma

SOSYAL KATILIM BECERİSİ

1. Kendisini ve yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma
2. Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma
3. Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma
4. Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma
5. Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme
6. Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma
7. Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme

EMPATİ BECERİSİ

1. Kendisini karşısındakinin yerine koyma
2. Olaylara karşısındakinin bakış açısıyla bakma
3. Kendisini yerine koyduğu kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlama, hissetme ve karşısındakine iletme
4. Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (Tarihsel Empati)

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsel genelleme yapma
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Harita okuma ve atlas kullanma
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Çıkarımda bulunma
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Girişimcilik
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Araştırma
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Sosyal katılım
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Yaratıcılık

7. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	İletişim
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	Grafik hazırlama
3. TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	Tarihsel empati
5. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	Zaman ve kronolojiyi algılama
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	Karar verme
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	Kalıp yargıları fark etme

6. SINIF DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLER

1. Bilimsel Genelleme Yapma

Genelleme

Evrende çeşitli nesne, olay ve etkinliklerin ortak özelliklerini temsil eden kavramlar da kendi aralarında ilişki içindedirler. Örneğin; geçim kaynağı ve yer şekilleri arasında bir ilişki vardır. Yer şekilleri dağlık olan bölgelerde, halkın geçim kaynağı genellikle hayvancılıktır. Ovalarda ise tarım önemli bir geçim kaynağıdır. Bu iki kavram arasındaki ilişkiyi “Bir bölgenin geçim kaynağını o bölgenin yerşekilleri etkiler.” şeklinde ifade edebiliriz. Bu ifade bir genellemedir. Genellemeler, iki ya da daha fazla kavramın arasındaki ilişkinin ifadesidir.

Paul Hanna ve John Lee genellemeyi şöyle tanımlamışlardır: “İnsanların geçmiş ve günümüzdeki deneyimlerine dayalı, belirli bir zamana bağlı olmayan, farklı örneklerle temsil edilen ve bu örneklerin genellemeyi desteklemesi gereken yargılardır”. Genellemeler bir anlamda olgusal bilgilerin sentezidir.

Michaelis ve Garcia’ya göre üç temel genelleme tipi vardır. Bunlar:

- *Betimsel genellemeler*: Belli bir yer ve zamana özgü genellemelerdir. Örnek; “Nüfus artışı, endüstrileşme ve şehirleşme çevre sorunlarına yol açmaktadır.”
- *Koşullu genellemeler*: Bir koşula bağlı genellemelerdir. Eğer olursa..... olur türünde ifade edilir. Örnek; “Bir malın miktarı çoğalırsa malın fiyatı düşer”.
- *Değer temelli genellemeler*: Bu tür genellemeler genellikle bir tercih, istek ya da değer ilkesi içerir. Örnek; “Çevre sorunları çözülecekse, nüfus, endüstrileşme ve şehirleşme kontrol altına alınmalıdır.”

Betimsel genellemeler “Nedir” ? sorusuna yanıt içerirken, değer temelli genellemeler “Ne olmalıdır”? sorusunun yanıtını içermektedir.

Genellemeler soyut ancak öğretimde üzerinde durulması gereken, bilginin önemli bir boyutudur. Genellemeler, öğretimin üzerinde odaklanması gereken önemli düşünceleridir. Ancak genellemelerin, olgu ve kavramlardan bağımsız olarak öğretilmesi mümkün değildir. Olgular genellemelerin geliştirilmesi için temel verileri teşkil ederler.

Genellemelerin Öğretimi

Genellemelerin öğretimi sosyal bilgiler öğretiminin kalbini oluşturur. Öğrencilerin insanı ve çevresini anlamasını ve açıklamasını kolaylaştırır. Genellemeler sayesinde izole edilmiş bilgi parçacıkları organize edilir ve sonuçta dünyayı daha iyi anlamamız kolaylaşır. Öğrenciler kendi düşünme sürecini genellemelerin geliştirilmesinde uygulayarak somut örneklerden soyut düşünceye geçerler.

Hanna, genellemelere iki farklı açıdan bakılması gerektiğini belirtmiştir. Bunlardan ilki, genellemelerin öğrenilecek içerik olarak görülmesidir. İkincisi ise genelleme, geliştirme sürecinin üzerine odaklanan, akıl yürütme sürecidir. Bu bakış açısında, genellemelere bir üründen çok, düşünme süreci olarak bakılmaktadır. Bazı eğitimciler genelleme geliştirme sürecini eleştirel düşünme süreci olarak algılamaktadırlar.

Sosyal bilgiler öğretiminde genellemelerin geliştirilmesinde çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tümevarımsal yaklaşım, tümdengelimsel yaklaşım ve problem çözme-araştırma incelemeye dayalı yaklaşımlardır.

Tümevarımsal Yaklaşımla Genelleme Geliştirme

Michaelis ve Garcia genellemelerin tümevarımsal bir yöntemle geliştirilmesinde aşağıdaki adımların uygulanması gerektiğini belirtmektedirler.

<u>İşlem</u>	<u>Odaklama Sorusu</u>
Verileri olguları topla, düzenle ve incele.	Ne buldun, gördün ve işittin?
Ortak noktaları ya da ilişkileri belirle.	Bu veriler arasında ortak noktalar nelerdir ya da hangi bilgiler birbiriyle ilişkilidir?
Ortak ilişki ve noktalar doğrultusunda geçici bir genelleme yap.	Genelde bu ortak noktalar ve ilişkiler hakkında ne söyleyebiliriz?
Geçici genellemeyi diğer bilgilerle test et.	Diğer verilerle karşılaştırdığımızda genelleme hâlâ doğru mu?

6. sınıfta I.ünitenin ilgili etkinliğinde bu stratejinin uygulanışına bir örnek verilmiştir.

Tümdengelimsel Yaklaşımla Genelleme Geliştirme

Genellemelerin öğretiminde uygulanan yöntemlerden biri de tümdengelimsel yaklaşımdır. Tümevarımsal yaklaşımın tersine, bu yaklaşımda genellemeden özel verilere doğru gidilir. Veriler genellemeyi desteklemek için sunulur. Michaelis ve Garcia tümdengelimsel yaklaşımda aşağıdaki adımların izlenmesini önermektedir.

- Gruba genellemeyi sunma
- Genellemeyi destekleyen veri, örnek ve olayları sunma
- Öğrencileri ek bilgi kaynaklarına yönlendirme
- Öğrencilerin ek kaynaklardan ek destekleyici bilgiler bulmalarını isteme

6. sınıf I.ünitenin ilgili etkinliğinde bu stratejinin uygulanışına bir örnek verilmiştir.

Tümevarımsal ve tümdengelimsel yöntemle genelleme öğretimi birçok araştırmamanın konusu olmuştur. McKinney ve Edgington bu araştırmaların sonuçlarını analiz etmiş ve genel olarak şu sonuca varmışlardır: Her iki yöntem de genellemelerin öğretiminde etkili sonuçlar vermiştir.

Problem Çözme ya da Araştırma-İnceleme Yöntemiyle Genelleme Geliştirme

Genellemelerin öğretiminde etkililiği sınanmış diğer bir yöntem de problem çözme ya da araştırma-inceleme yöntemi olarak adlandırılan bilimsel yöntemdir. Bilindiği gibi bilimsel yöntem hem tümdengelimsel hem de tümevarımsal yaklaşımı kapsamaktadır.

Bilimsel yöntemin basamakları kullanılarak bir genelleme aşağıdaki aşamalarla geliştirilebilir.

- ❖ Geliştirilecek genelleme ile ilgili problemi açıklama ve tanımlama yapılması
Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile çocuk ölümleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

- ❖ Problemin geçici çözümünü hipotez olarak belirtilmesi

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça, çocuk ölüm oranları azalmaktadır.

- ❖ Bilgi/veri toplanması

Bu aşamada öğrenciler hipotezde öne sürülen önerme ile ilgili bilgi toplamaya yönlendirilir. Bu bilgilerin bulunabileceği kaynaklar belirtilir ve öğrencilerin bunları araştırması istenir.

- ❖ Toplanan bilgilerin sınıfta analiz edilmesi

Gelişmiş ülkelerde çocuk ölüm oranları nasıldır? Gelişmemiş ülkelerde çocuk ölüm oranları nasıldır?

- ❖ Genelleme ifadesinin yazılması/söylenmesi

Verilerin analiz sonuçlarına göre genelleme ifade edilir. Başta belirtilen hipotezin toplanan verilerle desteklenip desteklenmediği tartışılır.

(Problem çözme ya da araştırma-inceleme yaklaşımı ile genelleme geliştirme yöntemine yönelik uygulama örneği için bkz. 6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğreniyorum ünitesi “Bilimsel Araştırma Yapıyorum” etkinliği)

Genellemelerin geliştirilmesinde, tümevarımsal ve problem çözme yaklaşımı, tüm dengelimsel yaklaşıma oranla öğrenciyi daha aktif kılmaktadır. Bu yaklaşımların, genellemelerin konu alanının bir boyutunun öğrenilmesi yanında öğrencilere bilimsel akıl yürütme ve düşünme becerisini kazandırma açısından da çok önemli eğitsel katkıları vardır. (DOĞANAY, 2003: 34-)

2. Harita Okuma ve Atlas Kullanma

Mekânın algılanması becerisinin ikinci aşamasını harita ve atlas kullanma becerisi oluşturur. Haritalar mekânın algılanmasında çok önemli rol oynar. Sosyal Bilgiler dersinde haritaları, hem üzerlerinde taşıdıkları bilgilerin okunması, hem de bir verinin harita üzerinde basitçe gösterilmesi açısından ele almak gerekir. Öğrencilerden kendi seviyelerine uygun harita türlerini okuyabilmeleri, bunun yanında yine kendi seviyelerine uygun haritalar üzerinde çalışabilmeleri beklenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi disiplinlerinin hemen tümü için, temel anlamda harita becerisi gereklidir. Harita becerisi harita okuma, kullanma ve atlas kullanma becerileri olarak üç aşamada incelenebilir.

Haritalar karmaşık yapıdadır ve soyut ifadeler barındırırlar. O nedenle harita becerileri kazandırılırken öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alınması gerekir. Bu yüzden ilköğretim öğrencileri için bu becerinin basamaklandırılarak verilmesi, bütüne ulaşmak konusunda acele edilmemesi önemlidir.

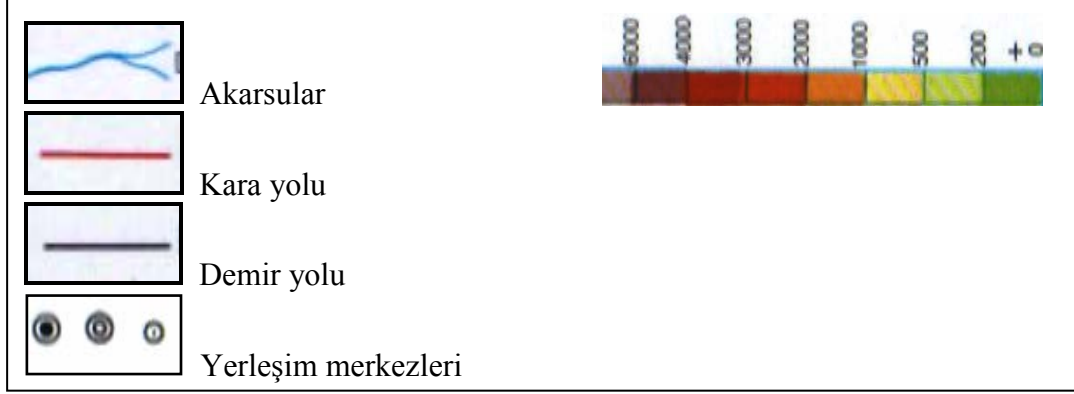
İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda basit şekiller ve kroki çizme, sembol kullanma ve bu sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturma becerileri üzerinde durulmuştur. Soyut düşünme becerisinin geliştiği 6. ve 7. sınıflarda ise haritaların diğer öğeleri üzerinde durularak ölçek ve değişen ayrıntılar, harita çeşitlerini tanıma, harita üzerinde verilen bilgiyi okuma-anlama ve yeni bilgiler aktarma üzerinde durulacaktır. Bu beceri kazandırılırken kullanılacak harita ve atlaslar öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri ve pratik olarak kullanabilecekleri türden olmalıdır.

Harita okuma becerisini geliştirmek için neler yapabiliriz?

Haritalar gerçek alandaki bir unsuru bazı teknikler ve sembollerin yardımıyla kâğıt üzerinde gösterirler. Bu anlamda harita okumak, haritada kullanılan sembollerin gerçek alanla veya konuyla ilişkisini kurabilmektir. Yeryüzü şekillerinden tutun da sıcaklık dağılışına kadar mekânla ilişkilendirilen her konu harita üzerine aktarılabilir. Dolayısıyla pek çok çeşit harita vardır. Öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri ve kullanabilecekleri haritaları okuyabilmeleri için haritanın her unsuru ile ilgili özel çalışmalar yapılması gerekir.

Harita üzerinde yüzey şekillerinin gösterilmesi öğrencilerin en çok zorlanacakları konudur. Bu konuda en yaygın teknik olan eşyükselti eğrisi tekniği orta öğretimde verileceği için bu konuya girmeden temel yüzey şekillerini tanımları en azından yükselti, eğim ve renk ilişkisini fark etmeleri sağlanmalıdır.

İlk aşamada öğrenciler haritalarda kullanılan standart sembolleri tanımalıdır. Bununla ilgili olarak hemen her genel haritada karşılaşılabilecekleri semboller örneğin; kara yolu sembolü, yerleşim merkezlerinin sembolleri, demir yolları, hava alanları, akarsuların sembolleri ve yükselti ifade eden renkler gibi semboller öğrencilere kavratılmalıdır.

Örneklere olduğu gibi haritaların işaretler kısmına veya atlasların ilgili bölümlerine öğrencilerin dikkatlerini çekmek için öğrencilerle harita üzerinde küçük oyunlar oynayabilirsiniz. Örneğin; haritada seçeceğiniz bir alanda veya atlasın bir sayfası ile sınırladığınız bir alandaki yerleşim merkezlerini, kara yollarının birleştirdiği şehirleri veya hava alanlarını listelemelerini isteyebilirsiniz. Bu sayede öğrenciler önce aramaları istenilen işaretler kısmından sembolünü bulacak, daha sonra bu sembolü belirlediğiniz alan içinde arayacaktır. Bu çalışmayı birkaç kez tekrar edebilir hatta başka beceriler de ilâve ederek zenginleştirebilirsiniz. Örneğin; seçtiğiniz özelliği arayacakları alanın sadece koordinatlarını vererek bulmalarını isteyebilirsiniz.

1. Haritalarınızdaki 40° - 60° kuzey paralelleri ile 30° - 40° doğu meridyenleri arasında kalan alanda bulunan yerleşim alanlarını bulunuz.

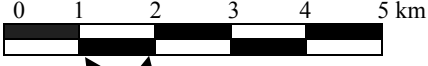
2. Atlaslarınızın 30. sayfasında 2B karesi içindeki akarsuları ve bunların hangi ilin sınırları içinde olduğunu bulunuz.

İkinci aşamada renklerle ilgili çalışmalara da geçilebilir. Bunu için, yukarıdaki usulle belirlenen bir alanda gördükleri renkler ve bunlarla ilişkili olan yükselti basamaklarını yazmalarını veya söylemelerini isteyebilirsiniz. Renklerin genişlediği alanlarda alanın düz ve düze yakın olduğunu, renklerin daralarak çeşitlendiği alanlarda yükseltinin ve eğimin arttığını söyleyerek bu alanları harita üzerinde örneklemelerini isteyebilirsiniz. Bu çalışmayı farklı ölçekli haritalar kullanarak çeşitlendirebilirsiniz. Örneğin; Türkiye'nin $1/2000000$ ve $1/4500000$ ölçekli fizikî haritalarında karşılaştırmalı olarak çalışabilirsiniz.

Yukarıdaki örnekler öğrencilerin ellerindeki mevcut malzemeye göre düzenlenmeli ve sorular haritaların özelliğine göre sorulmalıdır. Örneğin fizikî haritada il sınırları olmayabilir ya da idarî haritalarda renklerin anlamı daha farklıdır. Aynı şekilde öğrencilerinizin atlasları da aynı olmayabilir. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda haritaların nitelikleri göz önünde bulundurulmalı, sorular buna göre hazırlanmalıdır.

Haritaların doğru bilgi vermesi için gerekli olan en temel unsurun ölçek olduğu unutulmamalıdır. Çünkü ölçek bir anlamda gerçek alanın simgesidir. Nasıl ki renkler yükseltinin gösterilmesi için bir araç ise, ölçek de gerçek alanın haritaya aktarılması için kullanılan araçtır. Ölçeğin gösterdiği oransal ifade kesir ifadesi ile veya eşit bölümlere ayrılmış bir çizgi ile gösterilir. Öğrencilerin haritadaki alanın hangi oranda küçültüldüğünü anlamaları için bu ifadeleri tanımaları

bunun için de temel matematik becerisine sahip olmaları gerekir. Bu konuda matematik dersi öğretmenleri ile iş birliği yapılabilir.

1 santimetrelük uzunluk 1 kilometre ile gösterilmiştir.

Bu aşama geçildikten sonra bir alanın farklı ölçeklerle çizilmiş haritalarının birbirinden farklı görüldüğü kavratılmalıdır. Farklı ölçeklerdeki haritalarda değişen ayrıntıların öğrenciler tarafından fark edilmesi gerekir. Öğrencilerin herhangi bir konuda çalışma yaparlarken çalışmalarına uygun haritalar seçmeleri ancak bu yolla mümkün olur. Bunun için her sınıfta ve hemen her ünite de adı geçen alan ile kullandığınız harita ilişkisini kurun. Örneğin; komşularımız ile ilgili bir konu işleniyorsa öğrencilerinizden okulunuzdaki harita seti içinden uygun olanı seçmelerini isteyebilirsiniz. Öğrencilerden neden bu haritayı seçtiklerini açıklamalarını isteyerek ve ihtiyacınız olan haritada aradıklarınızı sorarak doğru haritanın hangisi olduğunu buldurabilirsiniz. Ya da aynı süreçleri kullanarak atlaslarından konu için uygun olan sayfayı bulmalarını isteyebilirsiniz. Böylece öğrenciler harita seçerken aynı zamanda ölçek de seçtiklerini fark edeceklerdir.

Bu yaş öğrencileri için kullanılacak haritalar, genel haritalar ve atlaslardaki haritalar olacağı için öğrenciler çok fazla seçenek ile karşılaşmayacaklar; yukarıdaki egzersizler gibi basit çalışmalar sayesinde günlük hayatlarında kullanabilecekleri belli başlı haritalar ile konuları eşleştirebileceklerdir.

Öğrencilerin basit anlamda harita üzerine bilgiler aktarabilmeleri ve harita üzerinde çalışabilmeleri bu becerinin son aşamasını oluşturur.

Önce öğrencilerinize fotoğraflar kullanarak taslak çizimler yaptırabilirsiniz. Öğrencilerinize temel yüzey şekillerini kolayca ayırabilecekleri bir fotoğraf gösterin. Fotoğrafta gördükleri yüzey şekillerini konumlarını bozmadan çizmelerini isteyin. Bu çizimi yaparken yüzey şekillerini kâğıda aktarmada hangi zorlukları yaşadıklarını yazmalarını isteyin. Fotoğrafların yüzey şekillerini tüm yönleri ile yansıtıp yansıtmadığını sorarak bu konu üzerinde düşünmelerini isteyin.

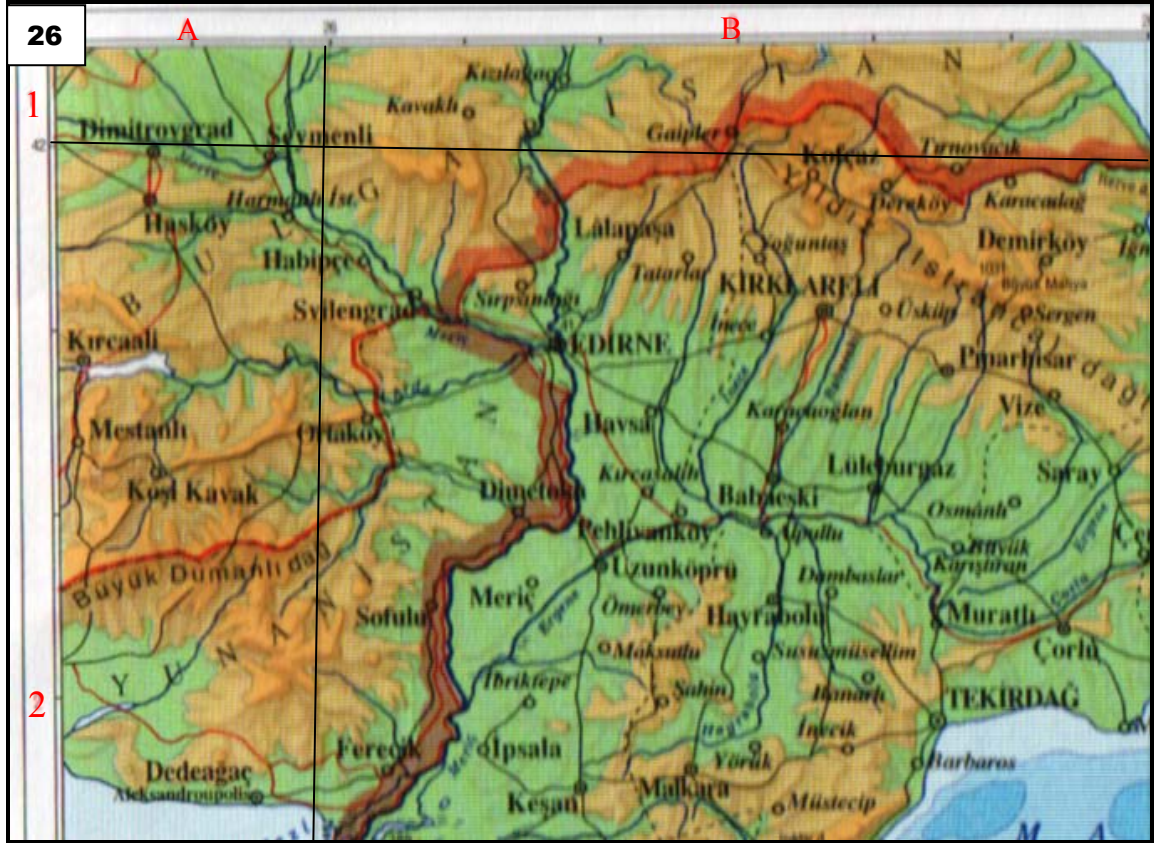
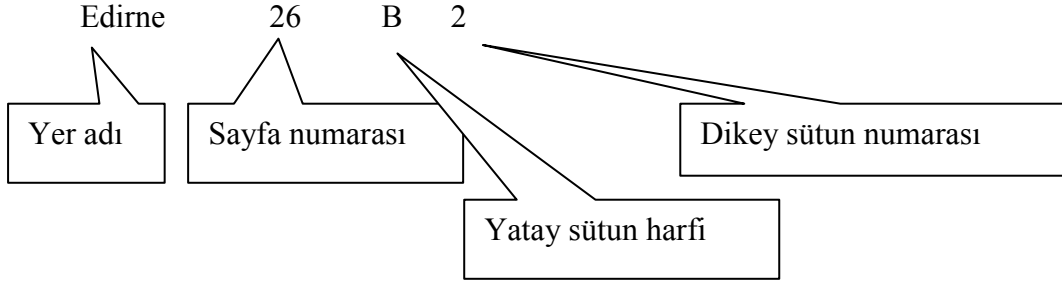
Taslak çizimler zihin haritaları oluştururken de önem taşır. Bir konu veya bir yer ile ilgili olarak oluşturulacak zihin haritalarının da aslında harita okuma ve harita üzerine yeni bilgiler yerleştirme becerisine katkı sağlayacağı kuşkusuzdur.

Bu çalışmaların ardından dilsiz haritalar üzerinde koordinatlarını verdiğiniz şekilleri veya özellikleri çizmelerini isteyin. Öğrencilerinize çeşitli tablolar vererek bunları dilsiz haritalar üzerinde göstermelerini isteyebilirsiniz. Örneğin; en kalabalık 10 şehrimizi, en fazla yağış alan 5 şehrimizi, belli başlı dağ sıralarını (uzanımlarına göre) veya Osmanlı Devleti'nin yükselme dönemindeki bir tarihte sınırlarını göstermelerini isteyebilirsiniz.

Bu çalışmaları yaparken koordinatlardan yararlanın. Öğrencilerinize sadece koordinatları ve gerekli bilgileri verin ve istediğiniz haritayı hazırlamalarını isteyin.

Harita okuma ve harita üzerine yeni bilgiler yerleştirme becerisini örneklerden de anlaşılacağı gibi hemen her konuyu işlerken geliştirebilirsiniz. Bu arada sınıfta kullanacağınız duvar haritaları yanında atlaslar ve öğrencilerinize çalışma kâğıdı hâlinde dağıtacağınız haritaları da unutmamak gerekir. Atlaslar çoğu zaman duvar haritalarından daha etkilidir. Öğrencinin uzağında bulunan duvar haritaları daha çok genel çerçeve çizmek için kullanılır. Atlas ise her tür haritanın bir arada bulunduğu ve en önemlisi öğrencilerin elleri ile tutabilecekleri, dokunabilecekleri bir kaynaktır. Özellikle kalabalık sınıflarda atlaslar tercih edilmelidir.

Atlaslardaki işaretler ve dizin kısımlarının kullanılması üzerinde de durulmalı, yer bulma oyunu oynarken dizin kısmından faydalanmaları sağlanarak dizin kısmındaki ifadeler kavratılmalıdır.

Harita becerilerini geliştirmek ve pekiştirmek için yapılacak çalışmalarda çalışma kâğıdı şeklinde çoğaltılmış, öğrencilerin üzerine yazıp çizebilecekleri haritaların kullanılması da faydalı olacaktır. Bu çalışma kâğıtlarını ölçme değerlendirme aracı olarak da kullanabilirsiniz. Eğer fotokopi imkânı yoksa tahtaya çizilen bir harita üzerinde de öğrencilerinizi teker teker veya grup hâlinde çalıştırabilirsiniz. Öğrenciler harita üzerinde çalışırken harita becerilerini daha çabuk pekiştireceklerdir.

3. Girişimcilik

İnsanoğunun tarihin ilk yıllarından bu yana yaşamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı her faaliyet aslında basit bir tanımla girişim olarak nitelendirilebilir. Avcılık, çiftçilik, hayvancılık, ticaret gibi faaliyetler tarihin ilk dönemlerinden beri insanoğunun girişimci yanını ortaya koyuyor. Temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için risk alarak hayatlarını tehlikeye atan atalarımız girişimciydiler. İlk insanlar girişimcilik tanımında belirtilen özellikleri taşımaktaydı. Risk alıyorlardı, yenilik yapıyorlardı, yaşamlarını ortaya koyuyorlardı, fakat yaptıkları tüm bu faaliyetlerin tek amacı hayatlarını devam ettirebilmektir.

O halde girişimcilik nedir? Girişimciliği net bir tanımın sınırları içine yerleştirmek oldukça zordur. İlk kez Orta Çağda kullanılan bu kelimenin "entrepreneure" kökünden "iş yapan" anlamına geldiği görülür. Bu tanım zaman içinde değişmiş, gelişmiş ve özellikle 20. yüzyılda bu kavram daha çok risk alma, yenilikleri yakalama, fırsatları değerlendirme ve tüm bunların hayata geçirilme süreci olarak anlandırılmaya başlamıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi girişimcilik sadece kişinin kendi işini kurması değil, mevcut işini geliştirmesi (revize etmesi) veya yeni bir sektöre açılması olabilir. Örneğin; yıllardır sektörde olan bir malın üretimine geçilmesi bir girişimcilik örneği değildir. Fakat sektördeki malı farklılaştırarak sunmak bir girişimciliktir.

Girişimciler ise bu tanım doğrultusunda yenilik yapan, risk almaktan korkmayan, hızlı karar verebilen ve en önemlisi de yapacağı iş için kararlı ve azimli bir tutum sahibi olan şeklinde tanımlanabilir. Türk toplumunun bir girişimciye olmasını beklediği özellikler şöyledir: Risk alabilme, özgüven, yaratıcılık, liderlik, iletişim becerileri, organizasyon / planlama yeteneği, ikna kabiliyeti, doğru ekibi kurma, inisiyatif alabilme, yöneticilik becerileri, kişisel bağlantılar, finans bilgisi, yeterli sermaye, sonuç odaklılık, profesyonel iş deneyimi.

Girişimcilik, yeni kaynaklarla, yeni teknolojilerle toplumu tanıştırır ve bu sayede daha önce kullanılmayan veya daha az kullanılan kaynaklar ekonomiye kazandırılır ve üretimde artış meydana gelir. Yeni açılan veya yeniden yapılandırılan bir şirket ülkenin istihdam hacmini artırır ve tüm bunlar sonucunda da iktisadî kalkınmada pozitif bir çıkış meydana gelir.

Bir iş kurmanın ilk adımı iyi bir iş fikri oluşturmaktır. Bu iş fikrini kendiniz üretebilir, satın alabilir veya başka bir fikri değerştirerek kullanabilirsiniz. Bir girişimci aday olarak kendi fikrini üretmek isteyenler için çeşitli yollar vardır ama en kolay yapılabilecek yöntem, çevreyi gözlemleyip insanların sorun veya ihtiyaçlarına karşılık verebilecek ürünü düşünmek olacaktır.

İş fikrini bulduktan sonra önemli olan bir diğer olgu da hedef pazardır. Fikriniz ne olursa olsun bir aşamada pazar araştırması yapmanız gereklidir. Doğru zamanda ve doğru yerde olmayan bir fikir asla işe yaramaz. Örneğin; bundan çok değil üç yıl önce internet cafe amak oldukça kârlı bir iş olabilir. fakat sektör incelendiğinde bu fikrin şu an için hiç de uygun olmadığını görüyoruz.

Girişimcilik tanımında yenilik vardır ve bu yenilik mevcut kaynakların yeni bir birleşimini ifade eder, diğer bir anlatımla yenilik,

- Yeni bir malın ya da servisin üretimi,
- Yeni bir üretim metodunun geliştirilmesi,
- Yeni bir pazarın oluşturulması,
- Yeni bir hammadde kaynağının bulunması ve
- Endüstrinin yeniden yapılandırılmasıdır.

Girişimcilerin bazı özellikleri:

- Hızlı düşünme
- Belirsizlik altında hızlı karar alma
- Kararlı ve azimli olma
- Güçlü sezgi sahibi olma
- İyi gözlemci olma
- Hayal gücü yüksek olma
- Kaynaklara ulaşabilecek ilişkiler ağına sahip olma
- Kaynaklar arasında özellikle insan kaynaklarını iyi yönetebilme
- Düşünme ve muhakeme yetenekleri güçlü olma
- Çok yönlü düşünebilme,
- Yeniliklerin kabul edilmesini sağlayacak ikna gücüne sahip olma,
- İyi iletişim kurma,
- Bağımsız düşünebilme
- Esnek ve yaratıcı olma
- Kendine güvenme
- Dayanıklı ve ısrarcı olma

Girişimciliğin Önemi

- Girişimcilik işsizlik sorununa önemli bir çözüm olanağı sunduğu gibi ekonomik büyümenin de dinamosudur.
- Girişimci, ekonomik kaynakların daha verimli kullanılması konusunda baş aktördür. Üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlar.
- Girişimci yeni düşüncelerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar. Teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yaratarak ekonomik büyümeyi hızlandırır.

4. Araştırma

Araştırma ve buluş yaklaşımları, öğrencilerin veri toplamasını ve hipotezleri test etmesini sağlayarak buluş sürecinde yer almalarına fırsat verir. Bu yaklaşımlar yapısal olarak tümevarım modelleridir. Öğrenciler yeni anlamları keşfederken, becerileri uygularken ve deneyimler edinirken öğretmen onları yönlendirir. Genel olarak araştırma ve buluş yaklaşımları öğrenci merkezlidir ve diğer yaklaşımlara oranla daha karmaşıktır.

Araştırma Yaklaşımları: Araştırma yaklaşımını buluş yönlendirir. Bu yaklaşımın güçlü bir yönü, ders konusunun ve araştırma sürecinin aynı anda öğrenilmesini sağlamasıdır. Araştırma basamakları temel olarak John Dewey'in (1910) yansıtıcı düşünme modelini izler. Bunlar;

- Problemin belirlenip açıklanması,
- Hipotezlerin kurulması,
- Verilerin toplanması,
- Hipotezlerin test edilmesi için verilerin incelenip yorumlanması,
- Sonuçlara ulaşılmasıdır.

Öğretimde araştırma sürecinin kullanılması, öğrencilere eleştirel düşünme ile ilgili becerileri öğrenme ve uygulama fırsatı verir. Öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesini sağlar. Üst düzey düşünme becerileri gelişmiş bir öğrenci;

- Açıklanabilir gerçek ile değer yargılarını ayırt eder.
- Bir kaynağın ya da savın güvenilirliğini belirler.
- Kaynağın yetkinliğini belirler.
- Garantili olan ve olmayan savları ayırt eder.
- İlgili ve ilgisiz bilgiler, savlar ya da nedenler arasında ayırım yapar.
- Ön yargıların neler olduğunu görür.
- İfade edilen ve edilmeyen görüşleri belirler.
- Çelişkili savları belirler.
- Mantıktaki uyumsuzlukların farkına varır.
- Bir görüşün güçlü ve zayıf yönlerini belirler. (Bayer, 1987).

Araştırma yaklaşımı, öğretmenin kontrolü ve yönlendirmesi yoluyla yapılabileceği gibi tüm sorumluluğu öğrenciye vererek de uygulanabilir. Yönlendirilen biçimde uygulandığında öğretmen, öğrencilere verileri sunar ve bu konuda sorular sorar. Öğrenciye daha fazla sorumluluk vererek yönlendirmenin az olduğu biçimde ise genellikle bireysel projeler yaptırır. Her iki araştırma yaklaşımı da tartışmayı, soru yanıt oturumlarını ve projeleri içerir.

Araştırma yaklaşımı ile işlenen dersler dört bölümden oluşur. Birinci aşamada sınıfa bir problem sunulur. Sunulan problem öğrencilerin ilgisini çekmelidir. İkinci aşamada problemin olası sonuçları konusunda hipotezler oluşturulur. Üretilen hipotezler tahtaya yazılır. Bu noktada tek bir yanıtın olmadığı akıldan çıkarılmamalı ve hiçbir hipotez önerisi reddedilmemelidir. Üçüncü aşamada öğrenciler, düşünerek problemi çözmek üzere veriler toplar. Son aşamada ise öğrenciler, verileri inceler ve daha önceden geliştirilen hipotezlerle sonuçları karşılaştırırlar.

5. Çıkarımda Bulunma*

Bir olgu hakkında çıkarımlar yapılmaya başlandığında bunun, kavramın anlamına ve kavramsallaştırılan olgunun doğasının uygun olup olmadığı genellikle önemsenmemektedir. Çıkarım yapan kişi, eğer kendi akıl yürütme süreci üzerinde düşünmüyorsa, abartılı ve ilgisiz çıkarımlarda bulunabilir. Örneğin; kapıda bir ses duyan kişi “kapıda bir tırmalama” olarak kavramsallaştırırsa, köpeğinin içeri girmek istediği şeklinde bir çıkarımda bulunabilir. Herhangi bir olayı kavramsallaştırırken ve bundan yararlanarak çıkarımlarda bulunurken, insanlar genellikle beklentileri, ihtiyaçları, alışkanlıkları ya da önyargılarının etkisinde kalırlar. Bu anlamda, düşünme kişisel bir süreçtir. Örnekte duyulan ses, “tırmalama” olarak kavramsallaştırılmış ve bu kavram dışarı salınmış köpekle ilişkilendirilerek bir çıkarımda bulunulmuştur. Oysa, kapıdaki sürtünme, ağaç dallarının sürtünmesi olarak kavramsallaştırılsaydı, “havanın rüzgarlı olduğu” biçiminde bir çıkarıma gidilebilirdi.

Eleştirel düşünme, yalnızca “bilmek”ten fazlasını gerektirmektedir. Öğrenciler, bilgi edinmek için araştırmalar ya da gözlemler yaparlar. Eleştirel düşünme , gözlem ya da araştırma verilerinden, öğrencilerin güvenilir sonuçlara varmalarını gerektirmektedir. Araştırmanın amacına ve niteliğine bağlı olarak öğrenciler kendilerine “o halde”, “öyleyse”, “bu durumda” gibi ifadelerle başlayan sorular sorabilmelidirler. Tarihte çıkarım yapılabilecek veriler sınırsızdır. Öğrenciler başlı başına bir olgudan yola çıkarak çıkarım yapabilecekleri gibi, bir genellemeden, bir karardan ya da değerlendirmeden yola

* Dr. Hüseyin KÖKSAL

çıkarak da bir çıkarımda bulunabilirler. Öğrenciler ham verilerden, kanıtlardan ya da örneklerden de çıkarım yapma konusunda yararlanabilirler. Akılcı çıkarımlar ve yorumlar yapma, eleştirel düşünmenin temel gerekliliklerinden biri olan derinliğine soruşturma yapmanın bir parçasıdır. Aşağıda çıkarım örneği sunulmuştur:

Veri	Çıkarım Sorusu	Çıkarım
Nizamülmülk, Gazneli Devletinde bir görevli iken Dandanakan Savaşı'ndan sonra Selçukluların hizmetine girdi.	Bu durumda...	Gazneliler ile Selçuklular arasında yapılan savaşı Selçukluların kazanmış olması gerekmektedir. Dandanakan Zaferi Selçuklulara önemli bir güç kazandırmıştır ki, Nizamülmülk gibi devlet adamları bu savaştan sonra Selçukluların yanında yer almıştır.

6. Sosyal Katılım

Sosyal katılım becerisinin temel amacı; öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel alanlar ile sanat ve spor alanlarında okul içi ve dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak, öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmektir.

Bu amaçla öğrencilere;

- İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,
- Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,
- Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,
- Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,
- Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyabilme,
- Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,
- Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,
- Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,
- Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme gibi tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasına çalışılır.

Demokratik, modern toplumlarda eğitimin en önemli amaçlarından birisi kendisine çevresindeki kişilere ve doğaya değer veren, yaşadığı toplumun ve dünyanın bir parçası olarak kendine güvenen ve topluma katkıda bulunabilme bilincine sahip bireyler yetiştirmektir. Böyle bir

bilinç kazandırmak ve topluma katkısı olan bireyler yetiştirmek için öğrencilerin okul çağının ilk yıllarından başlayarak toplumsal hayattaki işleyişi kavraması gerekir. Öğrenciler, toplumsal olaylara ilgi duymalı, sorunların farkında olmalı, gerektiğinde hem kendi hem de başkalarının iyiliği için harekete geçebilmelidir. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik durumu, sosyal katılımı etkileyen faktörlerdir. Öğrenci, toplum ve çevre sorunlarına duyarlı olmalı ve çözümüne yönelik sürece katılmaya istekli olmalıdır.

- Kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma
- Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma
- Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma
- Lider ya da birey olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme konularında kendini geliştirmelidir.

Sosyal katılım becerilerini geliştirebilmek için; öğrencilerin ailesine, çevreye ve topluma duyarlı, gönüllü çalışma bilincine sahip, sorun çözen ve çözüm üreten, resmî, özel, sivil toplum kurum ve kuruluşları ile iş birliği içinde çalışma becerileri gelişmiş birer fert olarak yetişmeleri için toplum hizmeti çalışmalarına yer verilir.

Öğrencilerin Eğitsel, Sosyal, Spor ve Eğlence İçerikli Faaliyetlere Katılımı: Öğrenciler sosyal, eğitsel, spor, eğlence içerikli faaliyetlere zaman ayırmalı ve bu tür etkinliklere katılmalıdır. Sosyal etkinliklerin çocuğun iletişim becerilerini geliştireceği unutulmamalıdır. Öğretmen, öğrencileri gözlemeli ve bu tür faaliyetler için teşvik etmelidir. Önemli gün ve haftalarda öğrencilere bu konuda yapabileceği işler vermelidir. Öğrenciler sosyal, eğitsel, spor, eğlence içerikli etkinlikler düzenlemek üzere cesaretlendirilmelidir. Sosyal katılım ile birlikte düzenleme ve liderlik becerileri de vurgulanmalıdır.

Bu faaliyetlere okul yönetimi ve öğretmenlerin yanında kulüplerde görev alan öğrencilerin aktif katılımı ve bu çalışmaların öğrencilerce planlanması sağlanır.

Okulda;

- a) Geziler,
- b) Yarışmalar,
- c) Beden eğitimi, izcilik, müzik ve halk oyunları çalışmaları,
- d) Yayınlar,
- e) Gösteriler,
- f) Tiyatro çalışmaları,
- g) Defile, sergi ve kermes gibi çalışmalarla çeşitli etkinliklere katılır.

Dersin İşlenişi: Sosyal Bilgiler dersinde, öğrenciler insanlık tarafından birlikte hareket edilerek çözümlenen toplumsal problemlerle karşılaştırılmalıdır. Geçmişteki insanların da birlikte hareket ederek, bu problemlerle başa çıktığı gösterilmeli ve örnekler verilmelidir. Öğrencilerin, büyüklerinin iyi ve kötü hareketlerine ilişkin gözlemlerini sınıfa aktarmalarına ve bunların üzerinde tartışmalarına önem verilmelidir.

Grup Çalışmalarına Katılım: Öğrenciler, grupla çalışmaya, birlikte problem çözmeye, sorumluluk almaya teşvik edilmelidir. Grup üyeleri kendi arasından grubun sözcüsü olarak bir başkan seçebilir. Bir kişi de grubun fikir ve kararlarını yazmakla görevlendirilmelidir. Öğrenci grup çalışmalarında işbirliği yaparak hareket etmeyi öğrenmelidir.

Gönüllü Çalışmalara Katılım: Öğrenciler, boş zamanlarında toplum hizmetleri programı çerçevesinde çevresindeki gönüllü kuruluş ve resmî kurumlarda çalışmaya teşvik edilmelidir. Bunlar

huzur evleri, kütüphaneler, sosyal hizmet kurumları vb. olabilir Örneğin; öğrenciler sosyal hizmetler kurumundaki akranlarına satranç gibi herhangi bir oyunu öğretmeye yönlendirilmelidir.

Vatandaşlık Katılımı: Öğrenciler, kamu, okul ve çevre yararına iyi ve etkili bir vatandaş olarak harekete geçmenin bilincine varmalıdır. Bu gerçekten yola çıkılarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında yapılan bir protokolle “DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİ “ hazırlanmış; okullarımızda sosyal katılımı gerçekleştirmek için, demokrasi bilincini geliştirici, uygulanabilir etkinlikler plânlanmıştır.

7.Yaratıcılık Becerisi

Yaratıcılık her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir.(SAN,1979)

Öğrencilerde yaratıcılık becerisinin geliştirilmesini sağlamak sadece sınıf içi etkinliklerde değil, okul ortamı ve öğrencinin okul dışındaki zamanlarında da desteklenerek mümkün olur. Yaratıcılık becerisinin gelişmesinde kişisel özelliklerin payı olsa da, öğrencilerin bu becerilerinin gerilemesi ya da geliştirilmesi büyük oranda çevresel yaklaşımlara bağlıdır. Genel olarak eğitim öğretim faaliyetlerinin yaratıcı düşünmeyi desteklememesi bu becerinin giderek zayıflamasına neden olabilmekte, destekleyici tutumlar ise tüm öğrencilerde bu becerinin belli bir düzey üstünde gelişmesine yardımcı olmaktadır.Bu anlamda öğretmen ve okul yönetimine önemli sorumluluklar düşmektedir.

Yaratıcılığı geliştirmede öğretmenin rolü aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1. Öğrencilerin bir birey olarak kabul etme ve buna uygun davranma
2. Öğrenciyi özgür olmaya özendirme
3. Öğrencilere model olma
4. Sınıfın dışında onlara çok zaman ayırma
5. En iyiyi bekleme ve aşılabileceğini gösterme
6. Heyecanlı olabilme
7. Öğrencileri eşit kabul edebilme
8. Öğrencileri doğrudan ödüllendirebilme
9. Öğrenciye ilgi gösterme
10. Sürekli okuyan kişiler olabilme
11. İkili ilişkilerde kolay iletişim kurma

Yaratıcılık becerisinin geliştirilmesi için öğrencilerin yapacağı etkinliklerin de önemli yeri vardır. Etkili sorular sorarak öğrencilerin zihnini harekete geçirmek, alışılmadık durumlar sunmak ve bunlarla ilgili fikir yürütmelerini sağlamak yaratıcı düşünme becerisinin gelişmesinde işlevsel olabilir.

Örneğin öğrencilerinize alışılmadık durumlar içeren bir problem durumu sunabilirsiniz. Öğrencilerinizden üçgen tuğlalardan bir duvar oluşturduklarını düşünmelerini isteyebilirsiniz. Ortaya çıkabilecek zorluk ve kolaylıkları söylemelerini, zorlukların nasıl aşılabileceğini bulmalarını isteyebilirsiniz.

Öğrencilerinize varsayımlar sunarak sonuçları ile ilgili fikir üretmelerini de sağlayabilirsiniz. Örneğin hiç yağmur yağmasaydı ne olurdu ? İğneler olmasaydı ne olurdu? gibi sorularla durum ile ilgili düşüncelerini harekete geçirmelerine yardımcı olun.

Yukarıdaki örnekler dışında, aşağıda verilen önerilerden de faydalanabilirsiniz.

Yaratıcılığı Geliştirmenin 25 Yolu

1. Ön gerekler
 - a. Yaratıcı bir model olmak
 - b. Kendine güveni inşa etmek

2. Temel teknikler
 - a. Varsayımları sorgulamak
 - b. Problemleri yeniden tanımlamak
 - c. Fikir üretimini cesaretlendirmek
 - d. Disiplinler arası bir yaklaşım izlemek
3. Öğretim tipleri
 - a. Yaratıcı fikir ürün için yeterli zaman tanımak
 - b. Yaratıcılığı değerlendirmek
 - c. Yaratıcı fikirleri ürünleri takdir etmek
4. Engellerden sakınmak
 - a. Mantıklı riskleri cesaretlendirmek
 - b. Belirsizliğe karşı toleranslı olmak
 - c. Hatalara izin vermek
 - d. Engelleri tanımlamak ve aşmak
5. Karmaşık tekniklerin işe koşulması
 - a. Kendinden sorumlu olmayı öğretmek
 - b. Kendini kontrol etmeyi öğretmek
 - c. Büyük ödülü veya kıvancı engellemek
6. Rol modellerini kullanmak
 - a. Yaratıcı insanların profillerinden yararlanmak
 - b. İşbirliğine dayalı yaratıcılığı geliştirmek
 - c. Başkalarının görüş açılarını hayal etmek
7. Yaratıcı çevreyi araştırmak
 - a. Çevresel uyumun farkına varmak
 - b. Heyecanı yakalamak
 - c. Güdüyici çevreleri araştırmak
 - d. Güçlü yanları işe koşturmak
 - e. Uzun dönem perspektifini korumak
 - f. Yaratıcı bir birey olarak gelişmek ve ilerlemek
 - g. Başkalarına da yaratıcı olmayı öğretmek. (SABAN, 2004)

Sınıfta geleneksel yöntemler dışında aktif öğrenme yöntemlerinin kullanılması yaratıcılık becerisinin gelişmesinde önemli rol oynar. Aktif öğrenme yöntem ve stratejilerinin kullanılması öğrencilerin zihinsel performanslarını ortaya koymalarına ve geliştirmelerine yol açar. Ancak öğrencilerin bu konuda zorlanmaması ve kişisel farklılıkların göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmelidir.

7.SINIF DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİLER

1. İletişim Becerisi

İnsan, ilişkileri içinde sürekli yeniden tanımlanan bir varlıktır, diğer insanlarla hiç ilişkisi olmayan bir insan düşünülemez. Bu amaçla geliştirilmiş yeni iletişim becerileri, hem bireyin hem de toplumun yaşamına zenginlik ve saygınlık getirir.

İletişim, iki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişidir. Bu tanımda açıklanması gereken dört kavram vardır:

1. Birim
2. Birbirine ilişkin olma
3. Mesaj
4. Alışveriş

1. Birim: Birbiriyle karşılıklı mesaj alışverişi yapan insan hayvan ya da makinenin her birine "iletişim birimi" adı verilir. İletişim birimleri ikiye ayrılır: Kaynak birim ve hedef birim. Kaynak veya hedef insan gibi karmaşık bir sistem olduğunda, sistem gönderici ve alıcı birimler içerir. Gönderici, mesaj içeriğini sözlü veya sözsüz olarak kodlayıp hedefe gönderen birimdir. Alıcı, kodu alıp çözümleyen birimdir.
2. Birbiriyle ilişkili olma: İletişim olabilmesi için sadece mesaj alışverişi, bir başka deyişle, sadece iki yönlülük yeterli olamaz. Alınan ve verilen mesajların birbiriyle ilişkili olması da gereklidir.
3. Alışveriş: İletişim iki yönlü bir süreçtir. Sadece alış veya sadece veriş, iletişimi oluşturmaz. Kaynak birimin gönderdiği mesaja karşılık, hedef birimin verdiği "cevap mesaj"a "geri iletim" adı verilir.
4. Mesaj: İnsanların karşılıklı konuşurken birbirlerine söyledikleri sözler, mesaja örnek verilebilir. Ne var ki, mesajın mutlaka sözlü olması gerekmez. Kişiler arası iletişimde mesaj, sözler, sözel olmayan davranışlar ve söz ötesi davranışlar biçiminde kodlanabilir. Düşünceler sözlerle iletilirken, duygular daha çok sözlü ve sözel olmayan davranışlar yoluyla iletir. Göz teması, fiziksel yakınlık, duruşlar, yüz ifadeleri sözel olmayan iletişim davranışlarıdır. Ses tonu, vurgulama ve susmalar ise söz ötesi iletişim davranışlarıdır. Yapılan bir bilimsel çalışmanın sonucunda yüz yüze iletişimde, duygusal mesajların %55'inin yüz ifadeleriyle, %38'inin söz ötesi yolla ve ancak %7'sinin sözlerle verildiği görülmüştür (Mehrabian, 1971).

Kişiler arası iletişimde etkili iletişimin koşullarında kaynağın tutumları, yetenekleri, sosyal rolleri, sosyal statüsü, benlik kavramı, karşındakine ilişkin algıları, konuya ilişkin bilgi düzeyi gibi faktörler mesajın oluşturulma ve iletilme süreci üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Aynı biçimde bu faktörler mesajın alınıp yorumlanmasını da belirlemektedir (Cüceloğlu, 1997; Dökmen, 1998).

Mesajın oluşturulma sürecinde mesajın amaçlanan içeriği (konuya ilişkin bilgi), kaynağın kişisel özelliklerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu nedenle iletilmek istenen mesaj ile iletilen mesaj bir ölçüde farklılaşmaktadır. Aynı biçimde mesajın alınması sürecinde de alıcının kişisel özellikleri iletilen mesaj ile alınan mesaj arasında farklılık yaratmaktadır.

İletişim sürecinde mesajın alınıp verilmesinde beden dilinin önemli bir rolü vardır. Bu bağlamda iletişim becerilerini geliştirmeyi hedefleyen süreçte öğrencilerin mesaj alma ve vermede; Kişisel algıyla tutarlı beden dili özelliklerini fark etmeleri ve beden dilini etkin kullanma, başkalarının beden dilini anlama becerilerini kazanmaları beklenmektedir.

Etkin dinleme alıcı açısından iletişimdeki gürültüyü azaltma ve mesajı tam ve doğru olarak alma etkinliğidir/becerisidir. Etkin dinleme sadece mesajı almakla sınırlı değildir. Mesajın alındığını geri bildirmeyi de içerir.

İletişim sürecinin olumlu gelişmesi bireylerin empati becerilerinin geliştirmiş olmalarına da bağlıdır. Dökmen (1997) empatiyi "Bir insanın, kendisini karşındaki insanın yerine koyarak onun

duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır" biçiminde tanımlamıştır. Anlaşılanların, empati kurulan kişiye yansıtılması da empatinin zorunlu bir aşamasıdır.

Empati kurulan kişinin bakış açısı ve duyguları doğru anlaşıldıktan sonra, bir an için (kısa bir süre) onun bakış açısı ve duygu durumuna girilmeli (empati kuran kişi kendini empati kuracağı kişinin yerine koymalı); durum onun gözleriyle görülmelidir. Kendini kişinin yerine koyma süresi, durumu anlamak için yeterli ancak kısa olmalıdır. Bu sürenin sonunda empati kuranın kendi bakış açısına ve kendi duygu durumuna dönmesi gerekir (Dökmen, 1997; Cüceloğlu, 1997).

Son aşamada, empati kurulan kişiye, duygularının ve bakış açısının anlaşıldığı yolunda bir geribildirim verilmelidir. Empati kurulan kişinin, anlaşıldığını, anlaması ve kabul etmesi için ona zaman tanınmalı ve ona karşı içten olunmalıdır.

Bir iletişim sürecinde farklılıkları kabul edip saygı duyma oldukça önemlidir. Bu süreçte öncelikle bireylerin karşısındaki kişinin kendinden farklı değer yargıları ve inançları olduğunu bilmeleri ve bunu kabul etmeleri gerekir.

Kişiler arasında olumlu ilişkiler kurma ve geliştirmede önemli bir unsur da çatışma çözme becerisinin geliştirilmesidir. Bu beceriyi kullanabilmeleri için öğrencilerin; olumsuz duygulara yol açan davranışları tanıma, çatışma çözme tarzlarını tanıma, galip-galip yaklaşımını benimseme, çatışma çözümünde iletişimin altın anahtarlarını kullanma, çatışmada kızgın tarafı kazanma ve güven yaratma, taviz ile uzlaşmanın farkını anlama, kişisel iletişim tarzını tanıma ve eksikleri geliştirme, yaşamın içinden nezaket ve görgü kurallarını benimseme, duyguları tanıma, kendinde ve başkalarında fark etme kendini tanıyarak başkalarını anlama, kendini denetleyerek ilişkilerini yönetme becerilerini kazanmaları beklenmektedir.

2. Grafik Hazırlama

Grafikler öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmaları, konuyu daha iyi anlamaları, göze de hitap ederek kalıcı öğrenme sağlamaları ve bilgiyi uygun şekilde özetleme imkânı vermeleri nedeniyle kullanışlı bir materyaldir. Grafik okuma becerisi, daha alt sınıflarda verilmiştir. Bu düzeyde daha çok grafik hazırlama becerisi üzerinde durulacaktır.

Bu seviye öğrencileri için daire grafik, sütun grafik ve çizgi grafik hazırlama ele alınacaktır.

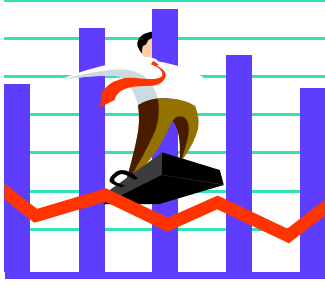
Grafikler çok değişik amaçlarla ve değişik şekillerde hazırlanabilir. Bir tek konuya ait değerleri içerebildiği gibi birden fazla konuyu da gösterebilir. Verileri gösterirken çizgiler, sütunlar ve semboller kullanılabilir. Veriler bir oranı ya da artış, azalış miktarlarını ifade edebilir.

Grafikler iyi bir görsel malzemedir. Ancak hazırlanırken bazı konulara dikkat edilmesi gerekir. Öncelikle grafikte ifade edilenleri iyi özetleyen bir başlık olmalıdır. Değerler arasındaki oranı belli bir ölçekte belirlemek, değerleri en doğru şekilde anlatmak için şarttır. Gösterilen verilerin kaynağı mutlaka yazılmalıdır. Grafiğin görünüşünün mümkün olduğunca sade olması, kullanılan renklerin dikkat çekici, aynı zamanda birbirleriyle uyumlu olması gerekir.

Öğrencilerimizde grafik yapma becerisini geliştirmek için öncelikle hangi verinin hangi tür grafikte gösterileceğinin belirlenmesi gerekir.

Eğer veriler bir bütün içinde kendi aralarında karşılaştırılıyorsa yani birbirlerine göre oranları söz konusu ise daire/ pasta grafik tercih edilmelidir. Sütun grafikler miktardaki değişimi belirtmek, çizgi grafikler daha çok zaman süreç veya başka bir değer hareketini göstermek için kullanılır. Grafik hazırlarken basit matematiksel becerilere ihtiyaç vardır. Bu konuyla ilgili olarak matematik dersi öğretmenleri ile birlikte çalışılmalıdır.

Grafik hazırlamak için sırasıyla;

1. Verilerin tablo haline getirilmiş olması,
2. Veriye uygun grafik türünün belirlenmesi,
3. Grafik için ihtiyaç duyulacak malzemelerin hazırlanması (Cetvel, pergel, milimetrik kağıt, renkli kalemler vs.),
4. Grafiğin çizilmesi,
5. Grafiğe başlık hazırlanması aşamaları takip edilir.

Grafik hazırlama becerisini geliştirmek için öğrencilerinizden proje hazırlarken ödevlerinde veya sınıf içi çalışmalarında elde ettikleri verileri uygun grafikler halinde sunmalarını isteyin. Grafik hazırlama aşamaları ile ilgili alıştırmalar yaptırabilirsiniz. Örneğin; hazırlanmış grafiklere başlık bulmalarını isteyebilir, milimetrik kâğıt üzerinde verilen değerleri eksenlere bakarak yerleştirme alıştırmaları yaptırabilirsiniz.

Öğrencilerin sundukları raporlarda sadece metinler değil, resim ve grafiklerin de kullanılmasının sağlanması da bu becerinin geliştirilmesinde faydalı olacaktır.

Ölçme değerlendirme sırasında da grafiklerden yararlanabilirsiniz. Bazı verileri grafiğe dönüştürmelerini isteyerek, hem bu becerilerini ölçmüş olursunuz hem de süreç içinde öğrencilerinize kavratmak istediğiniz bilgileri bu yolla kavratmış olursunuz.

3.Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme

Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede olgu ve yorumları ayırt etme becerisi önemli basamaklardan biridir. Öğrencilerin elde ettikleri bilgilerdeki ifadelerin olgu ya da yorum olduğunu bilmeleri, bilgilerini daha verimli olarak kullanmalarını sağlar.

Tarihsel olgu, kanıtlanabilen ya da kaynaklarca doğrulanabilen bir ifadedir. Yorum ise, bir olayı belli bir görüşe göre açıklayan ifadelerdir.

Tarihsel metinlerde, ders kitapları dahil, çoğu zaman, yazarın kendisinin ya da yararlandığı yazarların yorumları kanıtlanmış bulgularla karıştırılmaktadır. Bu durum, kanıtlanmış olguların, kişisel yorumlar karşısında değerini yitirmesine neden olmaktadır.

Bir savaşın yapıldığı, bir yasanın çıktığı veya bir liderin öldüğü yıla ilişkin açık ve sıradan olguların ötesine geçtiğimizde çoğu zaman tarihsel bulgulardan yararlanılarak yapılan yorumlarla karşılaşırız. Bir tarihçi, tarihsel bir olayı ele alırken şu yolu izler:

- Kendi bakış açısına göre konuyla ilgili ve anlamlı olguları seçer. Bu, kendi düşüncelerine ve teorilerine uymayan olguları dışarıda bırakması anlamına gelmez.
- Ardından bu olgular arasındaki bağlantıları inceler.
- Olguları tutarlı bir anlatı ve sav halinde düzenler.

Olgulara ilişkin bilgi boşlukları olduğunda, akla uygun bir tahminde bulunma ya da eldeki bilgilerden hareketle bir sonuç çıkarma durumunda kalabilir. Bunun için söz konusu kişinin davranış kalıplarına bakılabilir. (Stradling, 2003: 79)

Yazılı bir metinde, olgular ile yorumlar arasındaki farkı belirleyebilmek için aşağıda önerilen basamaklar kullanılabilir:

- Bilgi içeren materyalleri okurken ya da dinlerken, sürekli olarak olgular ve yorumlar arasındaki farklılık düşünülmelidir.
- Yorum bildiren kelime ya da bağlaçlar aranır. “Bence, inanıyorum ki, belki, muhtemelen, bana öyle geliyor ki, olabilir, benim kararıma göre, benim bakış açımdan vb.”
- Metindeki, övme, onaylama ya da yerme ifadeleri araştırılmalıdır. “iyi, kötü, zavallı, tatmin edici vb.”

- Abartılı niteleme ifadelerine karşı duyarlı olunmalıdır. “en iyi, en kötü, en büyük, muhteşem, berbat vb.”
- Aşırı olumsuzluk içeren ifadeler aranmalıdır. “aşağılık, düşkün, rezil vb.”
- Cümlelerin içerdiği genellemeler irdelenmelidir. “asla, hiç, her zaman vb.”
- Bir gerçeğe ilişkin bir ifadeyi destekleyen özel verilere dikkat edilmelidir.
- Sonunda, bilginin bir gerçek mi yoksa bir görüş mü olduğu belirlenmelidir.

Aşağıdaki örnekler, cümledeki olguları ve yorumları inceleme açısından elverişlidir.

Örnek :

1. Bizans İmparatorluğu, 1453’te Türklerin acımasız saldırıları sonucunda zavallı bir sonla noktalanmıştır.

Görüş: Aşırı olumsuz ifadeler yazarın kişisel görüşünü belirtmektedir. “Acımasız” ve “zavallı”. Bu ifadeler, ne Bizans imparatorluğunun çöküşünü, ne de Türklerin bu olaydaki rolünü anlatmaktadır. Tamamen yazarın kınama isteğini yansıtmaktadırlar.

2. Bizans İmparatorluğu, Türklerin İstanbul kuşatması sırasında İmparator XI. Konstantin’in ölümüyle son bulmuştur.

Gerçek: Bu ifade başka metinlerle doğrulanabilir. (Köksal, 2005: 123)

4.Tarihî Empati *

Tarihi Empati Nedir?

Empati, bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak, olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve ona iletmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 1997, Rogers, 1983).

Tarihçi geçmişi anlayabilmek için, geçmişte farklı zaman ve yerlerde yaşayan insanların dünyayı nasıl gördüklerini anlamak zorundadır. Ayrıca, geçmişteki insanların davranışlarının nedenlerini araştırmak da tarihçinin görevidir (Ashby ve Lee, 1987). Tarih derslerinde öğrencilerimizin geçmişi anlamalarını amaçlıyorsak, tarih öğretmenin tarihçinin görevlerini üstlenmesi gerekir. Elbette ki öğrenciler profesyonel bir tarihçi olmayacaklardır, öğrenciden bunu beklemek de mantıklı değildir. Ancak, tarih bilincinin geliştirilebilmesi için geçmişteki insanları anlamak, bunu gerçekleştirmek için de tarihçinin becerilerine sahip olmak önemlidir. Bu nedenle, son yıllarda Amerika, İngiltere ve diğer bazı ülkelerde tarih dersine yönelik hazırlanan standartlarda, tarihî empati tarih dersinin amaçlarından biri olarak kabul edilmiştir (Davis Jr., 2001). Geçmişteki insanları anlama işlemi için daha uygun ve tarih bilimine özel bir kavramın yokluğundan dolayı da empati kelimesinin başına *historical (tarihi)* kelimesi eklenerek *tarihî empati* kavramı oluşturulmuştur (Lee ve Ashby, 2001).

Tarih alanında, empatinin klinik bilimlerde kullanılmasının aksine karşımızda yaşayan biri ve hâlâ yaşanmakta olan olaylar yoktur. Geçmişteki insanı anlamak demek, şartlarımızın eşit olmadığı bir insanı anlamamız demektir. Oysa psikolojide iki insanın en azından yaşadıkları zaman ve mekân aynıdır. Zaman ve mekân eşitliğinin yanında, daha da farklı eşitliklerin söz konusu olması tarihî empati ile psikolojideki empatiyi birbirinden ayırmaktadır. Bunların başında psikoloji alanında empati becerisi daha çok duyuşsal alan içinde yer alırken, tarihî empati becerisi bilişsel bir beceridir. Bir başka farklılık ise, tarihteki kişiyi her yönüyle ve birinci elden tanıma şansımız yoktur. Üstelik hissedip düşündüklerimizi ona iletmemiz de mümkün değildir. Hala yaşayan bir tarihî karakter varsa bile, biz o kişinin hatıralarına dönerek onları anlamaya ve yorumlamaya çalışırız. Bu yüzden de geçmişte yaşanan olayların gerçekliğini ve bütünlüğünü, o dönemde yaşayan kişiler kadar kavrayamayız. Bunun bir nedeni bizim olayların sonrasında ne olacağını bilmiyor olmamızdan, bir diğer nedeni de geçmişteki insanların gerçek düşüncelerini aynen canlandıramamamızdan kaynaklanıyor olabilir. Ancak, geçmişte olayın nasıl olmuş ya da o kişinin nasıl davranmış olabileceğine yönelik

* Dr. Ş. Gülin Karabağ

kendi düşüncelerimizi çeşitli bilişsel becerileri ve eldeki kanıtları kullanarak oluşturabiliriz (Cairns, 1989:13).

Lee ve Ashby (2001: 24), “Tarihî empati amaç, olay ve hareketler arasındaki bağlantıları görebilme ve şartlı olarak kendine mal edebilme (tamamen kabul etme veya paylaşma değil) anlamına gelir. Sadece tarihi kişilerin ya da grupların kendi dünyalarına özgü bir bakış açıları olduğunu bilmeyi değil, aynı zamanda bu bakış açılarının belli olayları nasıl etkilediğini de görebilmektir.” demekte ve bunun için de kanıta dayalı derin bir düşünce sürecinin gerekliliğinden söz etmektedirler.

Tarihî empati alanının sayılı isimlerinden Foster (2001) tarihî empatinin altı özelliğinden bahsetmektedir. Birincisi, tarihî empati geçmişteki insanların davranışlarının nedenlerini anlamamıza ve açıklamamıza imkân tanıyan bir süreçtir. İkincisi, tarihî olayların kronolojik açıdan ve bağlam açısından değerlendirilmesini içerir. Tarihî empati kurarken öğrenciler, temel olayların, kişilerin ve döneme ait kültürel, ekonomik, siyasal, toplumsal, felsefi bilgilerin farkında olmalıdırlar. Üçüncüsü, tarihî empati, tarihî kanıtların değerlendirilmesine ve analizine dayanır. Tarihî kanıtlar tarihin motorudur. Onlar olmadıklarında, hatta bazı durumlarda az bulduklarında bile tarih makinesi çalışmaz. Öğrenciler tarihî olayları daha derinlemesine anlayabilmek için, tarihî kanıtların incelemesi ve değerlendirilmesi ile ilgili alıştırmalarla baş edebilmelidirler (Safran ve Köksal, 1998). Dördüncüsü, tarihî empati geçmişte yaşanan olayların sonuçları üzerinde çalışmayı içerir. Öğrenciler olayların içyüzlerini öğrenmekten hem haz duyar, hem de bu bilgileri bilmenin yararlarını görürler (diğer tarihî olayları ve günümüz olaylarını anlama, aralarında bağlantılar kurma, tarihî karakterin yaptığı bir davranışın, sonradan başka bir olayı nasıl etkilediğini anlama). Beşincisi, tarihî empati çalışılan dönemin bugünden farklılığı kesin ve net olarak anlaşılmasını gerektirir. Tarihî empati kurarken, bugünün değerleri ile geçmişi yargılamamalıyız. Altıncı ve son olarak, tarihî empati insan davranışının farklılığına, çeşitliliğine ve karmaşıklığına saygı duymayı gerektirir.

II. Tarihî Empati Eğitimi

Öncelikle şu söylenebilir ki, sadece tek bir teknik veya strateji tarihî empatinin öğretimi için yeterli olmayacaktır. Tarihin yeniden canlandırılması, olay ya da karakterle ilgili temel bilgilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi, özgün tarihî çerçevede olayın ya da karakterin içyüzünün anlaşılması gibi farklı aşamalar için farklı uygulamalar yaptırmak gerekebilecektir. Bir konu tarihî empati yoluyla detaylarıyla incelenebileceği gibi, konuları tarihî empati de dâhil olmak üzere çeşitli bilişsel becerilerle birlikte işlemek de mümkündür. Tarihin yeniden canlandırılması aşaması için, becerileri öne çıkaran yeni tarih akımının aktif öğrenme uygulamaları uygun olacaktır. Burada, yaratıcı yazma, tarihî mekân gezileri, yaratıcı drama, resim çalışmaları, proje çalışmaları gibi etkinlikler yapılabilir. Bunların yanı sıra tarihî empati eğitimine yönelik farklı etkinlikler de önerilebilir (Shemilt, 1984):

- Biyografiler ve tarihî romanlar
- Drama ve rol oynama
- Hayal kurdurma alıştırmaları
- Tarihî mekanlarda canlandırma
- İmgeleyerek yeniden oluşturma
- Oyun ve benzetişim
- Karar verme alıştırmaları
- Kültür ve ekonomi ile bağlantı kurma alıştırmaları
- Deneysel yeniden yaşama
- Onaylamama alıştırmaları
- Empati ikilemi/çelişkisi
- Geçmişle bugün arasında yapılandırılmış farklar alıştırmaları

Böylece öğrenciler kendilerini dersin aktif olarak içinde hissetmekte ve kalıcı öğrenme gerçekleşmektedir (Portal, 1987:95). Ayrıca, aile tarihine ve yerel tarihe yönelik çalışmalar, öğrencilerin kişisel bağlantı kurmasına izin verdiği ve tarihî empati öğretiminde de kişisel bağlantılar kurdurabilmek önemli olduğu için, öğrencilerin daha çok dikkatlerini çekmektedir. Ancak konular

özenle seçilmelidir. Çeşitli sebeplerden dolayı, her konu tarihî empatinin öğretimi için uygun şartları sağlamayabilir (uygun tarihî karakterler içermemesi, yaşa ve düzeye uygun olmaması, tarihî kanıtların azlığı vb.).

Yeager ve Foster'a (2001:14) göre tarihî empatinin uygulama aşamaları:

- İnsan davranışının inceleneceği tarihî olayın tanıtımı (olayın içinde yer alan kişilerin perspektifleri dahil olmak üzere),
- Tarihî bağlamın ve kronolojik bilginin anlatımı,
- Çeşitli tarihî kanıt ve yorumların analizi,
- Elde edilen bilgilerden yola çıkarak, tarihi yeniden canlandırma ve kendi tarih anlatısını oluşturma şeklinde sıralanabilir.

III. Tarihî Empatinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

Öğrenciden bir tarihçi gibi yazmasını beklemeyiz. Öğrencilerin yazdıkları tarih araştırmalarının kâğıda dökülmüş hali olarak değil, öğrencilerin tarihî düşünme süreçlerini yansıttıkları kanıtlar olarak görülmelidir. Doğru olan verilen cevapları öğrencilerin performanslarına göre değerlendirmektir. Örneğin; sadece kronolojik bilgi vermiş, yahut ezberlediği bilgileri sıralamış bir öğrenci verdiği cevap tarihî gerçeklikle örtüşse bile, tarihî empati anlamında pek başarılı sayılamayacaktır. Öte taraftan, tarihî bilgilerini o dönemdeki karakterin ağzından yansıtmaya çalışan bir öğrenci, olaya içerden bakabildiği için tarihî empati anlamında daha başarılıdır denilebilir. Sonuçta tarihî empatide kesin doğru ve yanlış cevaplar yoktur. Ancak çeşitli ölçütleri içeren ve cevapları içinden geçirebileceğimiz bir değerlendirme süzgeci vardır (Boddington, 1980:17). Bu değerlendirme süzgeci de çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuş, tarihî empati düzeyleridir.

5. Zaman ve Kronolojiyi Algılama *

Çocuklar, zaman içindeki olayların, insanların, fikirlerin ardışık bir sırada yer almasını kavramak isterler. Bunun için kavramsal referanslara ve kronoloji ile tarih arasında kavramsal bağlantılar yapmak için pratiğe ihtiyaç duyarlar. Çocukların zihinsel açıdan olgunlaşması, bu pratiklerin sıklığını ve zamanı kavramak ihtiyacını azaltır (Saxe, 1992: 189).

Aslında çocuklar, tarih dersini almaya başladıklarında zamana ilişkin birçok kavrama sahiptirler. Bunlar, doğal iletişimlerini sonucunda elde edilmiştir. Üzerinde çalışılsa bile kısa zaman süresince değiştirilebilecek durumda değildirler. Yapılan araştırmalarla, zaman kavramının değişiminin kısa sürede zor olduğu, uzun süreli çalışma gerektirdiği görülmüştür (Martins ve diğerleri, 2004).

Çocuklar, günlük ve sosyal yaşam açılarının çoğunun temeline sahip olmak için, zamanla meydana gelen değişimin ayrıntıda gizli farklarını ve daha bütünsel gelişimini bilmeye, bunu kullanmayı denemeye, 'benim tarihim' projeleriyle mükemmel bir başlangıç yapabilirler (Levstik ve Barton, 1997:75). Çünkü, küçük çocuklara uygun olan tarihin, kendi yaşamlarında yer alan etkinliklerle ilgili olduğu, gerçek ve temsili yaşantıların, formal tarihin somut bağının kurulmasına yardım ettiği bilinmektedir (Muir, 1990: 217). Çocuklar, kişisel ve ailevi bir tarihlerinin olduğunu görebildiklerinde (ve tarihin somutluğunu kavradıklarında), zamansal anlamda kendilerinden öteye ulaşabilirler ve tarihteki insanların bizimle nasıl bağlarının olduğunu anlayabilirler. Bu bağlantı çocukların, tarihin geçmişteki her olaya dayalı olmadığını fakat insanların yaşamını bir şekilde etkileyen önemli olaylara dayalı olduğunu keşfetmelerine yardım eder.

6 ya da 7 yaşındaki çocuklar için kendi yaşamlarına dair birkaç olayı sıralayabildikleri zaman şeritleri öğreticidir (Nelson, 1987: 261). Bunlarla her çocuğun kendi yaşamının, tarihin bir parçasını biçimlendirdiğini göstererek kendi hayatlarıyla kronoloji öğretimine giriş yapmaları sağlanabilir.

Tatiller ile önemli günler çocuklara, geçmişi fark etmelerinin gelişiminde ve ilköğretimde zamana ilişkin hedeflerin başarılmasında önemli fırsatlar sunarlar. Öğretmenlerin buna dikkat etmeleri önemlidir. Oyunlar ve canlandırmalar bu tatilin yapılmasını canlı tutar. Zamanın farklılığını anlamalarına vurgu yapmaya yardım eden çeşitli etkinlikleri kapsayan Sosyal Bilgiler Programı,

* Araş. Gör. Ahmet ŞİMŞEK, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

çocukların zaman kavramıyla ilgili deneyimleri sürecinde somut tanımlar sunar. Buna rağmen bu etkinlikler, öğrencilerde, zaman kavramının doğası hakkında zorlukları yok edemeyecek, zaman kavramının anlaşılmasında büyük öğrencilerde daha çok işe yarayabilecektir (Naylor ve Diem, 1987: 306-307).

Bornes, tarih öğretilirken bir dünya haritası ile birlikte bir de yüzyılları gösteren şerit bulunduğu takdirde çocuğun, kahramanlarını boşluğa yerleştirebildiği gibi zaman içerisine de yerleştirebileceğini, dolayısıyla çocuğun zaman ve mekân algısını birlikte almasının zaman kavramını öğrenmesinde yararlı olabileceği düşüncesini belirtmiştir (Blyth, 1996: 103).

Wood (1995), öğretmenlerin uzun zamandır sadece içeriğe daldıklarını, böylece çocukların geçmişe ait (düşünce) çatılarını olduğundan fazla görme eğilimine girdiklerini belirtmiştir (<http://www.uea.ac.uk>). Örneğin, ilköğretim 4 ve 5. sınıfta tarihin öğretilmeye başlanmasına rağmen bu, zaman kavramı yerine tarihin içeriği üzerine olmuştur (Thorndon, 1987: 250).

Bu durumda ilköğretimin ilk yıllarındaki öğrenciler, bugün, dün ve yarın terimlerini öğrenmelidirler. Bütün bu kavramlar, genelde okul hayatında ve sosyal bilgiler programlarında kullanılan etkinlik ve somut deneyimlerle öğretilir. Ancak ilköğretimin birinci kademesinde öğretmenlerin, çocukların zaman gelişim birimlerinin farkında olmaları gereklidir. Zamanı göstermeyi öğrenme, bir saati kullanma, M.Ö. ve M.S. arası uzaklıkları gösterme gibi önemli eğitimsel konular ders yılının başlangıcında verilebilir. Dolayısıyla öğrenciler, aynı zamanda gün, hafta, ay ve yılın anlamı ve takvimin doğasını öğrenirler (Naylor ve Diem, 1987: 305). Dakika ve saatlerin kronoloji için kavramlaştırılması gerekir. 4. sınıf ve daha üstü için dönem, çağ, yüzyıl, on yıl terimleri çalışılabilir (Nelson, 1987: 261). Öğretmenler, ilköğretimin ikinci kademesinde ise, on ve yüzyıl gibi daha küçük birimlere ayrılmamış ayrıntısız ve geniş bir şekilde olan zamanın anlaşılmasında gerekli temelleri inşa edebilirler (Naylor ve Diem, 1987: 305).

Cooper ve Blyth'a göre tarihi, matematikle entegre eden bir öğretim plânıyla çocukların tarihsel zamanı anlamaları kolaylaşacaktır (White, 1997: 22). Bilgi odaları şeklinde parça bilgilendirmeler zamanla ilişkilendirilmeli, müfredat da buna yardım etmelidir (Nelson, 1987: 260).

Bruner de, benzer bir yaklaşımla tarih programlarının öğrencinin deneyimleriyle yeni bilgiler arasındaki ilişkiler göz önüne alınarak yapılması gerektiğini, böylece, çocukların soyut kavramları da öğrenebilmesinin sağlanabileceğini bildirmiştir. (Lebsack, 2002: 32). Bu yüzden, bu öğretim programında, küçük çocukların geçmişle ilgili çalışma yapabilecekleri etkinliklerle desteklenmiştir.

Kronoloji öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları önemli karışıklıklar ve öneriler şunlardır (Stow ve Haydn, 2000: 95);

1. Tarihte zamanın anlaşılmasının gelişimini sıkı bir şekilde yaşla ilgili bir gelişime oturtmak uygun değildir. Çünkü, çocuklar farklı yaşlarda farklı hızlarda ilerlerler.

2. İlköğretimin birinci kademesinde bazı çocuklar, tarihsel zaman kavramına dair karmaşık fikirlere sahip olabilirken, ikinci kademesindekiler yaşadıkları yüzyıl ya da milattan sonranın ne anlama geldiği gibi temel zaman kavramlarını kazanmamış olabilirler. Çocukların zamanı anlamaları hakkında varsayımlarda ya da bu alanda çocukların başarımları gerekenlerle ilgili bir üst tahminde bulunulmamalıdır. Çocukların konuya ilişkin girişimlerini dikkatlice izlemek gerekmektedir.

3. Kronoloji seviyesinin sistematik öğretimi, çocukların anlayışlarının gelişim oranını etkilemektedir.

4. Kronolojik sistemin anlaşılması için çocuklar, terimlere aşına olmaya ve bunları modellemede, eğitimde ve tartışmalarda kullanmada güven geliştirmeye ihtiyaç duyarlar.

5. Zaman hakkında yanlış kavramalar ve basmakalıp fikirler özellikle üzerinde durulması ve meydan okunması gerekenlerdir. Bunlar tartışmaların başlangıç noktası olarak temel oluşturabilirler.

6. Tarih (date) ve dönem etiketleri ardışıklığın, zaman aralıklarının, sürekliliğin anlaşılmasının gelişimi yanında mekanik olarak ta öğrenilebilirler.

7. Tarih dönemlerinin hangi sırada öğretildiği, dönemleri daha geniş bir zaman çerçevesine ilişkilendirme ihtiyacı kadar önemli değildir.

8. Çocuklar, erken yaşlarda 'şimdi' ile karşılaştırıldığında uzak geçmişi yakın geçmişten daha iyi ayırt edebilirler.

9. Zamanın görsel sunumları, ilkököl yıllarında artan bir karışıklıkla sürekli olarak verilmelidir.

10. Görsel kanıtlar (kalıntıları ve binaları da içermektedir) çocukların dönem ya da dönemlerle ilişkisel ağların gelişiminde güçlü bir yoldur.

11. Bütün çocukların öğretimle inşa edilebilen, geliştirilebilen ya da değiştirilebilen geçmiş imajları hakkında fikirleri vardır.

12. Çocukların kronolojiyi anlaması birçok yöntemle etkili bir şekilde geliştirilebilir. Fakat bunlar çocuğun okul başarısıyla tutarlı olmalıdır.

13. Çocukların ilköğretim birinci kademe karşı karşıya geldikleri tarih deneyimlerinin çeşitliliğini ölçmek, ilköğretimin ikinci kademesine başladıklarında onların kronoloji öğretiminin hangi aşamasında olduklarını bulmaya yardımcı olacaktır.

14. Eğer tarihin anlaşılması etkili bir şekilde geliştirilmek isteniyorsa, ardışıklama çalışmaları, sıralanmış olan olaylar, insanlar ve yarattıkları araç-gereçler arasındaki ilişkiler tartışılarak bitirilmelidir.

15. Öğretmenin, çocukların zamandaki ilerlemelerinin farklı ayaklarını akılda tutmaları gerekir. Öğretmenler, geçmişin açıklanması, zamana ilişkin dağarcığın anlaşılmasının gelişimi, tarihlendirme sisteminin anlaşılmasının zihinsel haritası ya da çatısını oluşturmalarıdır. Böylece çocuklar bütün bu alanlarda tutarlı ilerlemeler sağlayabileceklerdir.

16. Tarih hakkında çocuklara öğretim sistematik olması gerektiği kadar sürekli de olmalıdır. Zaman açısından anlaşılmanın unutulmasını engellemek için bazen geriye dönmek gerekir.

Geçmişe ait, uzun süre kullanılmayan toplumsal nesnelerin şekillerinin görünen biçimlerinin sergilenmesi de, öğrencilerin bu şeylerin nasıl değiştiğinin farkındalığının gelişimine yardım eder. Bir ilginç görüş ise, ilköğretimin 4., 5. sınıfları ile ikinci kademesindeki öğrencilerin, tarihsel olayları anakronik biçimde yeniden kurgulamasıdır. (Örneğin, bir yeniçeri olan çocuğun anne ve babasıyla telefon aracılığıyla konuşması; Yeniçerilerin Haçlılarla televizyon izlemesi gibi) Farklı on yıllardan toplumun ve okulun yapımının fotoğraflarını sunmak da kullanılabilir farklı bir tekniktir. Yerel müzelere, tarihsel toplumlar ve restore edilmiş köylere ya da diğer kaynaklara geziler düzenlemek, Öğrencilere, zaman kavramlarıyla oluşan deneyimleri sunmanın başka bir yoludur (Naylor ve Diem, 1987: 306).

11 yaşından önce, zaman dönemlerinin geleneksel isimleri ve tarihleri çocuklara dikkatli bir şekilde anlatılmadığı, çocuğun kendi etkinlikleriyle ilişkilendirilmediği sürece çok az anlam taşıdığı Friedman ve Blyth tarafından bulgulanmıştır (Simchowitz, 1995: 15). Bu yüzden, öğretmenlerin, çocukların geçmişi keşfetmeleri için onların ilgileri doğrultusunda stratejiler seçmeleri önerilmiştir (Maxim, 1997: 228). Tarihsel zaman kavramını öğrencilere öğretmenin pek çok yolu olmasına rağmen aşağıdaki etkinliklerle bir giriş yapmak mümkündür (Leigh, Reynolds, 1997):

Kişisel Zaman Şeridi: Kendi kendimize bir kişisel zaman şeridi yaptıktan sonra, hangi olayların bütün çocuklar için genel, hangilerinin bireysel olarak özel olacağını belirlemek için beyin fırtınası yapılabilir. Daha sonra öğrencilere boş zaman şeritleri verilerek, onların yaşamlarını etkileyen ya da değiştiren yedi ya da daha fazla olayı göstermeleri sağlanabilir. Onlara, evde aileleri ile birlikte çalışmaları, fotoğraf albümlerini incelemeleri ve yaşamlarını geriye yansıtmaları için zaman verilir. Çalışmayı bitirdiklerinde, öğrenciler şeritlerini paylaşırlar ve ne zaman konuşmaya, yürümeye ve bisiklet sürmeye başladıkları gibi genel olayların örneklerini grafikleştirirler. Bu bağlamda Hoodless, tarih şeritlerinin kullanımıyla ilgili şu önerilerde bulunmuştur (Stow ve Haydn, 2000: 92):

1. Erken yaşlarda başladığında çocuklar zaman şeritlerini yaptıkları bir defter kullanabilirler.
2. Kişisel zaman şeritleri ve hatta üç boyutlu yaşam şeridi kullanılabilir.
3. Zaman şeritleri, yerel, ulusal ve uluslararası olayları içerebilir. Bunlar karşılıklı ya da iç içe olabilirler.

Ayakkabı Kutusu Zaman Kapsülü: Zaman kapsülleri, belirli bir zaman periyodu için nesnelerin ve kanıtların toplanmasıyla oluşur. Çocukların tarihsel çağ ile ilgili anlayışları anlamalarını sağlar ve konuya yönelik ilgilerini artırır (Maxim, 1997: 228).

Zaman kapsülü, çocukların güncel eğilimlere ve çağdaş bilgilere odaklanmalarına yardım edebilir. Çocuklara bir amaç ve perspektif vermek için, onlardan kendilerini, örneğin 21. yüzyılda

zaman kapsülünü açan bir çocuk olarak hayal etmeleri istenebilir. Hangi parçalar 20. yüzyılın sonlarındaki hayat hakkındaki en çok bilgiyi verecektir? Onlara, güncel politik figürler, tartışmalar, eğlenceler, teknoloji ve gelecek konusundaki tahminleri hakkında bazı ‘favorileri (bir film, şarkı veya hikâye)’ olduğu hatırlatılır. Genellikle, çocuklar zaman kapsüllerini insanların yaptığı sanat eserleriyle sınırlandırmak istemezler. Ayakkabı kutularını yazılı bilgilerle doldurmaktan da hoşlanırlar.

Bu etkinlikte temel hedeflerden biri, çocuğun tarihinin araçlarını kullanmaya cesaretlendirilerek, tarihi onun hayatının bir parçası hâline getirmek olduğu için, zaman kapsülü olabildiğince onların hayatlarının bir parçası olmalıdır (Maxim, 1997: 228).

Aile Büyükleriyle Görüşme: Öğrenciler kendi tarihlerini anladıklarında ve bir zaman şeridinin neresinde olduklarına dair bir fikirleri oluştuğunda, bir önceki kuşakta dünyada neler olduğunu araştırmanın zamanıdır. Öğrencilerden, büyükbabaları ve büyükanneleriyle geçmişte onların yaşamlarının nasıl olduğu hakkında görüşmeleri istenebilir. Örneğin; kullandıkları teknoloji, moda, eğlence tarzı, günlük işler ve kaygılar vb. Bu çocuklarının kendi dünyalarından çıkmalarını ve kuşak farklarını görmelerini sağlar. Bu süreç çok zaman gerektirmesine rağmen, çalışmaya değebilir. Öncelikle, çocuklar bulduklarını paylaşma heveslisidirler. Kayda değerdir ki, tartışmalar aile büyüklerinin neden belirli şeyler yaptıklarına dair yeni soruların ortaya çıkmasını sağlayabilir. Bu, çocukların, değer ve inançların zamanla nasıl değiştiğini anlamaları açısından çok önemlidir.

Bir geçerli görüş ise, öğrencilere aile ağaçları hazırlatmak, farklı nesilleri gösteren aile köklerinin kopyasını yaptırmaktır. Çocukların, ebeveynlerinin ya da büyükanne ve büyükbabalarının doğum günü olan tarihlere odaklanarak, on yıl ve yüzyıl gibi zaman kavramlarının somutlaştırılmasına başlanabilir. Bu kavramların tamamen kavramlaştırılması birbirinden farklıdır, ancak temelinin farkına varmak ve anlamak mümkündür (Naylor ve Diem, 1987: 305).

Aile soy ağaçları, çocuğun kuşaklar arası geçişleri anlamasını desteklediği için popüler bir konudur. Ancak, evlat edinilmiş veya kimsesiz çocuklar için bu etkinlik bir bakımdan üzücü olabilir. Göçmen ve soyadlarını değiştirmiş aileler içinde sonuçları itibariyle yararlı olmayabilir. Aile soy ağaçları ve sözlü tarih, karışık zaman terim ve kavramlarını insanların hayatlarına taşıyarak daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırabilir (Nelson, 1987: 264).

Yerel Tarih: Çocukların, kendilerinin ve ailelerinin tarihlerini anlamaları önemlidir. Tarihin, her gün okula gidip gelirken yolları üzerinde gördükleri bina ve işaretleri kapsadığını öğrenmeleri öğrencileri heyecanlandırmaktadır. En iyi temel kaynağımız, toplumdaki en yaşlı kimselerdir. Resimler, eski haritalar, basılmış mektup ve günlükler de kullanılabilir. Toplumdaki insanların genellikle yerel tarih hakkında yardımcı olmak istedikleri görülmüştür (Leigh, Reynolds, 1997).

Öğrenciler tarihle ilgilendiklerinde ve onun gerçek insanlarla ilgili olduğunu fark ettiklerinde, doğal olarak geçmişteki diğer insanları da merak ederler. Aile tarihi projesi tamamlandığında, ‘Neden bunu yapmışlar?’ şeklinde sorular sorarlar. Daha sonra hangi tarihsel konunun öğretildiğine bakmayarak, ilgili tarihsel döneme ait otantik materyallerle tanıştırılan çocukların, geçmişe merakları arttırılabilir. Çocuklar geçmişteki materyalleri anlayınca, atalarının sosyal değerleri, inançları, ve yaşam tarzları hakkında düşünceler geliştirirler. Materyal ve deneyim olmamasına rağmen, örneğin 1905’ten 2005’e kadar olan yüzyıllık dönemlik bir çalışmada, kullanılmış eşyalar üzerine odaklanılabilir (Leigh, Reynolds, 1997).

Misafir Konuşmacılar: Hoodless, küçük çocukların, yetişkinler ve akranlarıyla konuşmalarıyla zaman hakkında öğrendiklerine dair önemli şeyler gözlemlemiştir. Buna göre, öğretmenler, çocukların zamana ilişkin yaptıkları önemli yanıtları yetişkin ve akranlarıyla konuşmalarından dinlemektense çocuklarla bu konuda sürekli konuşmalıdırlar. Lee ve Edwards da ilköğretim ikinci kademe de aynı sonuca ulaşmışlardır (Leigh, Reynolds, 1997). Bundan dolayı Muir (1990: 217), ilköğretimin ikinci kademesindeki çocukların, tarihsel olaylardan ayrılan zamanın uzunluğunu daha sonraki anlamlandırmalarına temel oluşturmaları için sözlü tarih etkinliklerinde yer alabileceklerini belirtmiştir. Bunun için Kore Savaşı’nda ya da Kıbrıs Harekatı’nda yer almış bir kişinin, kişisel deneyimlerini derste çocuklarla paylaşması beklenen verimi sağlayabilir.

Hikâyeler: Tarihsel hikâyelerin zaman kavramının öğretiminde kullanılmasına dayanan Hoodless’ın bulgularına göre; 3 ve 7 yaş arası çocuklar, açıkçası zaman birimlerine ait terimleri kullanmayı denemekteler; değişim ve süreklilik tarihsel kavramlarının anahtarını kavramaktadırlar.

Onlar ‘iyiye gitmenin’ ne olduğunu bilmekte, diğer şeylerin varoluş biçimlerinin de farkındadırlar (Bage, 2000:13). Bu sebepten çocuklar, aile ve toplumun hikâyeleri gibi geçmişten hatırlanmaya değer şeyleri topladıkça kendi yaşamlarıyla da ilgili olan tarih algısını kazanmaya başlarlar (Dodd, 1999: 136).

Tarihsel hikâyelerle ardışıklık ve sürekliliğin anlaşılmasında çocuklara yaptırılacak etkinlikler ise şunlardır (Wood,1995: 13):

1. Toplanmış olgu koleksiyonunda hikâyeler yapılandırma,
2. Kendi aile hikâyesini yapılandırma,
3. Bir başka ailenin hikâyesini yapılandırma,
4. Biyografi geliştirme,
5. Diyagram tarzında sunumlar hazırlama (örneğin, bir insanın yükselişinin basamaklarla ifadesi),
6. Hikâyeyi anlatmak,
7. Tarihsel kurgu çalışmasıyla okuma ve rapor etme,
8. İki ya da daha fazla basamakta aileden birilerinin resimlerini kullanma, bunları sıraya koyma ve farklılıkları anlatma,
9. Hikâyeyi çizilmiş ya da kesilmiş bir takım resimlere dayandırma.

Harms ve Lettlow, çocuk edebiyatı kitaplarındaki görsel imajın çocukların bir zaman periyodundan diğerine olan zihinsel hareketlerini destekleyebileceğini ve zamanın değişimini yansıtabileceğini söylemişlerdir. Levstik, iyi yazılmış bir anlatının çocukların zihinlerinde geçmişin bir dünyasını kurmalarını sağlayabileceği için tarih ders kitapları yerine çocuk edebiyatının kullanılması gerektiğini, iyi yazılmış bir çocuk kitabının, okuyucuya farklı yer ve zamanları çağrıştırdığını, böylece okuyucunun, geçmiş yaşamıyla olan benzerlikleri görselleştirmeye başlayabileceğini belirtmiştir. McKeown ise, sınıf etkinliği olarak çocuk edebiyatının zengin tanımlamayla birlikte okuyucuya zamanla değişen şeylerle, şimdi ile geçmiş arasında bağ kurduracağını dile getirmiştir (Lebsack, 2002: 33- 35).

Günlük ve Mektuplar: Öğrenciler, daha önceden anlatılan gerçek hikâyeye ya da günlükleri, tarihsel hikâyeye ya da düz yazıları okuyup dinlediklerinde, o dönemin diliyle ilgilenmektedirler. Bu noktada, onlara bir günlük ya da mektup formunda tarihsel hikâyeyi denemeleri için bir şans verilmiştir. Bu en çok, belirli bir konu verildiğinde ve çocuklar ilk kişi olarak yazdıklarında işe yaramıştır. Örnek olarak bir konu şöyle başlayabilir (Leigh, Reynolds, 1997):

“Siz bir Türk askerisiniz ya da Bosna Katliamında vurulmuş birinin kardeşisiniz.

Bu olanları anlatmak için Türkiye’deki akrabalarınıza bir mektup yazın.”

6. Problem Çözme

“Giderilmek istenen her güçlük problemdir”. Bu güçlükleri gidermede izlenen yol ya da yollar ise “problem çözme” olarak tanımlanabilir.

Genellikle, problem denildiğinde pek çoğumuzun aklına yalnız matematik alanındaki problemler gelmektedir. Günlük hayat çözülmesi gereken bir dizi problem ile doludur. Problem, bireyin varmak istediği bir amaca ulaşmasına ket vuran engeller olduğu zaman ortaya çıkar. Problem çözme ise, bir amaca erişmekte karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir, bu da bilgiyi kullanarak ve buna orijinallik, yaratıcılık ya da hayal gücünü ekleyerek çözüme ulaşma süreci olarak açıklanabilir.

Problem çözme becerisine sahip olan kişilerin özellikleri şöyle sıralanmaktadır: Yenilikçidir; tercih ve kararlarını açıkça belirtir; esnek düşündür; cesaretlidir ve maceracıdır, farklı fikirler ortaya koyar, kendine güvenir, ilgi alanlarını genişletir, mantıklıdır ve nesnel davranır, rahat ve duygusaldır; etkin ve enerji doludur, yaratıcı ve üreticidir, eleştirel bir yapıya sahiptir.

Problem çözme, belirli bir durumla başa çıkabilme için etkili seçenekleri oluşturmayı içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir. İnsanların çoğu, problem çözme yeteneğiyle donanmış olarak doğduğunu düşünür. Ancak, bu konuda yeterince eğitim almış ve problem çözmenin önemini kavrayabilmiş çok az birey vardır. Belirli bir problemle karşılaşıldığında, analiz etme ve karar verme

becerisi önem kazanır. Bununla birlikte, bireyler farkında olmadan kendi kişilikleri, yetiştirilme tarzları ve okulda öğrenildikleri ile kendi kişisel problem çözme ve karar verme yöntemlerini geliştirirler. Aslında problem çözme becerisi, diğer beceriler gibi öğrenilebilir bir beceridir.

- Problem çözme sürecinde, öğrenciler aktif problem çözücü ve öğrenendirler; öğretmen ise, öğrencilerin öğrenmesini yönlendiren bir rehber rolüne bürünürler.
- Problem çözmeye dayalı öğrenme sürecinde öğrenciler, kendi bilgilerini yine kendileri inşa ederler ve sahip oldukları bu bilgileri diğer öğrenciler ile paylaşırlar.
- Problem çözmeye dayalı öğrenme etkinlikleri disiplinler arası bir yaklaşım ile planlanır ve uygulanır.
- Problem çözmeye dayalı öğrenme sürecinde değerlendirme otantikdir ve söz konusu problem durumundan bağımsız olarak değil, ona ilişkin olarak gerçekleştirilir.¹

Problem çözme sürecinin aşamaları şöyledir:

- 1- Problemi tanımlama ve sınırlandırma
- 2- Problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma
- 3- Veri ve kaynak araştırması yapma
- 4- Hipotezleri test etme
- 5- Probleme yönelik bir çözüme varma

Problemi Tanımlama ve Sınırlandırma: Problem durumu ya da durumlarına öğretmen öğrencilerle birlikte karar vererek tamamlamalı , alt problemleri belirlemeli ve sınırlandırılmalıdır.

Problemin Çözümüne Yönelik Hipotezler Ortaya Atma: Problemin çözümü için hipotezler öne sürerek problemin çözümü için düşünülen yollar ve hipotezler denenmelidir.

Veri ve Kaynak Araştırması Yapma: Problemin durumuna ilişkin değişik kaynaklardan bilgiler toplanmalı ve düzenlenmelidir.

Hipotezleri Test Etme: Deney ve karşılaştırmalar sonunda en uygun hipotez seçilmeli ve uygulanmalıdır.

Probleme Yönelik Bir Çözüme Varma: Problemin çözümünü içeren sonuçlar değerlendirilmelidir.(KARAAĞAÇLI, 2005: 262)

7. Karar Verme *

Karar verme, bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir objeye götürecek birden fazla yol olduğu zaman, yaşanan sıkıntıyı giderici bir yöneliştir. En önemli becerilerden olan karar vermenin bilişsel bir süreç olduğunu ve bir ihtiyaç durumunda bu ihtiyacı karşılamak amacıyla mevcut seçeneklerden duruma en uygun olanının seçilmesi olarak tanımlanabilir. Kısaca, karar verme, bir durum veya problemin çözümüyle ilgili çeşitli seçenekler arasından birinin tercih edilmesidir.

Bireyler sağlıklı kişilikler geliştirerek mutlu bir yaşam sürdürebilmek için karşı karşıya kaldıkları çeşitli alternatifler arasından kendilerine uygun kararları vermek durumundadır. Gelişen toplumsal yaşamda bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği alternatiflerin arttığı ise bilinen bir olgudur. Buna bağlı olarak bireylerin var olan alternatifler arasında bir seçim yapmaları, dolayısıyla karar vermeleri giderek güçleşmektedir.

* **Herdemtaze Seyhun**, Karar Verme Becerileri Eğitim Programının İ. Ö. Son Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerine Etkisi, Gazi Üniv. Eğitim Bilimleri Ens.Rehb. ve Psk. Dan. Bilim Dalı (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi), Ankara, 2000

Nasıl karar verebilecekleri konusunda yeterince bilgi ve beceri sahibi olmayan bireyler, bir karar anında çoğu zaman çatışma ve kaygı yaşayabilmektedir. Bu tür kaygı ve çatışma yaşayan bireyler ise hatalı kararlar verebilmektedir. Alınan yanlış kararlar, bireyin amaçlarına ulaşabilmesine engel olabileceği gibi, onun istemediği bir hayatı yaşamasına da neden olabilir.

Karar verme / alma becerisi bir yönüyle seçim yapmayı bir yönüyle de sorumluluk almayı içermektedir. Seçimdir; çünkü kişi karar veriyorsa en az iki şeyden birini seçiyordur. Sorumluluktur; çünkü kişi aldığı kararın sonuçlarıyla yüzleşmek zorundadır.

Etkili karar verebilmek için:

- Hakkında karar vermeniz gereken konuyu belirleyin.
- Karadan beklediğiniz sonucu belirleyin.
- Konu ile ilgili bilgi toplayın.
- Yapılabilecek bütün tercihleri belirleyin.
- Belirlediğiniz tercihlerin olumlu ve olumsuz yanlarını belirleyin.
- Kararı verin.

KARAR VERME BASAMAKLARI

Gündelik yaşamda farkında olmadan, öncelikle hangi derse çalışacağınız, ne giyeceğiniz, televizyonda ne seyredeceğiniz, kiminle oynayacağınız gibi küçük kararlar verirsiniz.

Bugün verdiğiniz bazı küçük kararlar nelerdir?

.....

.....

.....

Bazen, arkadaş olup olmama veya bir probleminiz hakkında birisiyle konuşup konuşmama gibi daha karmaşık konularda da karar verme durumunda kalırsınız.

Böyle bir karar verme durumuna örnek veriniz.

.....

.....

.....

☆ Hayatınızın bundan sonraki kısmında da çeşitli konularda karar vermek zorunda kalacaksınız. Bazı kararları verirken kendinizi rahat hissetmeyebilirsiniz. Karar vermedeki işlem basamaklarını öğrenirseniz herhangi bir konuda karar vermeniz giderek daha kolay olacaktır.

1. Basamak: Verilecek Olan Kararı Belirle.

Herhangi bir konudaki kararları vermedeki ilk basamak, verilecek olan kararı açık seçik belirlemektir. Aşağıdaki boşluğa karar vermek zorunda kaldığınız bir kararı yazın.

.....

.....

.....

2. Basamak: Sizin İçin Neyin Önemli Olduğunu ve Gerçekten Ne İstedığınızı Bilmelisiniz.

Kararlar istenen bir hedefe ulaşmak için (istediğiniz bir şeyi yapmak veya sahip olmak için) verilir. Gerçekten ne istediğinizi veya neye sahip olmak istediğinizi bilmeniz bu açıdan önemlidir. Aşağıdaki boşluğa gelecekteki hedeflerinizden birini yazınız.

.....

.....

.....

3. Basamak: Konu ile ilgili bilgi Toplama.

Hiç "bilgilendirilmiş karar" terimini duydunuz mu? Bu kararın, gerçeklere, araştırmaya ve düşünmeye dayandığı anlamına gelmektedir. Bu, bilginin yardımıyla verilen bir karardır. Bir karar vermek için o konuyla ilgili yeterince bilgi toplamış olmanız gerekmektedir. Ne kadar çok bilgi toplarsanız daha iyi bir karar vermek için o kadar çok şansınız olur. Bilgi toplamak için insanlarla konuşabilir, sorular sorabilir, okuyabilir, televizyon seyredebilir ve gözlem yapabilirsiniz. Karar verirken ihtiyaç duyacağınız bilgiye mutlaka ulaşmalısınız.

Aşağıdaki bölüme bilgi toplamak için konuşabileceğiniz insanları, gidebileceğiniz yerleri listeleyin.

4. Basamak: Seçenekler Sıralayın.

Topladığınız bilgilerden sonra sahip olduğunuz tüm seçenekleri (alternatifleri) sıralayın. Her seçeneğin olumlu ve olumsuz yanlarını bilmek size en iyi kararı vermenizde yardımcı olacaktır.

Aşağıdaki tabloya kararınızı vermedeki seçenekleri ve her bir seçeneğin avantajlarını ve dezavantajlarını sıralayın.

Seçenek	Olumlu sonuçlar	Olumsuz sonuçlar

Her bir seçeneğe bakarak, bu seçeneklerden birini seçtiğinizde, bu durumun sizi ve çevrenizi nasıl etkileyeceğini düşünün.

5. Basamak: Karar Ver.

Sizin için neyin önemli olduğunu belirledikten, bilgi topladıktan ve seçenekleri sıraladıktan sonra bir karar verin.

Verdiğiniz en son kararı aşağıya yazın.

8. Kalıp Yargıları Fark Etme

Kalıp yargı, herhangi bir topluluğun ya da onun üyelerinin, ya da herhangi bir düşünce veya inancın tanımlanmasında ve değerlendirilmesinde abartılı genellemeler ve basitleştirmeden yararlanmak anlamına gelmektedir. Düşünme sürecine kalıp yargıların yaptığı etkinin, bizzat düşünen kişi tarafından fark edilmesi ve bu etkinin ortadan kaldırılması yahut asgarî düzeye indirgenmesi, eleştirel düşünmenin ana hedeflerinden biridir. Ancak özellikle tarihte, kalıp yargılar oldukça güçlü bir konuma sahiptir. Kalıp yargıların etki ettiği topluluk ya da düşünceler, bir cins, bir ırk, bir millet, bir dine ya da mezhep, bir şehir halkı ya da bir meslek dalına ilişkin olabilir. Genel olarak tarih, öğretmenler ya da öğrenenler arasında kalıp yargılar, “kalıp bilgi” olarak anlaşılır. Oysa bir kalıp yargı, herhangi bir grubun özgül bir üyesini ya da bir davranışının, tekil bir durum olarak incelenmesini engeller. Kalıp yargı, grubun genel karakteristiğinin her bir üyeye atfedilerek, onun –varsa- özgül yanlarının belirsizleşmesine yol açabilir. Kalıp yargılar, tarafsız, olumlu ya da olumsuz çağrışımlar taşıyabilir. Olumsuz kalıp yargılar genellikle, en az doğru fakat en zararlı kalıp yargılardır.

Kalıp yargılar öğrencilerin anlayışını etkilemekle kalmayabilir. Onlar, hakkında kalıp yargılarla düşünülen gruba yönelik davranışları da etkileyecek güçte olabilir. Eleştirel düşünme, tarih konuları arasında yer alan kalıp yargı ifadelerine karşı öğrencilerin uyanık olmalarını gerektirmektedir. Öğrencilerin, bir grup hakkında bir metni okurlarken, hele o grup aleyhinde bir karara varma eğilimleri taşıyorlarsa, kalıp yargıları fark edebilmeleri oldukça zordur.

Aşağıda, kalıp yargıların tanımlanmasını kolaylaştırabilecek adımlar sunulmuştur:

Öğrenciler, hakkında bilgi verilen grup ya da konunun genel özelliklerini belirlemek için kendilerine verilen materyali gözden geçirmelidirler.

Mübalağa, abartılı genelleme ya da aşırı basitleştirme ifadeleri araştırılmalıdır. Bu tür ifadeler , “her zaman”, “hiç”, “asla”, “daima” vb. olabilir.

Duygusal yüklemeleri olan kelimelere dikkat edilmelidir. “Aptalca”, “dehşetli”, “acımasızca”, “mezalim”, “acizlik” vb.

Belirsiz ifadelerle dikkat edilmelidir. “İlginç”, “değişken”, “dönme” vb.

Olumlu ve olumsuz vurgular belirlenmeli ve not edilmelidir.

Cümlelerde kalıp yargı ifadeleri bulunmayabilir. Eğer yoksa anlatımın geneli taranmalıdır.

Belirlenen kalıp yargının, anlatılan grup hakkında verilebilecek kararları nasıl etkileyeceği tartışılır. Anlatım, kalıp yargılardan temizlenirse, kişi ya da grup hakkında verilecek kararda bir değişiklik olur mu? Başka kaynaklar da bu tür kalıp yargılar içeriyor mu? Gibi sorulara cevap aranır.

2.3.2. KAVRAMLAR

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar, çocuktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenirler; kavramları sınıflar, aralarındaki ilişkileri bulur, böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider.

Kavramların bilimdeki ve insan bilgilerindeki yerini anlamak, onları öğrenme/öğretme yollarını bilmek öğretmene çok değerli bilgi ve beceriler kazandırır.

Kavramlar, eşyaları, olayları, insanları ve düşünceleri benzerliklerine göre gruplandırdığımızda gruplara verdiğimiz adlardır. Deneyimlerimiz sonucunda iki veya daha fazla varlığı ortak özelliklerine göre bir arada gruplayıp diğer varlıklardan ayırt ederiz. Bu grup zihnimizde bir düşünce birimi olarak yer eder. Bu düşünce birimini ifade etmekte kullandığımız sözcük (veya sözcükler) bir kavramdır. Kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, onları belirli gruplar altında topladığımızda ulaştığımız soyut düşünce birimleridir. Kavramlar gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada kavramların ancak örnekleri bulunabilir.

Deneyler sonucunda varlıklar ortak özelliklerine göre gruplanmış olmasaydı, birbirinden ayırt edilmemiş ve birbiriyle ilişkileri kurulmamış binlerce izlenim karşısında kalırdı. Bu durum zihinsel bir karmaşa oluşturur, sistemli bir bilgi olmazdı. Kavramlar, temsil ettikleri en iyi örneklerle (prototip) öğrenilir.

Kavramların geliştirilmesinde kişinin kullandığı önemli zihin süreçlerinden biri genelleme sürecidir. Kişi, kavramlarını çoğu halde sınırlı sayıda gözlem ve deneyimlerden genellemelere giderek geliştirir. Aynı şekilde önceden tasarlanmış deneylerden bir takım sonuçlar çıkararak bir genel ilkeye varmak da genellemedir.

Genelleme süreci aslında burada açıklandığı kadar basit değildir. Bir insanın genellemelerine etki eden birçok etken vardır. Ancak, genellemelerin hatalı olabileceği de unutulmamalıdır. Kavram gelişiminde genelleme, ilgilendiğimiz varlıkları ortak özelliklerine göre bir kategoride (grupta, sınıfta) toplama ve kategoriye ad verme sürecidir. Bu süreçte ilgilendiğimiz varlıkların hepsine ulaşmamız mümkün değildir. Bir kategoriye dahil varlıkların ancak bir kısmı gözlenebilir, fakat kategorinin tümüne ilişkin bir genelleme yapılamaz.

Kavramların geliştirilmesinde önemli olan zihin süreçlerinden bir diğeri **ayırım** sürecidir. Psikologlar bu süreci **birbirine benzer iki uyarıcıyı ayırt edip her birine farklı tepkide bulunma** diye tanımlarlar. Bu süreç genellenenin aksine, varlıkların ve olayların birbirine benzemeyen özelliklerini görebilmeye dayanır. Kavram geliştirmede ayırım süreci genelleme süreci kadar önemlidir. Ayırımları yapabilmek genelleme yapmak kadar kolay değildir. Ayırımlar kavramlarımızda netleşmeye ve bilgilerimizde kesinleşmeye götürür. Ayırımlara ulaşılmayan hallerde kavramlarımızın anlamı genel kalır, bazen de hatalı olur.

Özel halleri inceleyerek onlardan genel hale gitme veya sınırlı sayıda deneyimden genelleme yoluyla sonuç çıkarma sürecine **tümevarım** denir. Deneysel bilgilerden genellemeye varma ilkesi daha sonra laboratuvar kullanımı ile ilgili bölümde ele alınmıştır. Deneyimlerden tümevarım bir ilkenin öğrenilmesinde kullanıldığı gibi kavram geliştirmede de kullanılır. Burada tümevarım süreci kavram öğretiminde şu şekilde kullanılır:

Önce kavramla ilgili olumlu ve olumsuz örnekler sunulup, bu örneklerden olumlu olanlarının üzerinde durularak, neticede öğrencinin örnekler yardımıyla kavramı bulması sağlanır. Kavramın nihaî tanımı bu sürecin en sonunda verilir.

Kavram geliştirmede kullanılan diğer bir zihin işlemi **tanımlamadır**. Kavramlar zihnimizde var olan dūřüncelerdir; **terimler** veya benzer sözcükler kavramlarımızın adlarıdır. Bir kavramı sözcüklerle anlatan önermeye o kavramın tanımı deriz. Aslında bilinmeyen bir kavramı tanımlama, onu bilinen diğer kavramlarla anlatma demektir. Tanımlar da hatalı olabilir. Bir tanım bir kavramı oluşturan kategorinin gerçek elemanlarından birini dışarıya bırakıyorsa kavramın anlamını daraltır.

Bazı kavramların tanımlamayla geliştirilmesi kolaydır. Örneğin, **dik üçgen** kavramı kolayca tanımlanabilir. Çünkü bir üçgeni dik üçgen yapan nitelikler (**tanımlayıcı nitelikler**) ve dik üçgeni diğer üçgenden ayıran nitelikler (**ayırıcı nitelikler**) kesinlikle bellidir. Ne yazık ki birçok kavramda tanımlayıcı nitelikler ve ayırt edici nitelikler açıkça belirlenemez. Böyle hallerde tanımın kapsadığı kategorinin tüm elemanlarını değil, kavrama en çok uyan eleman tanımlanmaya çalışılır. Yukarıdaki kesimde belirtildiği gibi, kavramlar temsil ettikleri tipik veya en iyi (**prototip**) örneklerle tanımlanır.

Tümdengelim genel halden özel hallere inen bir düşünme sürecidir. Bu süreçte kavram önce sınıfta değişik yöntem ve tekniklerle verilir. Kavram öğretiminde tümdengelim metoduyla öğrenmenin sağlanması, Ausubel'in geliştirdiği "Sunuş Yoluyla Öğretim" kuramı çerçevesinde şöyle ifade edilir:

Öğrencilere önce öğretilcek konuyla ilgili ön örgütleyici sunulur. Bu, genellikle bir kavramın tanımı ya da bir ilkedir. Ön örgütleyicinin yani kavramın tanımı ve kuralları baştan verildikten ve öğrenciler tarafından anlaşıldıktan sonra, bu temel yapı, kavramla ilgili olumlu ve olumsuz örneklerin sunumuyla kavram pekiştirilir. Son aşamada öğrencilerin, yeni kazandıkları bilgiler arasındaki benzerlik ve farklılıkları, ilişkileri görmeleri sağlanır.

Kavram öğretimi

Yukarıda belirtildiği gibi kavramlar somut değil soyut düşüncelerdir; dış dünyada değil insanın düşünce sisteminde yer alır. Öyleyse, kavram öğretimi, bazı kavramların öğrencinin zihninde oluşmasını sağlamak amacıyla yapılır.

Kavram öğretiminin gerekçelerini artırmak mümkündür. Fakat yukarıda bahsedilen noktalar en önemlileridir. Aşağıda bu konu geleneksel yöntemden başlanarak ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavrama dahil örnekler ile dahil olmayan örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem kavramları öğretilmede yeterince etkili olmaz; çünkü birçok kavramda sıkıntı kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Yöntemin etkili öğrenme açısından başka güçlükleri de vardır.

Daha yeni bir yöntem öğrencinin prototiplerden (kavramı en iyi anlatan örnek) hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde öğrencinin kavrama dahil birçok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Öğrenci doğru genellemeye ulaştıktan sonra, kavrama dahil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulması ve bu yolla gereğinden fazla genellemeyi önlemesi sağlanır.

Aslında bu iki yöntem birbiriyle bağdaşmaz değildir. Deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle öğretim aşağı yaş düzeylerinde, tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir. Bazı hallerde her iki yöntemin birlikte kullanılması etkili bir öğrenme sağlayabilir.

Nerden bakılırsa bakılırsın kavramlar soyut düşüncelerdir. Tümüyle soyut bir içeriğin öğrenilmesi özellikle aşağı eğitim düzeylerinde imkansız değilse bile zordur. Bu nedenle kavramları bir dereceye kadar somutlaştırma gayretleri olmuştur. Bu amaçla kavram öğretiminde kullanılabilecek grafik materyaller geliştirilmiştir. Aşağıda bunlardan Anlam Çözümleme Tabloları (AÇT), Kavram Ağları (KA) ve Kavram Haritaları (KH) üzerinde durulmaktadır. Ancak, bir noktanın unutulmaması gerekir. Bu etkinlikler öğrencilere yaptırılmalıdır. Öğrencilerin yaptıkları, AÇT, KA ve KH önce öğrencilerden oluşturulan gruplarda tartışılmalı ve eksiklikleri giderilmelidir. Daha sonra ise öğretmen tarafından değerlendirilmelidir. Bütün bu metodlar (AÇT, KA ve KH) bir ünite veya kavram sınıfta

işlenmeden önce veya işlendikten sonra kullanılabilir. Kavram sınıfta işlenmeden önce kullanılırsa öğrencilerin kavram ile ilgili ön bilgileri, onların eksiklikleri ve yanlış anlamaları tespit edilebilir. Böylece ders eksiklikleri veya kavramın sınıfta verilmesi ona göre planlanır. Öte yandan bir kavram işlendikten sonra öğrencilerin o kavramı kavrama seviyeleri belirlenebilir. Yani bu grafik materyaller değerlendirilme amacıyla kullanılabilir.

1. Anlam Çözümleme Tabloları

Bu araç, öğrencilerin de katıldığı bir etkinlik ile iki boyutlu bir tablo olarak geliştirilir. Tablonun bir boyutunda özellikleri çözümlenecek olan varlıklar veya kavramlar yer alır, diğer boyutunda özellikler sıralanır. AÇT aracının hazırlanış aşamaları aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmen ders kitabından veya diğer yazılı kaynaklardan bir konu seçer.
2. Konu başlığı tahtaya yazılır. Örnek: Madde ve maddelerin özellikleri
3. Öğrenciler bulabildikleri kadar çok madde adı bulurlar. Öğretmen öğrencilerin buldukları adları tahtanın sol tarafına alt alta yazar (Taş, tahta, su, hava, vb.).
4. Öğrencilere adları yazılan maddelerin özellikleri sorulur; onlardan bulabildikleri kadar çok özellik bulmalarını istenir. (Katı, sıvı, gaz; suda yüzer, batar, hareketlidir; taneciklerden oluşmuştur; element bileşik karışım; ağır, hafif, vb.)
5. Bundan sonra iki boyutlu bir maddeler/özellikleri tablosu hazırlanır. Satır ve sütun başlıkları belirlenmiş tabloyu her öğrenci defterine çizer.
6. Öğrencilerden, bir maddede bir özelliğin varlığını göstermek üzere, tabloyu X ile işaretlemeleri istenir.

Tablo-1 Madde ve maddelerin özellikleri

Maddeler	Özellikler							
	Katı	Sıvı	Gaz	İletken	Suda çözünür	Karışım	Element	Bileşik
Taş	X							X
Hava			X		X	X		
Su		X						X
Tahta	X							X
Tuz	X				X			X
Demir	X			X			X	

AÇT aracı kavramların tanımlayıcı ve ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesinde etkili biçimde kullanılabilir. Öğrenci bu araç hazırlanırken öğrendiği sözcüklerin anlamlarını daha önceden bildiği sözcüklere bağlar; böylece kavramı geliştirmiş olur.

AÇT bir defa hazırlandıktan sonra kavramları pekiştirmek için de kullanılabilir. Örneğin; öğrencilere ‘**tablodaki maddelerin hangileri iletkendir?**’ sorusu sorulsa, onlar ‘**iletken**’ sütununun altındaki X işaretine giderek soruyu kolayca cevaplandırabilirler.

2. Kavram Ağları

Kavram ağı (KA) öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, ansiklopedi, vb.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır. Semantik ağ da denilen bu araç öğrencilerin,

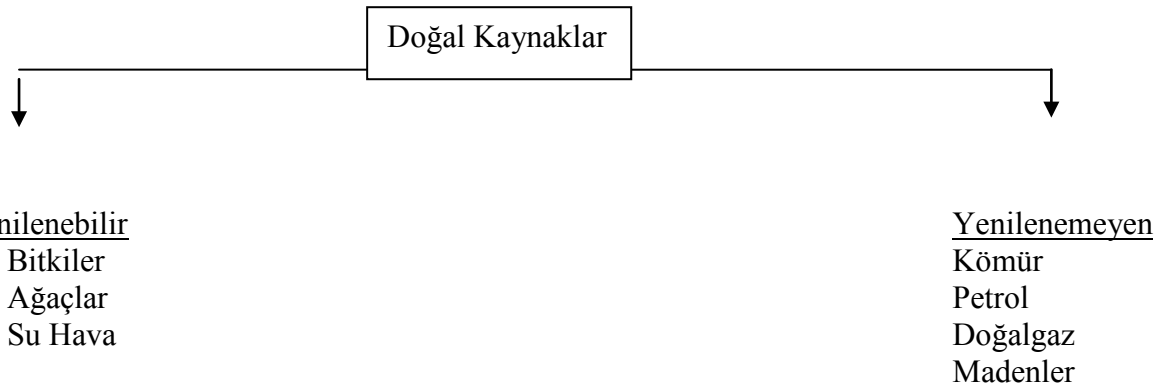
- Önceki bilgilerini harekete geçirmek,
- Yeni kavramları geliştirmek,
- Kavramlar arası yeni ilişkiler bulmak,
- Kavramları yeniden düzenlemek

gibi zihin etkinlikleriyle yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardım eder.

Bir kavram ağının toplu sınıf etkinlikleriyle geliştirilmesinin basamakları aşağıda örneklerle özetlenmektedir:

1. Öğretmen derste işlenecek bir konuya merkez oluşturacak bir kavramı veya cümleyi tahtaya yazar (örnek: doğal kaynaklar).
2. Öğrencilerden merkezi kavramla ilgili sözcükler bulmaları istenir. Bulunan sözcükler tahtanın bir yanında listelenir (örnek: bitkiler, ağaçlar, su, hava, kömür, petrol, madenler, doğalgaz, vb.).
3. Öğrencilerden bu sözcükleri **anlamlarına veya ilişkilerine göre gruplamaları** istenir. Her grubun en az bir sözcüğü içermesi gerektiği hatırlatılır.
4. Sözcük grupları belirlenip tahtaya yazıldıktan sonra öğrencilerden her gruba bir **ad** bulmaları istenir. Grup adları tartışıldıktan sonra **Tablo-2** yapılır.
5. Öğrenciler sözcüklerin bir kısmının tablodaki üç gruptan hiçbirine tam uymadığını görebilirler. Bu sözcükler tablonun altında gruplanmadan sıralanabilir. Gruplama ve gruba ad bulma etkinliğine devam edilerek daha geniş bir tablo yapılabilir.

Tablo-2 Doğal Kaynaklar

Kavram ağları bir üniteye hazırlık basamağında kullanılabilceği gibi, ünite işlenirken ve ünite sonunda kullanılabilir. Bu araç özellikle kavramları gruplamada ve bu yolla öğrencinin zihin yapılanmasını düzenleyerek daha üst kavrama ve düşünme düzeyine erişmesine yardım eder.

4.5.3 Kavram Haritaları

Bir konuyla ilgili kavramların isimlerinin genelden özele doğru, birbirleriyle ilişkilerine göre şematik gösterimine “Kavram Haritası” denir. Kavram haritası, kavramlar arası ilişkileri anlamlı kılmayı göstermede kullanılır. Haritalar, bilişsel ağ içerisinde kavramları bireysel bağlantılar kullanarak yansıtmaya yarayan grafik materyallerdir.

Çoğunlukla belli bir alanla ilgili kavramlar birbirleriyle ilişkilidir. Bir obje, fikir ya da olay bazı durumlarda birden fazla kavram grubuna girebilir. Bruner'e göre, kavram öğrenmede öğrencilere öncelikle en geniş kavramın verilmesi gerekir. Bu kavram verildikten sonra öğrenciler bu kavramla ilgili alt kavramları öğrenebilir. Öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri daha kolay görebilmelerini sağlamak amacıyla kavram haritaları en uygun materyaller olarak karşımıza çıkar.

Kavram haritaları, doğru yapılmaları halinde, öğretimin her basamağında kullanılabilir. Haritalar tüm sınıf etkinliğinde veya küçük grup etkinliklerinde öğrencilerin katılımlarıyla geliştirilebilir. Kavram haritaları dinamiktir. Çocuk yeni deneyim kazandıkça haritaya yeni kavram ve ilişkiler eklenebilir. Haritadaki ilişkiler daha derinliğine incelendikçe, yeni kavramlar ve ilişkiler ortaya çıkabilir.

Kavram Haritaları aşağıdaki durumlarda kullanılabilir:

- i Bilgileri organize hale getirmede,
- ii Öğrencilerle kavramların anlamlılığını tartışmada,
- iii Yanlış anlamaları gidermede
- iv Yüksek seviyeli düşünme yeteneği geliştirmede

Kavram haritalarının yapımında izlenmesi önerilen genel kurallar aşağıdaki gibi sıralanır:

1. Öğretilecek konunun kavramları listelenir. Kavramlarla ilgili açıklama gerekmez. Eşya ve olayların tekil örnekleri, özel adlar kavram olmadıkları için bu listeye alınmaz. İlkeler ve kavramlar arası ilişkiler de bu listeye dahil değildir.
2. Kavramlar listesinden en genel veya en üst düzeyde olan sözcük ayrı bir sayfanın başına yazılır. Bu bir kavram olabileceği gibi bir **tema** da olabilir. Bundan sonra öğretilmek istenen ilişkili kavramlar aşamalı bir düzende sayfaya yerleştirilir. Düşey düzenlemede en genel kavram en üstte, eşit genellikteki kavramlar aynı satırda, diğerleri genellik derecelerine göre azalan sırada sayfanın altına doğru sıralanır. KH aşamalılığı öğreteceği için bu sıralama önemlidir. Her kavram haritada yalnız bir kez yer almalıdır.
3. Kavramlar haritadaki diğer sözcüklerden kolayca ayırt edilebilmelidir; bunun için kavramlar **kutu** veya **yuvarlak** içine alınır.
4. Öğretilmek istenilen kavramlar arası ilişkiler, genelleme ve ilkeler ayrıca listelenir.
5. Kavram haritasında iki kavram arasındaki ilişkiyi göstermek üzere iki kutu bir çizgi ile bağlanır. İlişki bu çizginin üzerine birkaç kelimelik bir ibareyle yazılır. Bu ilişki haritadaki kavramlardan en az birini ilgilendiren bir önermedir. İlişkiler ve ilkeler kutulanmaz. Bazı hallerde ilişkinin yönü önemli olduğu için belirtilecek ilişki yönü ok ile gösterilir. İlişkileri içermeyen bir kavram haritası daha ziyade bir akış diyagramına benzer, öğretimde yeterince etkili olmaz.
6. Kavram haritası gereğinden fazla şişirilmemelidir. Harita başlangıçta basit tutulmalıdır. Harita çok sayıda kavramı, ilişkiyi ve ilkeyi içeriyorsa önce en önemli elemanları topluca gösteren bir genel harita, sonra genel haritanın bölümlerini ayrı ayrı gösteren ayrıntılı haritalar yapılmalıdır.

Kavram haritaları bir olayı veya konuyu topluca gösteren, kavramları, kavramlar arası ilişkileri ve ilkeleri kısaca belirten araçlardır. Doğru yapılmaları halinde öğretimin her basamağında kullanılabilir. Haritalar tüm sınıf etkinliğinde veya küçük grup etkinliklerinde öğrencilerin katılımlarıyla geliştirilebilir. Ayrıca, KH hazırlandığı seviyeye göre kelimeler içermelidir.

KAVRAMLAR LİSTESİ

	Kavramlar	6.	7.
1.	Afet	⊙	
2.	Aile	⊙	
3.	Akrabalık	⊙	
4.	Anayasa	⊙	⊙
5.	Bağımsızlık	⊙	⊙
6.	Barış	⊙	⊙
7.	Beşeri ortam	⊙	⊙
8.	Bildirge (Beyanname)	⊙	⊙
9.	Bilim	⊙	⊙
10.	Birey	⊙	⊙
11.	Bölge	⊙	⊙
12.	Buluş	⊙	⊙
13.	Bütçe	⊙	⊙
14.	Coğrafi konum	⊙	⊙
15.	Cumhuriyet	⊙	⊙
16.	Çağ	○	⊙
17.	Çevre	⊙	⊙
18.	Çevre kirliliği	⊙	⊙
19.	Dayanışma	⊙	⊙
20.	Değer	⊙	⊙
21.	Değişim	⊙	⊙
22.	Demokrasi	⊙	⊙
23.	Devlet	⊙	⊙
24.	Dil	⊙	⊙
25.	Din	⊙	⊙
26.	Doğal kaynaklar	⊙	⊙
27.	Doğal ortam	⊙	⊙
28.	Duygu	⊙	⊙
29.	Düşünce	⊙	⊙
30.	Egemenlik	⊙	⊙
31.	Ekonomi	⊙	⊙
32.	Ekonomik faaliyet	⊙	⊙
33.	Ekvator	○	⊙
34.	Emek	⊙	⊙
35.	Enerji	⊙	⊙
36.	Estetik	⊙	⊙
37.	Etkileşim	○	⊙
38.	Fetih	○	⊙
39.	Gaza	○	⊙
40.	Gelenek	⊙	⊙
41.	Genelleme	○	⊙
42.	Girişimci	⊙	⊙
43.	Göç	⊙	⊙
44.	Görüş	○	⊙
45.	Grup	⊙	⊙

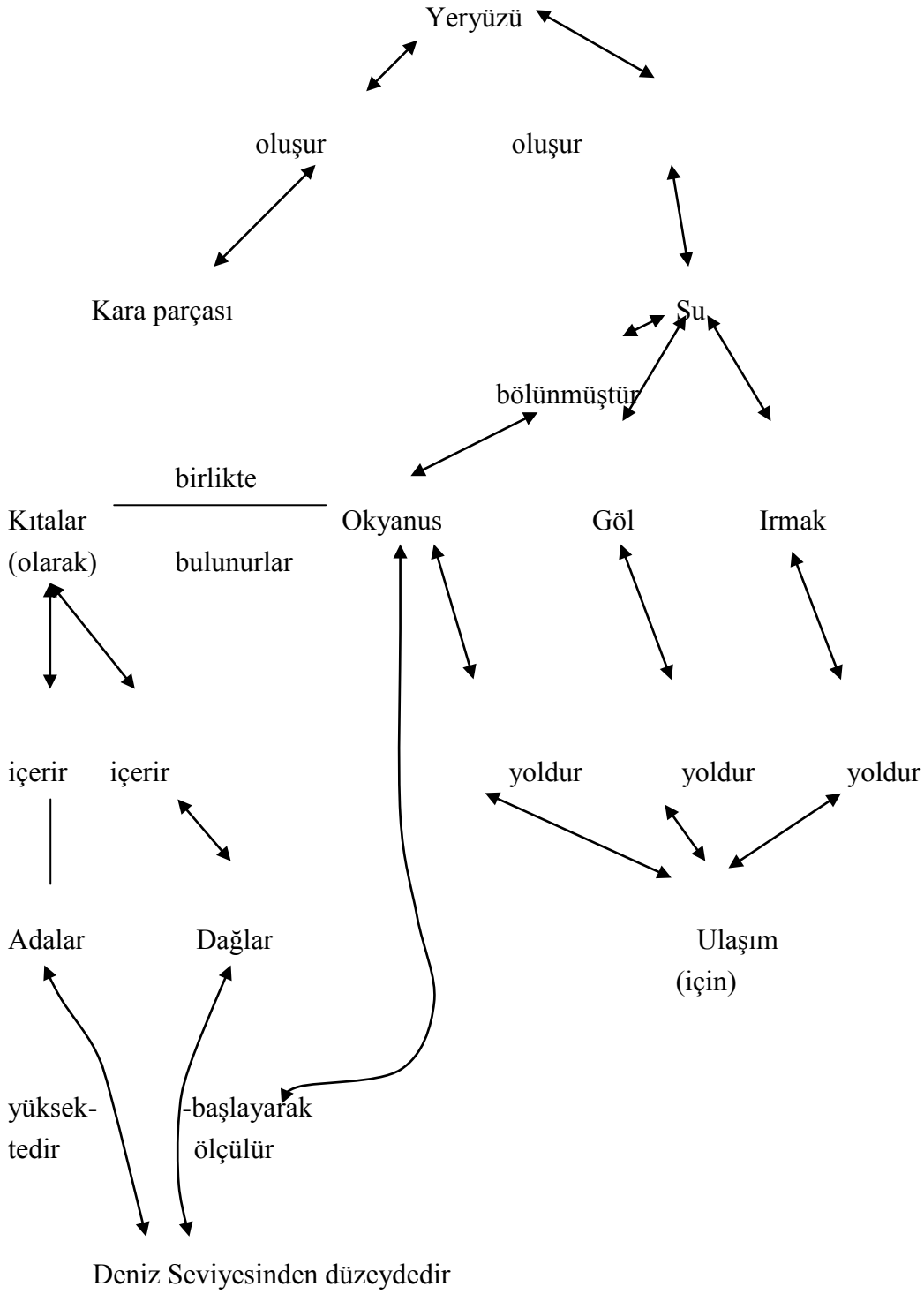
46.	Gümrük	○	
47.	Hak	⊙	⊙
	Kavramlar	6.	7.
48.	Harita	⊙	⊙
49.	Hoşgörü	⊙	⊙
50.	Islahat		○
51.	İhracat	⊙	⊙
52.	İklim	⊙	⊙
53.	İletişim		⊙
54.	İskân	○	⊙
55.	İsraf	⊙	⊙
56.	İşsizlik	⊙	⊙
57.	İthalât	⊙	⊙
58.	Kamuoyu	⊙	⊙
59.	Kanıt	⊙	⊙
60.	Katılım	⊙	⊙
61.	Kaynak	⊙	⊙
62.	Keşif		⊙
63.	Kıta	⊙	
64.	Kişilik	○	⊙
65.	Kronoloji	⊙	⊙
66.	Kurultay	○	⊙
67.	Kurum	⊙	⊙
68.	Kut	○	⊙
69.	Kutup	○	⊙
70.	Kültür	⊙	⊙
71.	Kültürel öge	⊙	⊙
72.	Küresel sorun	○	⊙
73.	Lâiklik	○	⊙
74.	Medya	○	⊙
75.	Meslek	⊙	⊙
76.	Meşrutiyet	○	⊙
77.	Milat	○	⊙
78.	Millet	⊙	⊙
79.	Millî egemenlik	⊙	⊙
80.	Millî kültür	⊙	⊙
81.	Monarşi	○	⊙
82.	Nüfus	⊙	⊙
83.	Okyanus	○	⊙
84.	Olgu	⊙	⊙
85.	Oligarşi	○	⊙
86.	Ortak miras	⊙	⊙
87.	Ölçek	⊙	
88.	Özgürlük	○	⊙
89.	Pazar	⊙	⊙
90.	Reform		○

	Kavramlar	6.	7.
91.	Rol	⊙	⊙
92.	Rönesans		○
93.	Saltanat	⊙	⊙
94.	Sanat	⊙	⊙
95.	Sanayi	⊙	⊙
96.	Savaş	⊙	⊙
97.	Seçim	⊙	⊙
98.	Sermaye	⊙	⊙
99.	Sivil Toplum Kuruluşu	⊙	⊙
100.	Siyaset (Politika)		○
101.	Siyasî güç	○	⊙
102.	Sorumluluk	⊙	⊙
103.	Sosyal bilim	○	⊙
104.	Sözleşme	⊙	⊙
105.	Şehirleşme	⊙	⊙
106.	Tasarruf	⊙	⊙
107.	Teknoloji	⊙	⊙
108.	Telif ve patent	⊙	
109.	Teokrasi	○	
110.	Ticaret	⊙	⊙
111.	Tören	⊙	⊙
	Kavramlar	6.	7.

112.	Turizm	⊙	⊙
113.	Tüketim	⊙	⊙
114.	Ulaşım	⊙	⊙
115.	Uygarlık	○	⊙
116.	Üretim	⊙	⊙
117.	Ürün	⊙	⊙
118.	Vakıf		○
119.	Varsayım	○	
120.	Vatan	⊙	⊙
121.	Vatandaş	⊙	⊙
122.	Vergi	⊙	⊙
123.	Yargı	⊙	⊙
124.	Yasa	⊙	⊙
125.	Yasama	⊙	⊙
126.	Yatırım	⊙	⊙
127.	Yerleşme	⊙	⊙
128.	Yön	⊙	
129.	Yönetim	⊙	⊙
130.	Yürütme	○	⊙
131.	Yüzyıl	⊙	⊙

○ Bu kavram giriş düzeyinde verilecektir.
⊙ Bu kavram geliştirme düzeyinde verilecektir.
⊙ Bu kavram, pekiştirme düzeyinde verilecektir.

ÖRNEK 3- KAVRAM HARİTASI ÖRNEĞİ -I

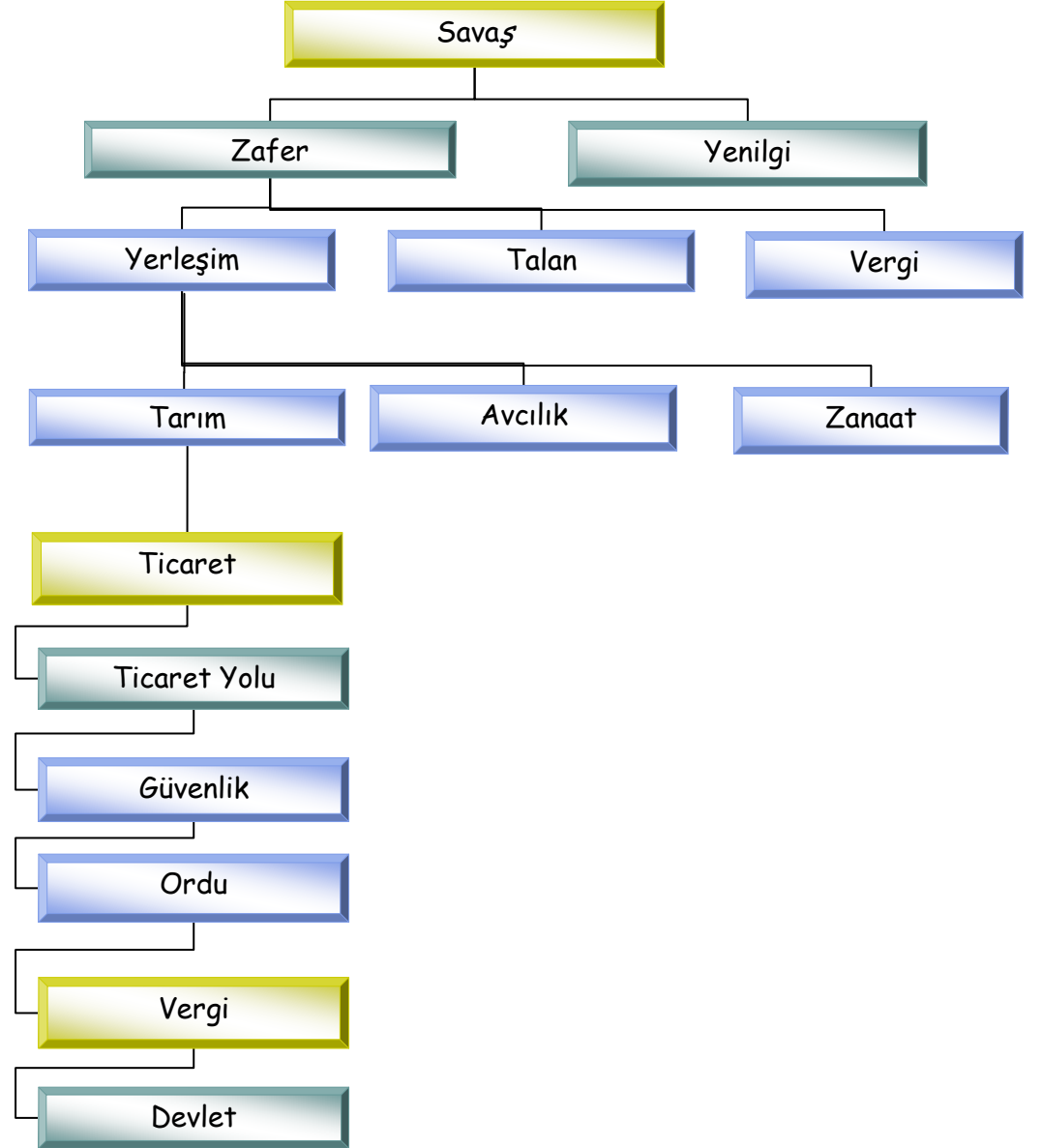
KAVRAM HARİTASI ÖRNEĞİ II

ÖRGÜTLEYİCİ SORULAR

Savaşın kaç sonucu olabilir? Bunlar nelerdir?

1. Galip olan taraflar neler yaparlar?
2. Yeni bir ülkeye yerleşen insanlar ne ile geçimlerini sağlarlar?
3. İhtiyaçlarından fazla olan ürünleri hangi yolla ellerinden çıkarırlar? Buna ne denir?
4. Sürekli olarak ticaret yapılan güzergâhlara ne ad verilir?
5. Tüccarlar ticaret yollarından geçerken soygun, gasp vb. olaylara karşı neye ihtiyaç duyarlar?
6. Güvenlik kimler ile sağlanır?
7. Orduyu hazır bulundurmak için maddî kaynak nasıl temin edilir?
8. Vergiyi kim toplar?

KAVRAMLAR

2.3.3. DEĞERLER

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır. (Özgüven,1999)

Değerin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir.

Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler aşağıdaki gibidir;

- Aile birliğine önem verme
- Adil olma
- Bağımsızlık
- Barış
- Özgürlük
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

DEĞER ÖĞRETİMİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR*

Okullarda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Okullarda seçilen değerler, geleneksel telkin yöntemiyle aktarılabilceği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendi değerlerinin farkına varması sağlanabilir. Ayrıca öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlâkî muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir. Alanla ilgili kaynaklar incelenerek değer öğretiminde kullanılan farklı yaklaşımlar aşağıda verilmiştir.

1. DEĞER AÇIKLAMAK

Bu yaklaşım bireyin kendi duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesini ve yaşam onuruna sahip olmasını kapsar. Bu yaklaşım bireyin yaşam değerlerini fark etmesine, karar almasına, kararını uygulamasına ve başarmasına yardım eder. Yaşam becerileri eğitimi olarak da anılır. Değişen dünyada öğrencinin yaşamının tümünde ona rehberlik edecek bilgi, beceri ve duyguları öğrenmesine yardım eder. (Kirschenbaum, 1995:16)

Veliler ve öğretmenler tarafından telkine dayalı doğrudan değer öğretimi etkisini yitirmeye başlamıştır. Çünkü genç bireyler veli ve öğretmelerinin dışında, akran gruplarından, televizyondan, yazılı basından ve sinema ve sanat dünyasının yıldızlarından etkilenmeye başlamıştır. Genç insanın kendisine örnek alabileceği insan sayısı artmış, öğretmen ve velinin öğrenci üzerindeki etkisi azalmıştır. Öğrencinin modeli velisi, öğretmeni olabileceği gibi, bir şarkıcı, politikacı veya sinema yıldızı da olabilmektedir. Bütün bu etkiler altında genç insan yetişkinler tarafından yönlendirildiğinde değerlerinin farkına varamamaktadır. Bu yüzden yaşamlarında önemli kararlar alma durumlarında akran gruplarının baskısı ve propagandanın etkisi altında kalmaktadırlar (Simon, 1972:3).

Öğrencilerin hayatını nasıl yaşayacağı, seçimlerinde ve karar almada nasıl davranacağı ve soruların cevaplarını doğru verebilmesi için kendi değerlerini açıklığa kavuşturması gerekir. Genç veya yaşlı herkes otorite, çalışma, arkadaşlık, para, cinsellik, din, siyaset, boş zaman, okul gibi konularda anlaşmazlığa ve karışıklığa düşer ve değer çatışması yaşar. Bugünün genç ve çocukları geçmişe nazaran daha çok seçimle karşı karşıyadır. Alternatiflerin çok olması onları daha çok karmaşaya ve görgüsüzlüğe itmiştir. Bu karmaşıklık ve anlaşmazlık karşısında öğrencilere yardım gereklidir (Simon, 1972:4).

Bu yaklaşımda, öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunmaktadır. Bu tekniğin altında yatan varsayım, bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarıdır (Welton and Mallan, 1999:140). Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilere yardım ederek onların kendi değer sistemlerini kurmalarına yardımcı olur. Bu yaklaşım, değerlerin içeriğinden çok değerlerin oluşma süreciyle ilgilenmiştir (Simon, 1972:6).

Ryan'a (1991:742) göre değer açıklama; sınıf oyunları, sergiler, farklı zaman ihtiyaçlarında alıştırmalar ve özel olarak seçilmiş konular sayesinde yapılır. Öğretmenler değer açıklamasını tüm yaş seviyelerinde ve konularda kullanabilir. Bu yaklaşımı benimseyen öğretmenler grupla çalışmaya önem verirler. Uygulama sırasında her düşünceye saygı gösterir ve belli değerleri empoze etmeden öğrencilerin değerlerini açığa vurmalarını teşvik ederler (Bacanlı, 2000:199).

Değer açıklama yansız bir yaklaşımdır. Değer açık bir şekilde öğretildiğinde etkisinin azalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle değerler empoze ve zorlama yapılmadan, yedi basamakta değer kazandırmayı temel alır (Simon, 1972:8).

* Dr. Oktay Akbaş, Kırıkkale Üniversitesi, Öğretim Üyesi

Seçme

- 1.Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)
- 2.Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme
- 3.Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme

Ödüllendirme

- 4.En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme
- 5.Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme

Hareket

6.Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) ile hareket edebilme

7.Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek

Öğretmen, öğrenciye açık uçlu sorular sorarak onun cevaplarını açıklamasına olanak tanır.

2.AHLÂKÎ MUHAKEME

Bu yaklaşımda öğretmenin rolü, ahlâkî ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir. Öğretmen bunu yaparken her öğrenciyi ahlâkî ikilemle karşılaştırır ve diğer öğrencilerin verilen örnek olayla ilgili söylediklerini duyma fırsatı verir. Bu yaklaşımda amaç, öğrencilerin zihnine seçilmiş değerleri yerleştirmek değildir (Leming, 1997:7).

Öğretmen uygulama sırasında sınıfı gruplara böler ve örnek olayda yapılacak en iyi davranışın ne olduğunu sorar. Her grup bu soru etrafında tartışır. Çıkmazlar, öğrencilerin deneyim ve gelişim seviyelerine göre çözülür. Araştırmalar, öğrencilerin görüş belirtme sırasında diğer öğrencilerin tesiri altında kalmadıklarını göstermiştir (Ryan, 1997:741). Bu yöntemde esas amaç, öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlâkî ilkeler geliştirmelerine yardım etmektir. Yaklaşım tüm okul seviyelerinde kullanılabilir.

Kohlberg'den uyarlanan bir öykü aşağıda verilmiştir (Erden ve Akman, 1998:118).

Ege bölgesindeki bir ilçede, bir kadın kanserden ölmek üzeredir. O ilçedeki bir doktor da bitki özlerinden yaptığı bir ilâcın kanseri tedavi ettiğini söylemektedir. Gerçekten de ilâcı kullanan bazı hastalar iyileşmiş görünmektedir. Ancak doktor ilâcı kendisine mal oluşunun 10 katı fazlasına satmakta, bir doz ilâç için bir milyar TL. istemektedir. Hasta kadının kocası ilâcı satın alabilmek için her türlü çareye başvurmuş, gerekli paranın ancak yarısını toplayabilmiştir. Bunun üzerine doktora giderek karısının ölmek üzere olduğunu anlatmış ya ilâcı kendisine daha ucuz vermesini ya da ilâcın parasını taksitle almasını rica etmiştir. Ancak doktor bunu kabul etmemiş “Bu ilâcın isteklisi çok fazla, parası olana satarım” demiştir. Çaresiz kalan hasta kadının kocası sonunda bir gece gizlice ilâcı çalmıştır.

Sizce ilâcı çalmalı mıydı?

Adam suçlu mudur?

Suçluysa neden suçludur?

Suçsuzsa neden suçsuzdur?

Öykünün sonunda öğrencilerin görüşleri alınır. Öğrenci değerlendirme yaparken bir çok bileşeni dikkate alır. Verdiği kararında dayanakları bireyin ahlâkî gelişimi hakkında bilgi verir. Burada öğrencinin çözümü önemli değildir. Önemli olan öğrencinin çözüme ulaşırken kullandığı akıl yürütme ve neden o çözüme ulaştığıdır.

İlâç çalma ikilemine ilişkin muhtemel öğrenci cevapları aşağıda verilmiştir.

Gelenek öncesi düzey:

Adam suçludur. Nedeni ne olursa olsun çalmak kötüdür.

Adam suçsuzdur, çünkü karısı da onun için aynı şeyi yapardı.

Geleneksel düzey:

Adam suçludur. Toplumdaki insanlar onu ayıplar.

Adam suçludur, çünkü kanunlara aykırı davranmıştır.

Adam suçlu değildir. Çünkü iyi bir eş, karısının hayatını kurtarmak için elinden geleni yapmalıdır.

Gelenek ötesi düzey:

Adam suçludur. İnsanlar toplum içinde birbirlerinin özel eşyalarına saygı göstermek zorundadır.

Adam suçsuzdur. Çünkü insan yaşamının devamı için çaba göstermek, her şeyin üzerinde olmalıdır.

3.DEĞER ANALİZİ

Değer analizi yaklaşımı, değer eğitiminde dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi gerektiren bir analizdir. Değer soruları üzerinde duygusal olmadan, akılcı bir şekilde test eder. Bu yaklaşımda ahlâkî gelişim teorisinin tersine öğrenciler bir pozisyon alır ve yargılar. Değer analizi yaklaşımı gerçek ya da yapay bir problemle karşılaşıldığı zaman uygulanan bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlâkî düşünme becerisini kazanırlar. Aynı zamanda bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler (Ryan, 1991:742). Öğrencilere değerlerle ilgili soruları anlamaları için analiz yeteneklerinin ve dikkat yeterliliklerinin geliştirilmesi gereklidir.

Aşağıda değer analizi yapılabilecek bir örnek olay verilmiştir (Naylor and Diem,1987:368).

Köpek ve Kurt

Açlıktan ölmek üzere olan bir kurt varmış. Öyle zayıfmış ki kemikleri kısa tüylü kürkünden bile belli oluyormuş. Zar zor yürüyormuş. Yiyecek bulmaya da pek ümidi yokmuş.

Bir ağaca yaslanmışken bir köpek ona doğru yaklaşmış “Çok kötü görünüyorsun, çok uzun zamandır yemek yememiş gibisin.” demiş.

“Doğru söylüyorsun.” demiş kurt. “Sen ve arkadaşların koyunları çok iyi koruduğunuz için uzun zamandır açım. Şimdi çok güçsüzüm ve yiyecek bulma konusunda ümitsizim. Sanırım yakında öleceğim.”

“O hâlde neden bize katılmıyorsun?” diye sormuş köpek. “Ben düzenli olarak çalışıyorum ve karnımı doyuruyorum. Sen de aynısını yapabilirsin. Bana yardım edersen ve beraber koyunları koruruz. Böylece biz de senin koyun çalmandan korkmayız. Sen de aç kalma konusunda endişelenmezsin. Bu hepimiz için iyi bir anlaşma olur.” demiş köpek.

Kurt, birkaç dakika düşünmüş ve köpeğin haklı olduğuna karar vermiş. Birlikte köpeğin yaşadığı kulübeye doğru ilerlemeye başlamışlar. Fakat yürürken kurt, köpeğin boynundaki tüylerin azalmış, boynunun incelmış olduğunu fark etmiş. Köpeğe bunu sormaya karar vermiş ve sormuş.

“Bunun için endişelenme.” demiş köpek. “O boynuma bağladıkları tasmanın yeri, sahibim beni geceleri bağlar.”

“Bağlamak” diye bağırır kurt. “Sen geceleri bağlandığını mı söylüyorsun? Öyleyse seninle gelirim benim de boynuma tasma takıp bağlayacaklardır.” demiş kurt.

“Bu doğru!” diye cevap vermiş köpek. “Fakat buna sonra alışacaksın. Ben bunu artık düşünmüyorum bile.”

“Fakat tasmayla bağlanırsam istediğim gibi yürüyüşe çıkamam ve koşmak istediğim yere koşamam.” demiş kurt. “Eğer seninle gelirim özgür olamam.” ve böyle dedikten sonra kurt dönmüş ve kaçmaya başlamış.

Köpek kurdun arkasından bağırır. “Bekle geri dön, istediğim zaman istediğim her şeyi yapamıyorum. Ama ben sağlıklıyım ve uyumak için sıcak bir yerim var. Sen hayattan zevk alarak yaşamak için çok endişeleniyorsun. Ben senden daha özgürüm.” demiş.

Sorular:

- 1.Köpeğin değerleri nelerdir?
- 2.Kurdun değerleri nelerdir?
- 3.Öğrencilerin köpeğin değerlerini desteklemeleri için nedenleri nelerdir?
- 4.Öğrencilerin kurdun değerlerini desteklemeleri için nedenleri nelerdir?
- 5.Kurdu ve köpeği nasıl bir yaşam beklemektedir?
- 6.Köpek mi yoksa kurt mu doğru seçimi yapmıştır?
- 7.Bu tip bir değer çatışması hayatta nasıl karşımıza çıkabilir?
- 8.Böyle bir durumla karşılaştığımızda nasıl hareket etmeliyiz?

Verilen hikâye öğretmen tarafından okunur. Öğrencilerin olayı analiz etmeleri için yukarıdakine benzer sorular sorulur.

4.GÖZLEM YOLUYLA DEĞER ÖĞRETİMİ

Okulların bilişsel hedeflerinin yanında vatansever olmak, saygılı olmak, dürüst olmak ve adaletli olmak gibi birçok duyuşsal hedefi vardır. Duyuşsal davranışlar insanların duygu içerikli öğrenmeleridir. İnsanlar iyi-kötü, doğru-yanlış gibi duygu yoğunluklu birçok değerlendirme yaparlar. Bunların yanında herhangi bir objeye karşı olumlu veya olumsuz tutuma sahip olmaları, önemseyip önemsememeleri, değerleri ve ahlâkî yargıları duyuşsal davranışlara girer. Duyuşsal davranışların öğretiminde bilişsel davranışların öğretiminde olduğu gibi bireyin aktif katılımına ihtiyaç vardır. Bilgi temelli öğrenme nasıl etkisizse, sadece telkine ve söze dayalı duyuşsal öğrenme de etkisizdir. Bilgi temelli öğrenmede bilgiler ezberlenip unutulmakta, telkine dayalı duyuşsal öğrenmelerde ise birey değer farkına varmakta, ancak bunu içselleştirmemektedir. Duyuşsal davranış öğretiminde bireyin aktif katılımına ve ilgili değer yaşandığı bir ortamsa ihtiyaç vardır. Birey süreçte, bütün duyu organlarıyla bulunmalı, değer gerekliliği üzerine düşünmeli ve tartışmalıdır.

Değer öğretiminde öğrenciyi aktif kılan ve kendi duyu organlarıyla ilk elden öğrenmesini sağlayan yöntemlerden biri gözlem yoluyla öğrenmedir. Gözlem yoluyla öğrenme, birçok sosyal davranışın ve değer öğreniminde kaynaklık eder. Aşağıda gözlem yoluyla öğrenmenin değer öğretiminde nasıl kullanılacağına ilişkin bilgiler ve örnekler verilmiştir.

GÖZLEM YOLUYLA ÖĞRENME

İnsanlar sosyal davranışlarının birçoğunu birilerini model alarak öğrenir. Bu model anne-baba olabileceği gibi televizyon, sinema, spor ve müzik dünyasından biri de olabilir. Geçmişte çocuğun modeli çoğunlukla yakınındaki insanlar olmaktadır. Günümüzde ise dünyanın öbür ucundan bir futbolcu veya şarkıcı model olabilmektedir.

İnsanların diğer insanları gözleyerek öğrenebileceğine ilişkin ilk açıklamalar Plato ve Aristo'ya kadar gitmektedir. Onlara göre eğitim, öğrencilerin gözlemesini ve model almasını sağlamak için en iyi modelleri seçerek öğrencilere sunmaktır (Senemoğlu, 2001;221).

GÖZLEM YOLUYLA ÖĞRENMEDE ETKİNLİKLERİN KULLANIMI

Model Analizi

Bu etkinlik öğrencilere kendi yaşamlarında bulunan kişilerin olumlu değerlerinin farkına varmalarını ve bunu içselleştirmelerini sağlar. Bu süreçte birey, kendi değerleri ile model aldığı kişinin değerlerini karşılaştırır. Aynı zamanda bu etkinlik model alınan kişinin görüşlerinin anlaşılmasına da yardımcı olur (Kirschenbaum,1995;151).

Etkinlikte ilk olarak tahtaya aşağıda verilen model alınabilecek örnekler yazılır. Öğrenciler bu kişilerden birini veya birkaçını seçerek aşağıda verilen formu (Form 1) doldurur. Kişinin baskın özelliğinin veya değerinin ne olduğunu, bu değer kendine etkisini not alır ve sınıfla paylaşır.

Anne-baba	Arkadaş
Kardeşler	Yazar
Yakın akrabalar	İşveren
İlkokul öğretmeni	Siyasetçi
Okul takımı antrenörü	Akran grubu lideri

FORM 1

Model alınan kişi	Kişilik/Karakter Özelliği	Oluşan etki
Babam Ayşe	Güvenilir Saygıdeğer	Güvenilir olmanın önemini öğrendim. Saygı gördüğümde mutlu olduğumu öğrendim.

Medyanın Analizi

Geçmişe nazaran günümüzde insanlar medyanın etkisi altında daha çok kalmaktadırlar. Yazılı ve görsel medya reyting uğruna çocuklara ve gençlere yanlış örnek olabilecek bireyleri model olarak sunabilmektedir. Günümüzde çocuk, hiç etkileşime girmedeği, gerçek yaşamını bilmediği kişileri kendine model alabilmektedir. Özellikle görsel medya bazı programlar ve filmlerle toplumsal yapıya zarar verebilecek yayınlar yapabilmektedir. Yukarıda verilen nedenlerden dolayı medyayı eleştirel bir şekilde izlemeye ihtiyaç vardır. Birey programları eleştirel bir şekilde izlemeli, değerlendirmeli ve kendi yargısını kendisi oluşturmalıdır. Öğrencilerin medyayı eleştirel bir şekilde analiz etmelerini sağlamak amacıyla aşağıda verilen form (Form 2) kullanılabilir. İstendiğinde ilâve değer ve özellikler eklenebilir. Öğrenciler gözlem sonuçlarını sınıfla paylaşırlar ve eleştirel izlemeye olan ihtiyaç üzerinde tartışma yapılır.

FORM 2

Değer	Yaşanan olay	Değeri teşvik edildi.	Değeri teşvik edilmedi.
Çalışkan olmak			
Vatansever olmak			
Sorumluluk sahibi olmak			
Adil olmak			
Dürüst olmak			
Sağlıklı olmak			
Temiz olmak			

Hayvanların En Önemli Özelliği

Bu gözlem çalışmasında, hayvanlar ayrıntılı bir şekilde incelenerek en önemli özellikleri belirlenir. Bu gözlem, öğrencinin kendi değerlerin farkına varması için kullanılabileceği gibi Fen ve Teknoloji dersi için de kullanılabilir. Öğrenciler hayvanları gözlemler ve onların en önemli özelliklerini gözlem formunda (Form 3) bir sıfatla ifade ederler. Niçin o sıfatı seçtiklerini açıklarlar. Bu etkinlikte öğrencilerin klişeleşmiş benzetmelerin dışına çıkmaları teşvik edilir. Öğrenciler etkinlik sonunda gözlem sonuçlarını sınıfa sunar, arkadaşlarının sonuçlarıyla kendi sonuçlarını karşılaştırır. Ayrıca kendilerini en çok anlatan hayvanı seçerler.

FORM 3

Gözlenen hayvan	Özellik	Açıklama
Karınca	İleri görüşlülük	Geleceğe hazırlık yaptığı için
İnek
Sivrisinek
Kaplumbağa
Tavşan
Kedi
Köpek
Arslan

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsellik
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Doğal çevreye duyarlılık
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Kültürel mirasa duyarlılık
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Sorumluluk
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Yardımseverlik
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Hak ve özgürlüklere saygı
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Çalışkanlık

7. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	Farklılıklara saygı
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	Vatanseverlik
3. TÜRK TARİHİ'NDE YOLCULUK	Estetik
4. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	Dürüstlük
5. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	Bilimsellik
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	Adil olma
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	Barış

2.3.4. ÖĞRENME ALANI

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır.

Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar

Öğrenme alanları, bir ya da birden fazla akademik disiplini içerebilir. Örneğin; “Birey ve Toplum,” psikoloji ve vatandaşlık bilgisini; “Kültür ve Miras”, antropoloji, tarih ve vatandaşlık bilgisini; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler,” coğrafya’ yı; “üretim, tüketim ve dağıtım” ekonomi’ yi; “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Güç, Yönetim ve Toplum” sosyoloji’ yi; vatandaşlık bilgisini, hukuku içermektedir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” disiplinler arası alanlardır.

Öğrenme alanları, 4. sınıftan 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir ünite, bir ya da birden fazla öğrenme alanını içerebilir. 6. ve 7. sınıflarda 7 ünite vardır. Her iki sınıfta “Zaman, Süreklilik ve Değişim” ve “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüştür.

Aşağıda öğrenme alanlarının içerikleri verilmiştir.

BİREY VE TOPLUM

Bireyin kişisel gelişimi ve sosyal çevrenin bu gelişime etkisinin değerlendirilmeye çalışıldığı Birey ve Toplum öğrenme alanı, değişim ve gelişimin devam eden bir süreç olması sebebiyle geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Öğrencinin bu öğrenme alanında edindiği kazanımlar sonunda, kişisel ve sosyal yeterliliklerini tanıyan, yeniliklere açık, etkili iletişim kurabilen, sorumluluk alabilen, başkalarına saygılı, işbirliğine açık ve kendine güvenen birey olarak yetişmesi esas alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hak ve sorumluluk ilişkisini kurabilmesi ve aidiyet duygusunu kavraması amaçlanmaktadır. Bu öğrenme alanı ile öğrencilere sosyal bilgiler dersinin niçin öğrenildiği ve bu dersin nasıl çalışılacağı ile ilgili bazı temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak ve böylece öğrencilerin

sosyal bilgiler dersinin birey ve vatandaş olarak gelişimine katkısını fark etmesini sağlamak amaçlanmıştır. Öğrenciler bu öğrenme alanında, 6. ve 7. sınıfta çok boyutlu düşünmeyi, çevresinde meydana gelen olayları birçok nedenle açıklayabilmeyi, bilimsel ve nesnel verilere dayalı olgularla kişisel görüş veya düşünceler arasında ayırım yapabilmeyi, sosyal bilimcilerin kullandığı bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak araştırma yapmayı, çevresiyle etkili iletişim kurmayı ve tüm bunların etkin vatandaş olmanın temel gereksinimleri olduğunu öğrenirler. Bu öğrenme alanı tüm öğrenme alanları ile ilişkilidir.

KÜLTÜR VE MİRAS

6-7. sınıf öğrencileri bu öğrenme alanında Türk kültürünü oluşturan unsurları ve bunların tarihsel kökenlerini inceleme fırsatı bulacaklardır. Ayrıca milli bilincin oluşmasında önemli bir yere sahip olan kültürel unsurları ve gelişim süreçlerini kavrayarak , kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlılık kazanırlar.

İlköğretim öğrenciler, kültürel ve estetik değerleri algılayarak; kültürle ilgili olarak geçmişle günümüzü karşılaştırırlar. Kültürün zamana ve mekana göre değiştiğini kavrarlar. Özellikle Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri öğrenirler. Ayrıca bugün sahip olduğumuz kültürün uzun bir geçmişin eseri olduğunu görürler.

6. ve 7. sınıfta bulunan öğrenciler bu alanda kültürü ve kültürün özel yönlerini, dil, inançlar ve bunların etkisi hakkında bilgi edinirler. Ayrıca kültürün insanoğlu tarafından oluşturulduğunu, öğrenildiğini ve insanın kendini kültüre adapte ettiğini öğrenir. İnsanların inanç, bilgi, değer ve gelenek sistemlerine sahip olduğunu fark eder. Kültürün toplumdan topluma farklılık gösterdiğini aynı zamanda benzerlikleri de barındırdığını fark eder. Ayrıca toplumların birbirlerini kültürel yönden etkilediğini fark ederek Türk tarihinden örnekler verir.

6. sınıfta öğrenciler, Türk kültürünün yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerini inceleyerek Orta Asya’da yaşayan ilk Türk toplumlarının yaşamlarını ve onların Türk kültürüne katkılarını fark edeceklerdir. Ayrıca günümüzdeki geleneklerin tarihsel kökenlerini öğrenme fırsatı bulacaklardır. Kültürümüzü oluşturan unsurları değişim ve süreklilik açısından inceleyecektir.

7. sınıfta öğrenciler, Türkiye tarihinin temel kırılma noktaları yanında, Türkiye’de kurulan Türk Devletleri’nin Türk kültürünün oluşmasındaki yeri ve önemini; edebiyat, mimarî, müzik ve güzel sanatlar üzerinden değerlendirecektir. Ayrıca siyasi yapının devamlılığında kültürel faktörlerin önemini kavrarlar.

İçerik açısından; “İnsanlar Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Birey ve Toplum”, “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları ile işbirliği içinde olacaklardır.

Bu öğrenme alanında; tarih, coğrafya, arkeoloji, sanat tarihi, sosyoloji, antropoloji, etnoloji, ekonomi bilim dallarının temel kavramları kullanılacaktır.

İNSANLAR YERLER VE ÇEVRELER

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile insanın çevresi ile etkileşiminin çeşitli boyutları ile fark edilmesi, çeşitli beceri ve değerleri kullanarak bu etkileşimin neden ve sonuçlarının ortaya konulması ve geleceğe yönelik bireysel ve toplumsal bir bakış açısı kazanılması amaçlanmaktadır.

İnsan, yer, çevre etkileşimi, geniş ve renkli bir yelpaze oluşturur. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sayesinde insan artık sadece yaşadığı yerle değil tüm dünya ile etkileşim hâlinindedir. Bu etkileşime konu olan unsurlar, doğrudan doğruya doğanın kendisi, insanlar ve tüm çeşitliliği ile doğadaki insan faaliyetleridir. İnsanların, hem bu unsurların bir parçası olarak, hem de bu unsurlar arasında birleştirici, düzenleyici ve değiştirici etkileri açısından yüklendikleri roller insan, yer ve çevre etkileşiminin diğer konularıdır. Bu sayede öğrencilerin yaşadıkları yerde veya dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayları öğrendikleri coğrafi kavramları kullanarak analiz edebilmeleri, bu olayların sorun boyutları için çözüm önerebilmeleri ve geleceğe dönük fikirler ortaya atabilmeleri beklenmektedir.

Öğrenciler, bu öğrenme alanında öncelikle bütünsel bir bakış açısı geliştirecekler, daha sonra bazı kavramlar çerçevesinde daha özel alanlara yöneleceklerdir. Bu düzenlemenin nedeni pek çok coğrafi olayın algılanmasını kolaylaştırmaktır.

Bu öğrenme alanında önce genel olarak dünya, daha sonra ülkemiz; insan, yer ve çevre etkileşimi konum, iklim, yerleşme, nüfus ve göç kavramları çerçevesinde verilecektir. Bu süreç değişim ve sürekliliği vurgulamak amacıyla tarihsel süreçle de ilişkilendirilerek zenginleştirilecektir.

Bu öğrenme alanı içeriği gereği “Kültür ve Miras”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları ile ilişkilidir. Bu anlamda başta coğrafya olmak üzere tarih antropoloji, arkeoloji ve sosyoloji bilim dallarının temel kavramlarını içermektedir.

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

6 ve 7. sınıfta ekonomi kavramları ile birlikte Türk ekonomisinin günümüz ve tarihsel yapısına ve bu yapıyı değiştiren etmenlere dair bir görüş oluşturmaları beklenmektedir.

Bu amaçla 6. sınıfta günümüz Türk ekonomisinin yapısı, özellikleri ve ekonomiyi etkileyen faktörler hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Ülke kaynaklarının farkına varılarak ülkemizdeki ekonomiyi geliştirmek için neler yapılması gerektiği üzerinde düşünceleri amaçlanmaktadır. Devletin doğal kaynakları ve vergileri nasıl kullandığı değerlendirilecektir.

Ayrıca öğrencinin meslekî tercihte bulunmasını sağlamak amacıyla meslek sahibi olmanın önemi ve meslek sahibi olmayı gerektiren nitelikler üzerinde durulacaktır.

7. sınıfta ekonominin tarihine girilerek Türklerin, tarihin seyri içinde ekonomik alanda yaptıkları gözler önüne serilerek dünyada meydana gelen teknolojik gelişme ve keşiflerin Türklerin ekonomisini nasıl etkilediği hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Günümüz ekonomisinin şekillenmesinde ve gelişmesinde de geçmişte meydana gelen olayların etkili olduğu vurgulanarak gelecekte de ekonomiyi etkileyecek olayların neler olabileceği hakkında düşünceleri sağlanacaktır. Bunların yanında mesleklerden hangisini tercih edeceği konusunda öğrenci karar vererek geçici bir tercihte bulunması amaçlanmaktadır.

Bu öğrenme alanı içeriği gereği “Küresel Bağlantılar”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanları ile ilişkilidir. Ekonomi biliminin temel kavramlarını içermektedir.

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Bu öğrenme alanında ilköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencileri;

Sosyal bilimlerin alt disiplinlerinin de günlük ve toplumsal yaşam üzerindeki pratik bazı sonuç ve etkilerini kavrayarak 21. yüzyılda bilim ve teknolojiye bazı gelişmelerden hareketle gelecekteki yaşamla ilgili olarak ortaya çıkabilecek yeni konular hakkında fikir yürütmeleri istenecektir.

Telif hakları ve patentin bilimsel gelişmelerdeki etkisini tartışarak bilimsel çalışma ve birikimlerin yasalarla korunduğunu fark etmeleri sağlanacaktır.

Tarih öncesi dönemlerde, ilk insanların basit aletleri yapmasıyla başlayan süreçte uygarlıkların bilim ve teknolojiye katkılarına örnekler verecekler, böylece bilim mirasının oluşum sürecini günümüze kadar özetleyerek yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşünce ile bilim ve teknolojiye gelişmeler arasındaki paralelliği fark edeceklerdir.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı; “Birey ve Toplum”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları ile iş birliği içinde olacaktır.

Öğrenciler bu öğrenme alanında tarih, coğrafya, arkeoloji, ekonomi, hukuk alanlarındaki temel kavramlar hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

GÜÇ YÖNETİM VE TOPLUM

Bu öğrenme alanında 6 ve 7. sınıf öğrencileri; bilinçli ve etkin yurttaş olarak topluma tam katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varacaklardır. Katılım kavramını ve sürecini tanırlar, demokratik yaşam için katılımın önemini savunurlar.

Demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini eş zamanlı olarak öğrenirler.

Demokrasinin temel ilkelerinden hareketle farklı yönetim biçimlerini tanıır ve karşılaştırırlar. Toplumsal düzenin nasıl sağlandığını ve korunduğunu anlayarak yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar.

Kural ve kuralsızlık kavramı üzerinde düşünerek kurallara neden gereksinim duyulduğunu ve kurallara uyulmadığı durumlarda ortaya çıkabilecek toplumsal kargaşa ile ilgili fikir sahibi olurlar. Anayasanın hazırlanmasında izlenen süreci, yasaların gereğini ve önemini kavrarlar.

Geçmişten günümüze Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark ederek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını güçler ayrılığı ilkesi çerçevesinde analiz ederler.

Dünyada ve Türk Tarihi'nde İnsan haklarının gelişim sürecini analiz ederler ve özellikle Türk toplumunda kadının konumu ile ilgili örneklerden yararlanarak kadın haklarının tarihsel süreçte geçirdiği değişiklikleri açıklarlar.

Bu öğrenme alanı içeriği gereği “Kültür ve Miras”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları ile ilişkilidir. Bu anlamda sosyoloji, tarih ve siyaset biliminin temel kavramlarını içermektedir.

KÜRESEL BAĞLANTILAR

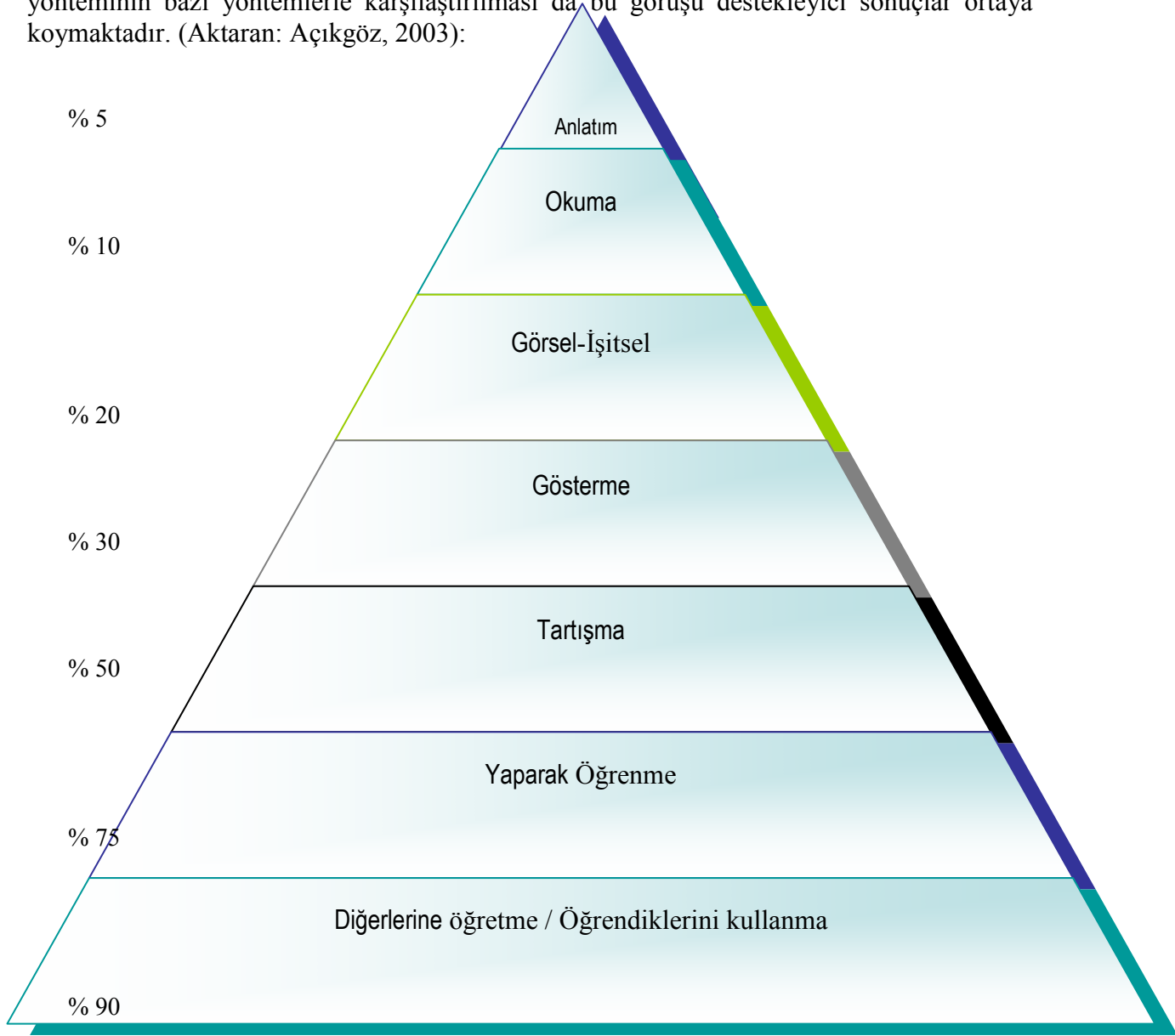
Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin, zaman ve mekândaki sınırları kaldırılmasıyla toplumlar arasındaki ilişkiler daha da artmıştır. Yüzyıllardır süre gelen farklı bölgelerdeki insanların siyasî, ekonomik ve kültürel ilişkileri teknolojiyle birlikte daha da yoğunlaşmıştır. Böyle bir dönemde öğrencilerin bu ilişkiler konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir.

İlköğretim 6 ve 7. sınıf düzeyinde öğrenciler, düşüncelerin, sanat eserlerinin, uluslar arası etkinliklerin toplumlar arası etkileşimdeki önemini ve ülkesinin doğal kaynakları, ekonomik yeterlilikleri ile diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkileri ile ilgili fikir edinirler. Bütün dünyayı ilgilendiren ekonomi, siyaset, ekoloji, güvenlik ve sağlık gibi alanlarda yaşanan sorunların sebepleri ve çözümleri ile ilgili fikir geliştirirler. Uluslar arası kuruluşların amaçlarını ve işlevlerini kavrarlar.

Öğrenciler Küresel Bağlantılar öğrenme alanında coğrafya, antropoloji, ekonomi, sosyoloji, hukuk, psikoloji ve tarihe ait kavramlarla karşılaşacaklar. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı diğer öğrenme alanlarının tümüyle ilişkilidir.

2.4. ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ VE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Yaşam boyu öğrenen, edindiği bilgi ve beceriyi yaşama geçiren bireylerin yetiştirilmesinde öğretim yöntem ve teknikleri de büyük önem taşımaktadır. Çağın gerektirdiği donanımlara uygun hedefler belirlenmiş olsa bile bu hedefleri tamamen geleneksel yöntemlerle gerçekleştirmek mümkün değildir. Öğrenme süreçlerinde, öğrencilerin düşüncelerini, araştırmalarını, sorun çözmelerini ve edindikleri bilgi ve beceriyi yeniden yapılandırıp yaşama geçirmelerini destekleyen yöntem ve teknikler işe koşulmalıdır. Yapılan çeşitli araştırmalar, öğretimde anlatım yönteminin mümkün olduğu kadar az kullanılması gerektiği konusunda önemli ip uçları sağlamaktadır. Anlatım yönteminin bazı yöntemlerle karşılaştırılması da bu görüşü destekleyici sonuçlar ortaya koymaktadır. (Aktaran: Açıkgöz, 2003):

Şema 1: National Science Foundation, 1977

Öğretmen merkezli sınıflardan öğrencinin etkin kılındığı sınıflara doğru yaşanan değişimler ve değişme gereksinimi ile birlikte öğretmenin öğrenme-öğretme süreçlerindeki rolünde de önemli değişiklikler olmuştur.

Öğrenme sürecinin sorumluluğunun öğrencide olması öğretmenin sorumluluğunun bittiği anlamına gelmemelidir. Öğrenci merkezli öğrenme ortamlarında öğretmenin rolünün geleneksel sınıflardaki rolünden farkı; kendi kararlarını uygulamak yerine öğrencilere yön göstermek, önerilerde bulunmak, gerekli durumlarda açıklama yapmak, fikir vermek, rehber olmak ve onların gelişimlerini gözlemektir. Örneğin, öğretmen hangi öğretimsel işin yapılacağı ya da hangi kaynağa bakılacağı konusunda fikri olamayan öğrenciye çeşitli işler ya da kaynaklar önerebilir. Öğrencinin gelişmesinde sorunlarla karşılaşıldığında önlem almak da öğretmenin sorumluluğundadır. Burada söz konusu olan öğretmenin öğrenciye kendi kararlarını empoze etmemesi, onun öğrenmesi ile ilgili kararları onun yerine almamasıdır(Açıkgöz, 2003:34). Öğretmen bilgi aktarıcı, karar verici olmak yerine öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlayarak, öğrenmeyi kolaylaştırmalıdır.

Çeşitli çalışmalar, sınıf ortamında öğrencileri etkin kılmak ve sınıfta katılım düzeyini arttırmak için yararlı olabilecek etkinlikler sunmaktadır. Bu çalışmalardan, Rosenshine ve Stevens(1986) ve Copple, Siegel ve Sanders(1984) için öğrenme sürecinde öğrencinin katılım düzeyini arttırmak amacıyla geliştirdikleri öneriler şöyle özetlenebilir(Aktaran: Selçuk; 2001:117)

- Öğrencilerin kendi kişisel ve akademik ihtiyaçlarına öğretmenin iznini almak zorunda kalmaksızın ulaşmaları sağlanmalıdır.
- Yeterli esnekliği olan bir kurallar sistemi olmalıdır.
- Öğretmenler öğrencilerin çalışmalarını gözlemek ve öğrenci gelişimi konusunda bir farkındalık geliştirmek için düzenli olarak programlanmış aralıklarla sınıfta dolaşmalıdır.
- Öğretmenler öğrencilerin işi gevşek tutma davranışları yayılmadan ve diğer öğrencileri de etkilemeden bunu önleyecek bir sınıf profili kullanılmalıdır.
- Öğretmenler zamanlama hatalarından kaçınmalıdırlar.
- Öğrenciler, bağımsız olarak çalışırken, öğretmenler ödevlerin ilgi çekici ve öğretmenin talimatları olmaksızın her öğrenci tarafından tamamlanabilecek kadar anlaşılabilir olduğundan emin olmalıdırlar.
- Öğretmenler günlük programı yazarak öğretim için sınıfı organize etme ve talimatlar verme gibi etkinlikleri azaltmalıdırlar. Bu durum öğrencilerin kendilerinden hangi etkinliklerin bekleneceğini ve hangi sıra dahilinde çalışacaklarını bilmelerini sağlayacaktır.
- Öğretmenler, grup çalışması, etkinlik kitapları, kişisel ödevler ve öğrencilerin mevcut öğrenme düzeylerinin üstünde veya kısmen üstünde projelerin kullanımını arttırmalıdırlar.
- Öğretmenler öğrencilerin beklentileriyle ilgili sınıf etkinlikleri seçmelidirler.

Borich (1999) ise, bunlarla birlikte öğrencilerin öğrenme sürecine etkili bir şekilde katılımı için gerekli olan eylemleri şöyle sıralamaktadır:

- Yargılayıcı bir ortam oluşturmadan geri bildirim için fırsatlar sunmak,
- Öğrenme sürecinde ilgiyi sürdürmek ve dikkati arttırmak için bireyselleştirilmiş ve öz yönlendirmeli etkinlikler kullanmak,
- Anlamlı sözel övgüler kullanmak,
- Gelişmeyi sağlamak için gerekli yönetimi sağlamak.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ AÇISINDAN ÖĞRETMEN

Sosyal Bilgiler dersinde, bilgi öğrencinin kendisi tarafından yapılandırılmalıdır. Karar verici olarak öğrencilerin yetiştirilmesinde bilginin, bir amaç olarak değil, bir problemin çözümünde araç olarak edinilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenciler, görsel ve yazılı basının eleştirel bir okuyucusu olmaya teşvik edilmeli, öğrencilerde yansıtıcı düşünme becerisi geliştirilmeye çalışılmalıdır. Yeni sosyal bilgiler programı becerilere vurgu yapmaktadır. Öğretmen tarafından sözü edilen becerilerin edinilmesine dikkat edilmelidir. Bunun için bir takım etkinlikler önerilmiştir. Öğretmen, aynı beceriyi daha kısa sürede ve daha kalıcı edindirmek için kendi hazırladığı etkinlikleri de uygulayabilir.

Sosyal Bilgiler programının uygulanması sürecinde gerekli beceri, bilgi ve kavramları kazandırmada işe koşulabilecek ve etkinliklerimize temel oluşturabilecek bazı uygulamalar şunlar olabilir (Açıkgöz, 2003:86-125) :

Örnek Olay İncelemesi: Öğrencilerin işlenen konuyla ilgili örnek olayları işlenen konu ilkeleri açısından çözümlemesidir. Örneğin, erozyonun nedenlerinin saptanması.

Sonuç Çıkarma: Öğrencilerin işlenen konuda ulaştıkları sonuçları belirlemeleridir. Örneğin, bir bölgenin yeryüzü şekilleri işlendikten sonra o bölgeyle ilgili “sonuç olarak bölgesi kurak ve verimsiz bir bölgedir.” biçiminde sonuçlar çıkarma.

Geri Plandaki Düşünceleri Bulma: Öğrencilerin işlenen konuyu ya da konuyla ilgili olayları analiz ederek açıkça ifade edilmemiş düşünceleri keşfetmeye çalışmasıdır. Örneğin tarihi bir olay işlendiği zaman kişilerin neden böyle davrandıklarını, ne düşünüyor olduklarını bulma. İncelenen bir yazıda yazarın amacı, varsayımları gibi metinde açıkça yer almayan düşüncelerini saptama.

Slogan Bulma: Öğrencilerden işlenen konunun ana düşüncesini yansıtan bir slogan üretmeleri istenir. Örneğin, çevreye duyarlılık ya da çocuk hakları konusu işlenirken konuyla ilgili bir slogan istenebilir.

Reklam Hazırlama/Poster Afiş Hazırlama: Öğrencilerin işlenen konuya ilişkin televizyon ya da gazete için tanıtıcı reklamlar, posterler ya da afişler tasarlaması. Reklamlar görsel, işitsel yada hareketli olabilir. Örneğin bir sivil toplum kuruluşu için tanıtım çalışması yapılabilir. Ya da girişimcilik ögesini de içermesi açısından kendilerinin sınıfta oluşturacakları marketler, alış-veriş merkezleri için reklamlar hazırlanabilir.

Şiir-Öykü Yazma/Şarkı Yapma: Öğrencilerin işlenen konunun önemli noktalarını yansıtan şiir ya da öykü yazmaları ya da öğrenme malzemesinin, öğrenilenlerin şarkıyla anlatılmasıdır. Örneğin, yağmurun oluşumunun şiiri, şarkısı, Millî Mücadele sürecini ya da farklı ülkelerdeki çocukların yaşamlarını anlatan öyküler yazılabilir.

Görsel İmge Oluşturma: Öğrencilerin işlenen konuyu grafik, resim, karikatür, tablo, şema, şekil vb. herhangi bir görsel imge ile göstermesidir. Örneğin, yönetim birimlerini gösteren bir şema ya da üretim-dağıtım-tüketim örüntüsünü gösteren bir akış şeması oluşturulabilir.

Önem Sırasına Koyma: Öğrencilerin, işlenen konudaki ana düşünceleri, ilkeleri ya da anahtar sözcükleri önem sırasına koymalarıdır. Örneğin, öğrenciler bir metindeki düşünceleri ve tarihte yapılan bir anlaşmanın maddelerini, bir olayın nedenlerini önem sırasına koyabilir.

Başlık Bulma: Öğrencilerin okudukları bir metin ya da izledikleri olaya başlık koymaları, eğer varsa var olan başlığı değiştirmeleridir. Başlık bulma her konuda kullanılabilir.

Sınıflama: Öğrencilerin belli bir konuda bilgi toplamaları ve onları sınıflayarak sunmalarıdır. Örneğin, sigaranın zararları, teknolojik ürünlerin kullanım alanları, afetlerden korunma yolları gibi bilgilerin toplanması ve sınıflanması.

Örnek Verme: Öğrencilerin işlenen konuları açıklığa kavuşturucu örnekler vermesidir. Çevresindeki sağlık ve yardım kuruluşlarına örnekler verebilir.

Kendini Değerlendirme: Öğrencilerin neyi ne kadar öğrendiklerinin incelenmesi, öğrenme sürecinin başındaki ve sonundaki düzeyine bakarak ne kadar gelişme gösterdiklerinin saptanmasıdır.

Yordama Yapma: Sınıfta işlenen konunun işlenmemiş bölümüyle ilgili tahminlerde bulunma ve bu tahminlerin gerekçelerini açıklamadır. Örneğin bir öykünün ya da tarihteki bir olayın sonucunu tahmin etme.

Bulmaca: Öğrencilerin konu ile ilgili bulmaca hazırlamaları ya da öğretmen tarafından hazırlanmış bir bulmacayı çözmeleridir. Kavram öğretiminde kullanılabilir.

Dramatizasyon: Öğrencilerin, öğrenilenleri dramatize ederek göstermeleridir. Örneğin, trafik polisi, yaya, sürücü vb. rolleri oynanarak trafik kuralları konusu işlenebilir.

Tavsiyede Bulunma: Öğrencilerin işlenen konuda ilgili kişilere tavsiyede bulunmasıdır. Örneğin, yerel yönetimler konusunda yöneticilere, bilinçli tüketicilik konusunda tüketicilere tavsiyede bulunabilirler. Her düzeydeki öğrenciler, öğrendikleri konularla ilgili kendilerinden sonraki öğrenciler için tavsiyeler hazırlayabilirler. Bu, öğrencilerin konu ve öğrenme süreci hakkında düşünmelerini sağlayacaktır.

Karşılaştırma: Öğrencilerin, öğrenilenler arasındaki farkları ya da benzerlikleri saptamasıdır. Örneğin, tarihsel olaylarla güncel olayların benzerlikleri, ülkeler arası farklılıklar incelenebilir.

Problem Çözme: Öğrencilerin, öğrenilenleri kullanarak yanıtı kaynaklarda olmayan problemleri çözmeleridir. Örneğin, bölgesine bir baraj inşa edecek olsanız tam olarak nereye inşa ederiniz? iyi bir problem olabilir.

Görüşme Yapma: Öğrencilerin öğrenilenlerle ilgili birbirlerine ya da bilgi alma amaçlı gerçek yaşamdaki insanlara sorular sorması ve bu soruların yanıtlanmasıdır. Örneğin, sağlık konusunda doktorlarla, meslekler konusunda meslek sahipleriyle, yönetim konusunda yöneticilerle görüşülebilir.

Alan Gezileri: Öğrencilerin, öğrenilenlerle ilgili mekanlarla ilgili yaptıkları inceleme gezileridir. Geziler, doğal çevrede, müzede, kent içindeki kurumlarda olabilir. Ancak, gezilerin amaçlara hizmet etmesi için, gezi öncesinde nelere dikkat edileceği, gezi sırasında gezideki gözlemlerin kayıt edilmesi ve gezi sonunda toplanan bilgilerin sınıflanması gibi etkinliklere yer verilmelidir.

Kavram Haritası Oluşturma: Konu ile ilgili başlıca kavramların, merkezi bir kavram etrafında birbirleriyle ilişkilerini gösterecek bir haritanın oluşturulmasıdır. Örneğin, demokrasi kavramı etrafında, ulusal egemenlik, laiklik, eşitlik, cumhuriyet, gibi kavramlar yer alabilir.

Kanıtlama: Öğrencilerin, öğrenilenlerle ilgili bir yargıyı destekleyici bilgileri toplamaları, bu bilgileri çözümlenmeleri ve o yargıyı doğrulayan kanıtlar olarak sunmalarıdır. Örneğin; Türkiye'nin çölleşmekte olduğu, kültürün geçmişten bugüne taşındığı, bazı mesleklerin kaybolmaya yüz tuttuğu düşüncelerini kanıtlamaya çalışmak gibi.

Tüm bu uygulamalarla birlikte; empati kurma, değerlendirme, benzetim, günlük yaşamla ilişkilendirme, not alma, görüş tarama, gözlem, formülleştirme, haber toplama, önceki düşünceleriyle karşılaştırma, bildikleriyle bağ kurma, dosya oluşturma, öykü tamamlama, öğretim malzemesi hazırlama, çalışma yaprağı, koleksiyon yapma, hipotez oluşturma ve sınama, yıllık hazırlama, tersinden düşünme, anlaşma imzalama, pantomim, öğrendiklerini listeleme, proje, gazete çıkarma, yeniden yazma gibi uygulamalar etrafında farklı öğretim etkinlikleri yapılandırılabilir.

Dorow (1989) iyi bir sosyal bilgiler öğretmeninde bulunması gereken özellikleri şöyle belirlemiştir. İyi bir sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilerin tartışmalı konuları incelemelerine yardımcı olur. Bu konular;

- Iraksak düşünmeyi geliştirmelidir.
- Başkalarının tutum ve inanışlarına duyarlılığı arttırmalıdır.
- Öğrencileri değişik kaynakları incelemeye yöneltmelidir. Örneğin; gazeteler, dergiler, atlaslar, yıllıklar vb.
- Öğrencilerde öğrenmeyi sağlamak için çeşitli yöntem ve stratejiler kullanılmalıdır. Bunlar:

Tartışma, sunu/anlatım, rol oynama/drama, simülasyonlar (benzetişim),
Araştırma-inceleme, problem çözme, görsel-işitsel araçlar, bilgisayarlardır.

Olgu, kavram ve genellemelere odaklanarak, öğrencilerde öğrenmeyi sağlamalıdır. Bu etkinlikler öğrencilere;

Zaman, yer ve uzaklık duygusunu kazandırmalıdır.

Tarihsel perspektifte kendini anlamasına yardımcı olmalıdır.

Öğrencilerin sosyal bilimcilerin entelektüel katkılarını analiz edebilmelerine yardımcı olmalıdır.

Çeşitli sosyal bilim dallarının yöntem ve yapılarını yansıtan kaynak, materyal ve prosedürleri kullanır. Bunlar şöyle maddelenebilir:

Sosyal bilimlerin yapısal yönlerinde haberdar olma. Örneğin, kronoloji, örnek olay vb.

Sosyal bilimler bilgisinin sürekli değiştiğini vurgulama.

Sosyal bilim dallarındaki temel kavram ve terimleri vurgulama.

Birincil ve ikincil kaynakları kullanma, harita okuma, grafik yorumlama gibi becerileri vurgulama.

Öğrencilerin kendilerinin ve toplumun değerlerini ve inançlarını incelemelerine yardımcı olmalıdır. Bu yolla şunları yapabilir:

Çeşitli sosyal, dini, ekonomik ve politik gruplar arası etkileşim ve işbirliğini sağlamaya yardımcı olma.

Çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olma.

Demokratik toplum değerlerini geliştirmeye çalışma.

Hem ulusal hem de evrensel kimlik kazanımına yardımcı olma.

Karakter gelişimine yardımcı olma. Örneğin esneklik, kişisel teşebbüs, azim, cesaret, adalet ve bütünlük gibi.

Farklı öğretim düzeyleri için uygun materyaller seçme becerisine sahip olmalıdır.

Bunlar:

Uygun okuma düzeyi ile ilgili kaynakları belirleme.

Ders kitabı seçiminde uygun ölçütleri kullanma.

Sınıftaki farklı çocukların gereksinimlerine uygun sınıf etkinlikleri düzenlemelidir.

Uygun durumlarda, sosyal bilgiler konularını desteklemek amacıyla diğer akademik disiplinlerden bilgi ve materyaller kullanılmalıdır. Bunlar:

- Zaman çizelgeleri, oyun, film vb.,
- Coğrafi, tarihi, ekonomik ilişkileri karşılaştırmak için, matematikten yararlanma.
- Etkileşimsel, bütüncül bir öğrenme görüşü geliştirmedir.
- Karar verme ve problem çözme becerilerinin gelişimi için öğrencilere yardımcı olmalıdır.

Bu beceriler:

- Tümevarımsal ve tümdengelimsel çıkarımları vurgulama.
- Hipotez (varsayım) oluşturmayı vurgulama.

- Geçerli sonuçlara ulaşmayı vurgulamadır.
- Öğrenci başarısını değerlendirebilmelidir. Bu yolda şunlar yapılabilir:
- Yazma becerilerinin gelişimini sağlama.
- Yazılı olduğu kadar sözel performansı da değerlendirme.
- Üst düzey düşünme becerilerinin ölçümü ve değerlendirilmesi. Örneğin, analiz, sentez, değerlendirme vb. (Akt.; Doğanay, 2003:38-39)

SOSYAL BİLGİLER VE ÖĞRETMEN TUTUMLARI

Öğretmen tutumları öğrenme ve öğretme sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Getzels ve Jackson'a göre öğretmenin kişiliği sınıfta önemli bir değişkendir. Gerçekte bir öğretmenin eğitsel yönü, onun ne bildiği hatta ne yaptığı ile değil, kendisinin gerçekten ne olduğu ile ölçülür(Akt.:Küçükahmet, 1976:49)

Öğretmenlerin öğrencilere ve okul çalışmalarına karşı tutumları, öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine önemli ölçüde etki yapmaktadır. Sosyal bilgiler öğretimi açısından öğretmen tutumları daha da önem kazanmaktadır. Sosyal bilgilerin genel amacı etkili, demokratik vatandaşlar yetiştirmek olduğundan, sosyal bilgiler öğretmenin kendine, çocuklara konuya ve arkadaşlarına tutumları ve genelde dünyaya bakışı öğrenciler üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Oğuzkan'a (1989) göre, özel alan ve öğretim bilgisiyle ilgili hazırlığı ne kadar iyi olursa olsun, geçerli ilkelere dayalı bir dünya görüşüne sahip olmayan bir öğretmen etkili kılavuzluk yapamaz. Çünkü öğretmenin sınıfta anlattıklarından çok yaptıkları, kısaca sınıfta oluşturduğu kültür öğrencileri daha da çok etkilemektedir. Bir öğretmen sınıfta insan haklarından, eşitlikten ne kadar çok bahsederse bahsetsin, eğer sınıfta çalışanları ayrı, başarısızları ayrı sıralara oturtuyor; arkadaşlarının karşısında öğrencileri dövüyorsa, derste anlattıkları değil uygulamaları öğrenilir. Bu öğretmen eşitliği ve insan haklarını değil, eşitsizliği ve insan onurunu kırmayı öğretiyordur. (Doğanay, 2003:40)

2.5. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin önemli bir parçasıdır. Eğitimde, programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit ve düzenleme imkânı verir.

İyi bir değerlendirme sistemi;

- Öğrencilerin neyi bildiğini, ne anladığını ve ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin gelişim düzeylerini gösterir.
- Gelecekteki öğrenme sürecini planlamaya yardımcı olur.
- Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması beklenen standartları değerlendirme imkânı verir.
- Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceği ve daha iyi yapabileceğini betimlemeye yardım eder.
- Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması öğretmene, öğrencinin kendisine ve velilere öğrencinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
- Öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programın uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar almasına yardımcı olur.
- Öğretim programlarında kullanılan yöntemler ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olur.
- Öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği alanları, zayıf yönlerini ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli bir rol oynar.
- Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme-öğretme süreçlerini tasarlamasına yardım eder.

Bu programlara dayalı ölçme ve değerlendirme, öğrencilerin bildiklerini ortaya koymalarını sağlamaya yönelik olmalıdır. Öğrencilerin neyi bilmediğini değil, ne bildiklerini görmeye yarayan bir araçtır.

Programlarda değerlendirme ile sadece öğrenme ürününü değil, öğrencilerin öğrenme süreçleri de izlenir ve bu süreç değerlendirilerek gerektiğinde kullanılan sınıf etkinlikleri değiştirilir. Değerlendirme, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olarak görülür.

Program, öğrencinin okul dışındaki gerçek dünyayla uyum içinde olmasını sağlayacak becerilere sahip olmasını da hedeflemektedir Ölçme ve değerlendirme de öğrencinin gerçek yaşamla kendi bilgileri arasında ilişki kurmasını ve karşılaştığı problemlere farklı çözüm yolları üretebilmesini gerektirir.

Programların ölçme ve değerlendirme yaklaşımında, derinliği olmadan çok sayıda kavram ve ilkeyi öğrenme, rutin problemleri çözebilme, ezber bilgi ve yazılı materyallerden bilgiyi aynen aktarmanın önemi azalmışken;

- Okuduğunu anlama, kritik etme, yorumlama
- Bilgi toplama, analiz etme ve bir sonuca ulaşma
- Grafik ya da tablo halinde verilen bilgilerden sonuç çıkarma
- Gözlem yapma, gözlemlerden sonuca ulaşma
- Günlük hayatta karşılaşılan problemleri çözebilme
- Araştırma yapma
- Öğrendikleri ile gerçek yaşam arasında ilişki kurma gibi becerilerin önemi artmıştır.

Öğretmenler bazen öğrencilerin, sınavlarında veya ödevlerinde sergilediklerinden daha fazlasını bildiklerine inanırlar. Bu sorunu aşmak için öğretmenlerin, öğrencilerin başarısını değerlendirmede birkaç yöntemi birlikte kullanması gerekir. Bu durum her öğrenciye ne bildiğini gösterme konusunda bir şans tanır. Öğretmenin de birkaç aracı birlikte kullanarak öğrencinin ne bildiğini ve ne yapacağını bilmesi bu konuda kendine daha fazla güven duymasını sağlayabilir. Tartışma, yazılar, performans ödevleri ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinmenin en iyi yollarındandır. Bunlardan hiçbiri tek başına yeterli değildir. Bazı öğrenciler tartışma sırasında sessiz kalırken, iş, yazmaya geldiğinde çok güzel şeyler yazabilirler (Levstik ve Barton, 2001).

Öğretmenler; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme formları, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, dereceli puanlama anahtarı (rubric) vb. araç ve yöntemleri kullanarak öğrencilerin bilgiyi nasıl yapılandığını ve üst zihinsel becerilerini ne kadar geliştiğini öğrenim süreci içinde değerlendirirler. Ayrıca, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli, kısa cevaplı, açık uçlu vb. sorulardan oluşan testler de kullanarak hem süreci hem de sonucu değerlendirmiş olurlar.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE DEĞERLENDİRME

Sosyal Bilgiler dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler Programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin sosyal bilgilerle ilgili konular, kavramlar ve becerilerle ilgili eksiklerini belirlerken, bireysel gelişimlerini izlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece, değerlendirme öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder.

Sosyal Bilgiler Programı, yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, araştırma, girişimcilik gibi genel becerilerin yanında, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma gibi tarihsel becerilerle mekânı algılama, gözlem yapma gibi coğrafi becerileri geliştirmesi ve bu konudaki önemli yaklaşımları kavratması bakımından öğrencinin eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler dersinde, kullanılan değerlendirme teknikleri öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerileri kullanma yeteneğini ve yaklaşımını geliştirmedeki ilerlemelerini ölçmeye çalışmalıdır.

Bu program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğu için, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların tarihsel ve coğrafi becerileri uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar geçmişteki bir karakterin kararlarının tartışıldığı sırada sebep sonuç ilişkilerini başarılı bir şekilde kullanırken, olayları kronolojik olarak yerleştiremeyebilir. Yine bazı çocuklar harita çalışmalarında, bazıları da sözlü sunumda daha iyi olabilirler. Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirilmesini sağlamalıdır.

Aynı şekilde, bazı değerlendirme tipleri de belli konular için daha uygundur. Örneğin; bir ilköğretim öğrencisinin geçmişteki insanların, olayların ve nesnelere tartışıldığı sırada, sınıf içi etkinliklere katılımı, grup çalışmalarına katılımı, bilgi ve becerilerini paylaşması genellikle *gözlemlerle* saptanabilir. Öğrencinin çevresinin olumlu ve olumsuz yönlerini kendi bakış açısıyla açıklamasında *posterler*, *projeler*; değişik yerlerin benzer ve farklı özelliklerini

karşılaştırmada *tablo yapmak, şema çizmek* daha etkili olabilir. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin inceliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır.

Bu amaçla, hazırlanan “Program Uygulama Kılavuzu” nda, eğitim-öğretim sürecini destekleyici nitelikte çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerine yer verilmiştir. Öğretmenler bunları ya da bunlardan esinlenerek ünitelerdeki kazanımlara uygun değerlendirme yöntemini geliştirerek kullanabilirler. Örneğin; derslerin işlenişi sürecinde öğrencilerin yapılan etkinliklere katılma düzeylerini gözlem formlarını; grup etkinliklerine katılmalarını grup değerlendirme formlarını, üniteler sonunda öğrencilerin hangi becerilere sahip olduklarını kendilerinin anlaması için öz değerlendirme formlarını kullanarak, ya da etkinliğin sonunda birkaç açık uçlu soruyla öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri öğretmenlere yapacakları değerlendirmelerde ve alacakları kararlarda önemli ipuçları verecektir.

Aşağıda bazı ölçme araçları ve yöntemleri ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ

GÖRÜŞME (MÜLÂKAT): Çok kullanılan bir yöntem değildir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler, öğrencilerin çalışmaları hakkında ve konuları nasıl anladıkları konusunda anlama düzeylerinin daha iyi değerlendirilmesine yardım eder.

Aşağıda bazı örnek görüşme soruları verilmiştir:

1. Bir olayı (konuyu, yöntemi, fikri) değişik yolla açıklayabilir misin?
2. Bu etkinliği tekrar yapsaydın aynı sonuçları bulur muydun?
3. Bu etkinliği daha kolay yapmanın başka bir yolu var mı?
4. Bu konuyla ilgili “gerçek yaşamından” bir örnek verebilir misin?

GÖZLEMLER: Çıktılarının görülebildiği bazı alanlarda bu yöntem oldukça önemlidir. Uygulamada hız ve zaman önemlidir. Gözlemler, öğrenciler hakkında doğru ve çabuk bilgiler sağlar. Öğretmen öğrencilerin:

- Soru ve önerilerine verilen cevaplarını,
- Sınıf içi tartışmalarda katılımlarını,
- Grup çalışmalarında ve tartışmalarında katılımlarını,
- Öğretmenin, öğrenmeyle ilgili yaptığı görevler ve materyallere öğrencinin gösterdiği tepkiyi,

Aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi öğretmenlere gözlem yapmada kolaylık sağlayacaktır.

1. Ölçütleri koyarken bütün öğrenciler için aynı standartları kullanınız.
2. Her öğrenciyi birkaç kez gözlemleyiniz.
3. Her öğrenciyi değişik durumlarda ve farklı günlerde gözlemleyiniz.
4. Her öğrenciyi değişik özellikler, beceriler ve davranışlara göre değerlendiriniz.
5. Yapılan gözlem için değerlendirmeyi mümkün olduğu kadar gözlemlediğiniz zaman kaydediniz.

SÖZLÜ SUNUM: Sözlü sunum, konuşma, dil eğitimi, dil sanatları gibi birçok alanda kullanılabilir. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında iyi bilgi sağlarlar. Kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarı ya da akran değerlendirme ölçekleri ile değerlendirme yapılabilir. Sözlü sunumlar öğrencilerin hatırlama, kavrama ve hitap düzeyleri hakkında bilgi toplamak için uygun araçlardır. Aynı zamanda problem çözme becerileri de bu yöntemle ölçülebilir.

Örnek: Büyük kentlerdeki hava kirliliğinin önlenmesi için önerilerinizden oluşan bir rapor hazırlayınız. Dinleyicilerin ilgisini çekecek biçimde raporunuzu beş dakika içinde sununuz.

PROJELER: Projeler, öğrencilere bireysel ya da grup içinde önemli görevlerde bulunmalarına fırsatlar sunar. Projeler puanlama standartları ve ayrıntılı yönergeler gerektirir. Ayrıca öğretmen ve öğrenciler için önemli sorumluluklar gerektirir.

ÖZ DEĞERLENDİRME: Belli bir konuda bireyin kendi kendisini değerlendirmesine öz değerlendirme denir. Öz değerlendirme, bireyin kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmelerine yardımcı bir yaklaşımdır. Öz değerlendirme öğrencilerin okulda yaptıkları çalışmalarını, nasıl düşündüğünü ve nasıl yaptığını değerlendirmelerini gerektirir.

- Kendini değerlendirme, öğrencilerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımalarına yardım eder.
- Performansının düzeyi hakkında karar vermek için kişisel ya da kişiler arası kriter koymada ve öğrencinin motivasyonunun yükselmesinde öğrencilere fırsat verir.
- Öğrencilerin değişik durumlarda davranışlarını kontrol altına almalarını sağlar.
- Kendini değerlendirme ile öğrenci sürecin bir parçası olduğunu hissedebilir.
- Kendilerine dışardan bakma yetisi gelişir.

Bu tür değerlendirmenin olumsuz yönleri de vardır. Genellikle kendi performanslarını değerlendirirken yanlılığın varlığı göz ardı edilmemelidir. Başlangıçta kendini değerlendirme, öğrencilerin deneyimsizliği nedeniyle yanlılıklara neden olabilir. Yine de öğrenciler daha fazla deneyim kazandıkça aldıkları kararlar daha doğru olacaktır.

AKRAN DEĞERLENDİRME: Öğrencilerin, arkadaşlarının hazırladığı ödevler, araştırmalar, projeler, raporlar vb. çalışmalarını değerlendirmesidir. Öğrenciler, arkadaşlarının çalışmalarındaki yeterlik düzeylerini değerlendirirken kendilerinin eleştirel düşünme becerileri gelişir. Akran değerlendirme, öğretmene öğrencilerin gelişim ve yeterlik düzeyleri hakkında geri bildirim sağlar. Akran değerlendirmede, öğrencilerin yanlı davranışlarını önlemek için ölçütlerin öğrencilere verilmesi yararlı olur.

DERCELİ PUANLAMA ANAHTARI (RUBRİK): Dereceli puanlama anahtarı, performansı tanımlayan ölçütleri içeren puanlama rehberidir. Herhangi bir çalışmanın puanlanması için geliştirilmiş ölçütleri içeren bir araçtır. En faydalı dereceli puanlama anahtarı, kendi yaptıklarınızdır.

Dereceli Puanlama Anahtarı Kullanmanın Nedenleri

Dereceli puanlama anahtarı,

- Öğretmen ve öğrenci için açık bir kalite tanımı verir.
- Öğrenciler derecelendirme ölçüğü kullandıkça ürettikleri ürünün sorumluluğunu daha fazla duyarlar.
- Öğretmenlerin puanlama için harcadıkları zamanın azalmasına katkıda bulunur.
- Öğretmenin öğrenci çalışmalarını değerlendirmelerini basitleştirir.
- Öğrencilere bir ödevi tamamlarken kendi performanslarını değerlendirebilecekleri standartlar ve kriterler sağlar.
- Ölçeklerde belirlenen ölçütlerin velilere bildirilmesi, çocuklarına yardımcı olacak velilere kolaylık sağlar.

Dereceli Puanlama Anahtarı Geliştirme Aşamaları

- Ölçeğin ne amaçla geliştirileceğini belirleyin.
- Nelerin değerlendirileceğini açıkça belirleyin.
- Yeterlik düzeylerine karar verin.
- Ödevin ölçmeye çalıştığı davranışlar, ürünler ya da becerilerin anahtarını oluşturun.
- Davranış, ürün yada her bir becerinin yeterlik düzeyi için kısa kriterler yazın. Burada önemli olan düzeyler arasında kriterleri iyi ayırt edebilmektir. Beceriler hangi düzeyde olursa, bir alt veya üst kritere ait olabilir.
- Kullanılacak ölçeğin taslağının hazırlanmasıdır.

Dereceli Puanlama Anahtarı amaçlarına göre iki çeşittir.

1. Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı: Öğretmenin genel süreci veya ürünü bir bütün olarak, parçalarını dikkate almadan puanlamasıdır. Bu yöntem öğrenme ürünleri toplam puan olarak değerlendirilmek istendiğinde kullanılır.

Puan	Ölçütler
4	Konuyu tümüyle iyi anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler mantıklı gerekçelerle desteklenmiştir. Konuyu farklı örneklerle açıkladı. Olaylar arasında farklı bağlantılar kurdu. Konuyla ilgili çelişkili açıklama yapılmadı.
3	Konuyu anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler mantıklı gerekçelerle desteklenmişti fakat yeterli değildi. Yazılı açıklamalar yeterliydi.
2	Konuyu çoğunu anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler desteklenmişti fakat yeterli değildi. Anlatımda çelişkili açıklamalar yapıldı.
1	Konunun birazını anladığını gösterdi. Örnekler yeterli değildi. Önemli eksikler var.

2. Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı: Burada önce performans veya ürünün parçalarının ayrı ayrı puanlanmasını, sonra da bu puanları toplayarak toplam puanın hesaplanmasını gerektirir. Bu ölçekler, çalışmanın ya da ürünün farklı boyutlarına farklı notlar vermek amacıyla oluşturulur.

PUAN	İÇERİK
4	Haritadaki bütün işaretler doğru ve dikkatli bir şekilde yerleştirilmiştir. Sınır çizgileri doğru ve özenle çizilmiştir.
3	Bütün işaretler haritada var. Bunların çoğu da haritaya doğru yerleştirilmiş.
2	İşaretlerden bir kaç haritada yok. Haritada olanların da bir kaç doğru yerleştirilmemiş.
1	İşaretlerin çoğu haritada yok. Haritada olanların da çoğu doğru yerleştirilmemiş.
PUAN	GÖRÜNÜMÜN YETERLİĞİ
4	Haritanın görüntüsü temiz ve çok renkli. Haritadaki işaretler çok kolay okunuyor.
3	Haritada birkaç renk var. Bazı işaretler kolay okunmuyor.
2	Sınırlı sayıda renk kullanılmıştır. İşaretlerin ne olduğu haritadan zor okunuyor.
1	Renkler ya hiç yok ya da çok az kullanılmış. İşaretler çok az kullanılmış.
PUAN	HARİTA ELEMANLARI
4	Haritanın başlığı, yön oku, ölçeği, anahtar bölümü (lejant), kaynağı, enlem ve boylamları haritada bulunmaktadır.
3	Standart bir haritada olması gerekenlerin çoğu var. Bunların çoğu da doğru ve kolay anlaşılmalıdır.
2	Standart bir haritada olması gerekenlerin yarısı yok.
1	Standart bir haritada olması gerekenlerin çoğu yok.

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI (PORTFOLYO)

Öğrenci Ürün Dosyası Nedir?

Öğrenci ürün dosyası, öğrencilerin bir ya da birkaç alandaki çalışmalarını, harcadığı çabayı, geçirdiği evreleri gösteren başarılarının koleksiyonudur. Öğrencinin gelişimini, velisinin ve öğretmenlerinin izleyebilmesine olanak sağlayan bir çalışmadır. Sınıf içi etkinliklerin bir araya getirilip, yansıtılmasıyla oluşan öğrenci ürün dosyası, aynı zamanda hem öğretmen hem de öğrenci için bir değerlendirme yöntemidir.

Öğrenci Ürün Dosyasının Amacı Nedir?

- Öğrencinin öz disiplin ve sorumluluk bilincini geliştirmek ve kendi kendini değerlendirme becerisi kazandırmak,
- Müfredata bağlı olarak gerçekleştirilen yazılı ve sözlü değerlendirmeler ve standart testler dışına çıkarak, alternatif bir değerlendirme yöntemi geliştirmek,
- Öğrencinin gelişimini kanıtlarla ve daha sağlıklı izleyebilmek,
- Öğrencinin gelecekteki öğrenmelerine bilgi sunmak ve ışık tutmak,
- Öğrencilerin yeteneklerini sergilemek ve ilgi alanlarını geliştirmek,
- Öğrencilerin arkadaşlarının gelişimini izleyerek birbirlerine yardımcı olmalarını sağlamak ve böylelikle gelecekte yapacakları ekip çalışmalarına başlangıç yapmak,
- Öğrencilerin kendi çalışmalarını değerlendirmeye yardım etmek,
- Öğretmene eğitsel kararlar vermede yardım etmek,
- Aile ile iletişimi sağlamak,
- Ürün ve süreci değerlendirmek için bilgi toplamayı sağlamak,
- Programın amaçlarını değerlendirmek için eğitimcilere yardım etmek,
- Yazma, okuma ve düşünme becerileri arasında bağlantı sağlamak,
- Öğrencilerin çalışmalarının değerlendirilmesi katılımlarının sağlanması onların çalışmasını teşvik etmek gibi amaçları vardır.

Öğrenci Ürün Dosyası neler içerir?

- Öğretmen tarafından hazırlanan rehber (öğrencilerin gelişim dosyasının ne olduğunu anlamalarına, kendi gelişim dosyaları için neler yapmaları gerektiğini anlamalarını kavrar.)
- Öğrencilerin yazılmış ödevleri(taslak yada bitmiş parçaları)
- Araştırmalar, problemler ve stratejiler
- Diyagramlar, fotoğraflar, resimler
- Video - kaset ve ses kasetleri ya da CD'ler
- Grup ödevleri ve projeler
- Öğretmen anektodları
- Öğrencilerin mektupları
- Öğretmen kontrol listeleri
- Öğrencilerin zorlukla tekrar yapmak istediği ödevler
- Özel ödevlerin içinden seçtiği örnekler
- Değerlendirme kâğıtları (öğrenci çalışmalarındaki gelişimleri nasıl değerlendireceğini gösteren kâğıtlar)

Öğrenci Ürün Dosyasının İçeriğini Seçmek İçin Stratejiler

- Öğrencinin en iyi çalışması
- Öğrencinin yeni öğrendiği çalışmalar
- Öğrencinin çok övündüğü şeyler
- Öğretmen, öğrenci ve veli tarafından yapılan seçimler

Öğrenci Ürün Dosyası Çalışmalarında Öğretmenin Rolü Nedir?

- Öğrenci ürün dosyası çalışması sürecinde öğretmen, öğrencilere rehberlik eder ve yardımcı olur.
- Öğrenci ürün dosyasının kapsamının ne olacağı konusunda ışık tutar.
- Öğrenci ürün dosyasına hangi çalışmaların dâhil edileceği öğrencinin sorumluluğundadır, kararları öğretmenle öğrenci birlikte alabilirler.
- Öğrenci ürün dosyasının değerlendirilmesi öğretmenin sorumluluğundadır. Ancak değerlendirme kriterleri baştan belirlenmeli ve bu kriterler açık ve anlaşılır bir biçimde öğrenci ve veliye sunulmalıdır.

Öğrenci Ürün Dosyası Çalışmalarında Öğrencinin Rolü Nedir?

- Öğrenci ürün dosyası, öğrenciye ait bir çalışma olduğundan en önemli aşama, öğrencinin öğrenci ürün dosyasına hangi çalışmaları dâhil edeceğini saptamasıdır. Bu konuda öğretmen yardımcı olacaksa da karar öğrenciye ait olacaktır.
- Öğrenci ürün dosyası çalışması kapsamına girecek olan çalışmaların belgelenmesi çok önemlidir. Öğrenci yaptığı çalışmayı resimlerle belgelemek gerektiğini duyabilmelidir. Ölçütler listesinin öğrenci tarafından çok iyi kavranması öğrencinin çalışmalarını sağlıklı değerlendirebilmesi açısından çok önemlidir.

Öğrenci Ürün Dosyası Çalışmalarında Velinin Rolü Nedir?

- Veli, ürün dosyasının öğretmen için anlamını, programın bir parçası olarak nasıl kullanıldığını, öğrenciler için önemini ve değerlendirmenin bir parçası olarak nasıl kullanıldığını çok iyi kavramalıdır.

Öğrenci Ürün Dosyası Hazırlama Sürecinde Öğretmenin Yapacakları:

- Öğrenci ürün dosyasını hazırlamadan önce öğretimin genel hedeflerini ve kazanımlarını belirleyiniz. Kendinize, bu kazanımlardan hangilerini öğretmek istediğinizi, öğrencilerinize de hangilerini öğrenmek istediklerini sorabilirsiniz.
- Öğrenci ürün dosyasını sınıfınıza tanıtınız. Varsa elinizde bir örnek bunu öğrencilerinize gösteriniz.
- Öğrencilerinize, öğrenci ürün dosyasının bir değerlendirme aracı olduğunu söyleyiniz.
- Öğrenci ürün dosyalarında nelerin bulunabileceğini söyleyiniz (sınavlar, projeler, değerlendirme ölçekleri, yazılar vb.).
- Dosyaya fazla ürün koyarak öğrencilerin cesaretlerini kırmayınız (başlangıçta 4–5 madde).
- Her aşamanın nasıl değerlendirileceğini açıklayınız (öğrencilerinize puanlama ve dereceli puanlama anahtarıyla ilgili bilgi veriniz.).
- Yapılan her çalışmanın değerlendirilmesi ile ilgili dereceli puanlama anahtarı, kontrol listesi ya da öz değerlendirme formları gibi araçlar kullanabilirsiniz.
- Öğrenci ürün dosyasıyla ilgili öğrencilerinize geri bildirimde bulunabilirsiniz. Örneğin, öğrencilerin yeteneklerinin bir profilini çıkarıp, güçlü ve zayıf yönlerini belirten bir yazı yazıp dosyaya ekleyebilirsiniz.

Öğrenci Ürün Dosyasının İçeriği:

- Dosyanın “içindekiler” bölümü
- Önsöz, özet (ya da özgeçmiş) (Burada öğrenci çalışmalarının başlangıçtan o ana kadarki gelişimini anlatır. Öğrenci başlangıçta neredeydi? Bu aşamaya nasıl geldi?)
- Öğrenci tarafından dosyaya konulan tüm ürünler ya da çalışmalar.
- Yapılan her çalışmanın değerlendirilmesi ile ilgili dereceli puanlama anahtarı, kontrol listesi ya da öz değerlendirme formları gibi araçlar.
- Her ürünün dosyaya konulmasının nedeni? Burada öğrenci kendisi ile ilgili görüşlerini belirtir. Bundan ne öğrendim? Bu çalışmayı neden sakladım? Çalışmayı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım? Benim için bu çalışmanın anlamı nedir? Hangi alanda zayıfım?
- Öğrenci Ürün dosyasının değerlendirilme Ölçütleri

PERFORMANS DEĞERLENDİRME

- Performans değerlendirme, öğrencilerin, öğrenme türleri gibi bireysel özellikleri dikkate alınarak, bunları eyleme dönüştürmelerini sağlayacak durum ve ödevler olarak tanımlanabilir.
- Performans değerlendirme, öğrencinin günlük yaşamındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermesini ister.
- Performans değerlendirme süreç içine yayılmıştır, zamana bağlı değildir.
- Gözlenebilen bir performans veya somut bir ürünle sonuçlanmaktadır.
- Performans değerlendirmeye öğrenciler, sınav saatleriyle sınırlandırılmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma ve tekrar yapma, oluşturulan ölçütlere göre yeterlik derecelerini ortaya koyma olanaklarına sahip olurlar.
- Performans değerlendirme, öğrencinin yeni bilgiyi yapılandırmasını gerektirir.
- Performans ödevlerinde, tek bir cevap yoktur. Ödevi tamamlamak için değişik yollar bulunmaktadır. Bu nedenle iyi tanımlanmış bir ölçütle değerlendirmelidir.
- Başarılı bir değerlendirme yapmak için her bir performans ödevi bir dereceleme ölçeği (rubric) ile eşleştirilmelidir.
- Öğrenciler performans ödeviyle rubricin bir örneğini alırlar. Böylece değerlendirme sürecinde, öğrenciler kendilerinden ne beklendiğini bilerek çalışmalarını ona göre yönlendirirler.
- Dereceli puanlama anahtarı, öğrencinin başarısı için bir yol haritasına dönüşür.

Hangi Tür etkinlikler Performansa Dayalı Değerlendirme Sürecinde Kullanılabilir?

Ürünler: Kompozisyon, makale yazma, grafik çizme, deney düzeneği oluşturma vb.

Üst düzey düşünme becerileri: Bilgiyi edinme, düzenleme, kullanma vb.

Gözlenebilir performanslar: Deney yapma, kroki, resim çizme, bir araç yapma vb.

Alışkanlıklar ve sosyal beceriler: Grup çalışmasına yatkınlık, başkalarının fikirlerine önem verme, kendini ifade etme, sunum yapabilme vb.

KAVRAM HARİTALARI

Kavram haritaları, bilgiyi organize etmek ve sunmak için yapılmış grafiksel araçlardır. Bu araçlar daire ya da bir çeşit kutu içine yazılmış olan kavramları içerir. Kavram haritalarında iki kavram arasındaki ilişki, üzerine ilişkiyi belirleyen ifadelerin yazıldığı doğrularla gösterilir. İlişkiyi belirleyen bağlantı ifadeleri ile iki kavram tamamlanarak anlamlı bir cümle oluşturur (Novak, 1998).

Kavram haritaları;

1. Bir konunun öğretiminde
2. Öğrenmeyi kolaylaştırmada
3. Öğrenme sürecini kontrol etmek ve kavram yanılgılarını ortaya çıkarmada
4. Değerlendirme yapma amaçlı kullanılabilir.

Kavram Haritalarını Değerlendirmek İçin Kullanılabilecek Ölçütler

Kavramların uygun şekilde nitelendirilmesi

- Kavramlar, en fazla üç sözcükle temsil edilmelidir.
- Kavramların yerleşimi genelden özele doğru hiyerarşik olarak sıralanmalıdır.

Bağlama sözcüklerinin uygun şekilde nitelendirilmesi

- Haritada kavramlarla bağlantılar arasındaki ayırım belirgin olmalıdır.
- İki kavram arasındaki bağlantılar anlamlı olmalıdır.
- İlişkiyi doğru şekilde temsil etmelidir.

Kavramların çapraz bağlanması

- En iyi haritalar, kavramlar arasındaki çapraz bağlantıları yeterli ölçüde gösterenlerdir.
- Çapraz bağlantılar, öğrencinin, birbirine bağlı çok sayıda düşünceyi bildiğini gösterir.
- Çapraz bağlantılar, yaratıcılığı ortaya çıkarır.

Kavram Haritalarının Oluşturulma Aşamaları

1. Önceden hazırlanmış bir örneği öğrencilerinize gösteriniz.
2. Bu örnekte kavramların harita üzerinde nasıl birleştiğini sorunuz.
3. Harita üzerindeki çapraz bağlantıların neyi ifade ettiğini gösteriniz.
4. Öğrencilere yeni bir kavram haritası hazırlatmak için, onlardan en çok bildikleri kavramları ya da onlara kısa bir metin verip, metinden çıkardıkları kavramları listelemelerini isteyiniz.(Gerekirse yardım ediniz.)
5. Sonra bu kavramları en genelden daha özele doğru sıralamalarını isteyiniz.
6. Hangi kavramın konuyla en çok ilişkili olduğunu sorunuz ve bunu daire içine almalarını isteyiniz.
7. Öğrencilerin konuyla ilgili en önemli kavramdan daha az önemli olana doğru kavram ilişkisini hazırlamasına fırsat veriniz. Kavram haritalarını oluşturmalarına yardımcı olunuz.
8. Öğrencilerinize, kendi kavram haritalarına dayanan kısa bir hikâye yazdırınız.

TUTUM ÖLÇEKLERİ

Tutum, bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hali veya eğilimdir (Özgüven, 1999).

Tutumların ölçülmesinde gözlem, soru listeleri, tamamlanmamış cümleler ve hikâyeler anlatma gibi çeşitli yöntemler ile yanlışı seçme tekniği, içerik analizi gibi çeşitli teknikler de kullanılmaktadır (Tavşancıl, 2002).

Tutum ölçekleri, tutum ölçme yöntemleri içerisinde en önde gelen ve yaygın olarak kullanılanıdır (Tavşancıl, 2002). Tutum ölçeklerinden en çok kullanılan yöntem de Likert ölçeğidir. Likert tipi ölçeklerle, ölçülmek istenen tutumla ilgili çok sayıda olumlu ve olumsuz ifade yazılır. Bu ifadeler için, “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” biçiminde tepkide bulunulur. Böylece her cevaplayıcı, ölçekteki her ifadenin kapsadığı tutum objesine katılma / katılmama derecesini bildirmiş olur.

Bir kişinin ölçekten aldığı puan, ölçekte bulunan maddelerden aldığı puanların toplamından oluşur.

Likert Tipi Bir Ölçekteki Maddelerin Puanlama Anahtarı

Seçenek	Olumlu İfade Puanı	Olumsuz İfade Puanı
Kesinlikle katılmıyorum	1	5
Katılmıyorum	2	4
Kararsızım	3	3
Katılıyorum	4	2
Tamamen katılıyorum	5	1

KISA CEVAPLI MADDELER: Bir kelime, bir sembol ya da en çok birkaç kelime ile cevaplanabilen madde türüne denir. Bu tür maddeler bilgi basamağını ölçmek için uygundur. Öğrenci sorunun cevabını kendisi yazar. Kısa cevaplı maddeler iki türdür. Birisi soru cümlesi, diğeri eksik cümle tipindedir.

Bu Maddelerin Yazımında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar:

1. Sorunun ifadesi belirsiz olmamalıdır.
2. Her soru, ölçülmesi planlanan bir kazanımı yoklamalıdır.
3. Sorunun cevabı kesin olmalıdır.
4. Bir sınavdaki sorulardan bazıları başka sorulara ipucu olmamalıdır.
5. Soru cümlesi, cevaplayıcının tanıdığı bir kaynaktan aynen alınmamalıdır.
6. Her soru için bırakılan boşluk aynı uzunlukta olmalıdır.
7. Bir sorunun ifadesinde, sorunun cevabının bulunmasında işe yarayacak ipuçları verilmemelidir.

Örnek: Yer kabuğunun ana maddesi..... dır.

ÇOKTAN SEÇMELİ TESTLER: Çoktan seçmeli bir madde, kök ve seçeneklerden oluşur. Kök, kazanımın ifade edildiği veya sorunun sorulduğu kısımdır. Seçenekler de öğrencinin önüne konulan muhtemel cevaplardır. Öğrenciye yöneltilen sorunun cevabı genellikle üç ya da dört başka cevapla birlikte verilir. Öğrenciden istenen, doğru cevabı, verilenler arasından seçip işaretlemesidir. Bu maddeleri, öğrencilerin yaratıcılığını ve yazma becerilerini ölçmek amacıyla kullanamayız. Daha çok bilgi, zihinsel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanılırlar. Fiziksel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanılmazlar.

Çoktan Seçmeli Madde Tipleri

Her Zaman Tek Bir Doğru Cevabı Olan Maddeler: Madde kökünde sorulan sorunun kesin olarak bir tek doğru cevabı vardır.

Örnek: İç Anadolu Bölgesinin en yüksek bölümü hangisidir?

- A) Konya B) Yukarı Sakarya C) Yukarı Kızılırmak D) Orta Kızılırmak

En Doğru Cevabı Olan Maddeler: Bu maddelerde seçeneklerden birindeki cevap en doğrudur.

Örnek: 1980 –2000 yılları arasında Türkiye’de en fazla göç alan il aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ankara B) İstanbul C) İzmir D) Adana E) İzmit

Bileşik cevap gerektiren maddeler: Birden fazla cevabı bulunan soruların yoklanmasında en çok başvurulan ve çok kullanışlı olanıdır. Seçenek bulmada kolaylık sağlar.

Örnek: Bir bireye ait nüfus cüzdanında, o bireyin kimliğine ilişkin hangi bilgi ya da bilgilere ulaşılır?

- a. Cinsiyet
b. Eğitim durumu
c. Kan grubu
d. Mesleği

- A) I –II B) Yalnız II C) I-III D) Yalnız III

Çoktan Seçmeli Maddelerin Yazılmasında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar:

1. Madde kökünde tek ve temel bir fikir olmalıdır.
2. Her madde karmaşık davranış, beceri zincirleri yerine, yalnızca bir tek zihinsel beceri üzerine odaklanmalıdır.
3. Madde kökü olabildiğince açık seçik ifade edilmiş olmalıdır.
4. Madde kökünde gereksiz açıklamalardan ve ifadelerden kaçınılmalıdır.
5. Kökte seçeneklere ipucu veren ifadeler kullanılmamalıdır.
6. Seçenekler anlam ve dil bilgisi bakımından kökle uyumlu olmalıdır.
7. Seçeneklerin tümü ifade, gramer ve konu bakımından homojen bir grup oluşturmalıdır.
8. Seçeneklerin uzunlukları birbirine yakın olmalıdır.
9. Cevapları kişilere göre değişebilecek sorulardan kaçınılmalıdır.
10. Tuzak niteliğinde olan sorulardan kaçınılmalıdır.
11. Çeldiricilerin doğru cevaba yakınlığı arttıkça maddenin güçlüğü de artar.
12. Seçeneklerin sıraya konulabileceği maddelerde, bunların seçeneklere yerleştirilmesi belli bir sırada olmalıdır.
13. “Yukarıdakilerin hepsi” seçeneği dikkatli kullanılmalıdır (Bu seçenek, maddedeki bütün seçeneklerin birbirine çok benzer olduğu hallerde kullanılabilir.).
14. “ Yukarıdakilerin hiç biri” seçeneği doğru cevap olarak kullanılmamalıdır.
15. Seçenek sayısı testin hitap ettiği öğrenci düzeyine uygun olmalıdır. Örneğin, üçüncü sınıfta üç seçenekli; dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda dört; orta öğretim düzeyinde ise beş seçenekli olması önerilir.
16. Seçenekler birbirinden bağımsız olmalı, biri diğerlerini içerir özellikle olmamalıdır.
17. Bir testteki bütün maddelerin seçenek sayıları aynı olmalıdır.

EŞLEŞTİRMELİ MADDELER: İki grup halinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektirir. Kim?, ne?, nerede? gibi soruların cevabını oluşturan olgusal bilgilerin ölçülmesinde daha kullanışlıdır.

Eşleştirmeli Maddelerin Yazımında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar:

1. Eşleştirme madde grubunda yet alan öncüller listesi ile cevaplar listesinin her biri benzeşik olmalıdır.
2. Bir eşleme takımında öncüllerle cevaplar eşit sayıda olmamalıdır.
3. Cevap listesi, bir kelime listesi ise alfabetik; rakam, sayı, tarihten oluşuyorsa büyüklük sırasına göre düzenlenmelidir.
4. Eşleştirme için iyi bir yönerge yazılmalıdır.

UZUN CEVAPLI MADDELER: Bu tip maddelerde, öğrencilere bir ya da birkaç soru verilip bunlara belli bir sürede yazılı cevap vermesi istenir.

Bu Maddelerin Yazılmasında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar:

1. Her madde değişik yorumlara açık olmayacak biçimde açık ve anlaşılır bir dille yazılmalıdır.
2. Maddelerin başında, cevaplama işlemine ilişkin hususları açıklayan bir açıklama bölümü belirtilmelidir.
3. Maddeler ders kitaplarından ve diğer okuma kaynaklarından aynen alınmamalıdır.
4. Maddeler birbirinden bağımsız olarak cevaplandırılmalıdır.

İki türü vardır.

1. **Sınırlı Cevap Maddeleri:** Bu tip maddelerde verilecek cevabın niteliğine, uzunluğuna ve örgütlenmesine ilişkin bazı sınırlamalar konulur (...üç neden belirleyin,iki benzerlik yazın gibi).
2. **Açık Uçlu Maddeler:** Bu tip maddelerde cevabın içeriği, niteliği ve uzunluğu açısından cevaplayıcı serbest bırakılır. Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, analiz sentez ve değerlendirme becerilerinin ölçülmesinde kullanılabilirler.
 - Açık uçlu maddelerde, şans başarısı faktörü ortadan kalkar.
 - Öğrencinin düşüncelerini organize etmesine olanak sağlar.
 - Öğrencinin yaratıcılığını ortaya koymasına imkan verirler.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarı kullanılır. Her soru için değerlendirme ölçütleri belirlenir

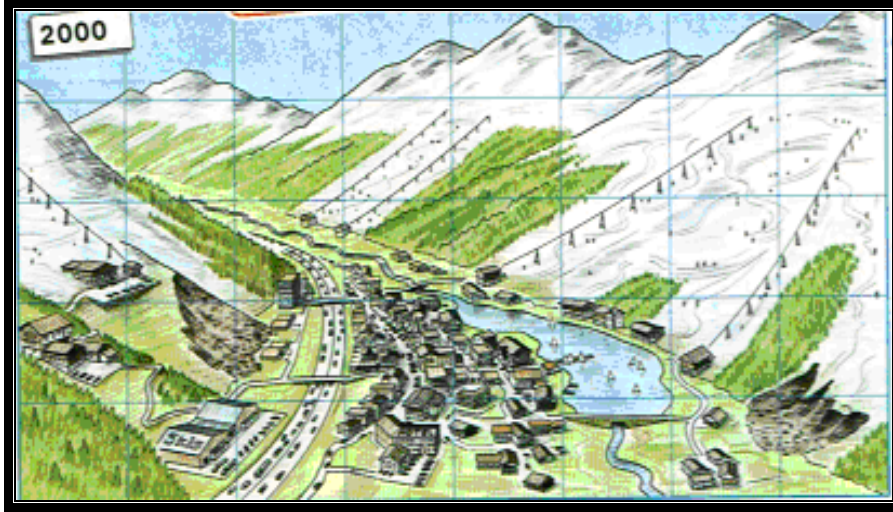
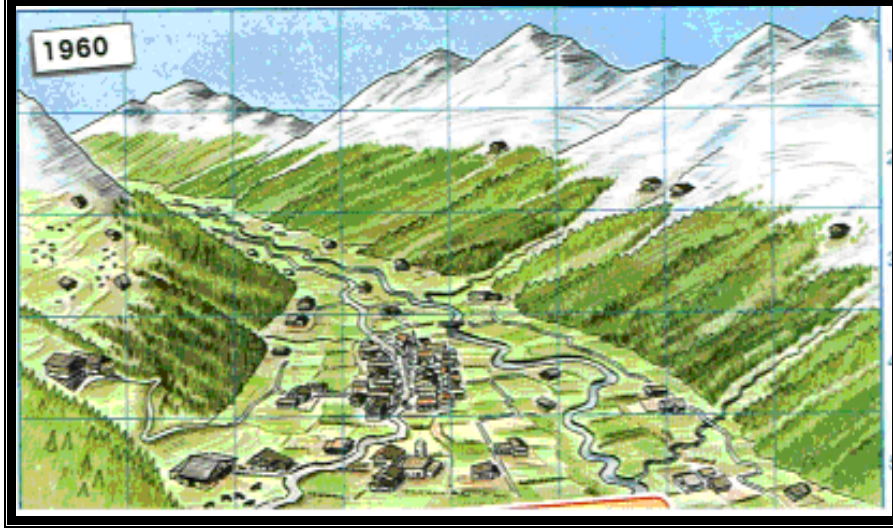
Bundan sonraki bölümde eğitim öğretim sürecinde öğrencileri değerlendirmek için öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla örnek formlar ve ölçekler verilmiştir. Öğrencilerin bilişsel becerilerinin yanında duyuşsal ve psiko – motor becerilerinin değerlendirilmesi için bu formlar aynen kullanılabilir gibi amaca uygun değişiklikler yapılarak da kullanılabilir. Bu formlara veya ölçeklere göre öğrencileri değerlendirirken, ölçütlere göre hangi alanda yeterli hangi alanlarda eksiklikleri olduğu belirlenebilir. Eksiklikleri varsa bu eksiklikleri gidermeye yönelik gereken önlemler alınır.

Öğrencilerin yaptığı projeler, ödevler, ürün dosyaları vb. çalışmalarını ya da derse katılımlarını bir bütün olarak aldığı puanlarına göre de değerlendirilebilir. Gerek görülürse öğrencinin puanları yüzdelik puanlara da dönüştürülebilir. Örneğin, en yüksek puanın 60 olduğu bir etkinlikten öğrenci 42 puan almış ise öğrencinin yüz üzerinden puanı 70 olur

((42/60)x100=70). Öz değerlendirme, grup değerlendirme gibi formlarla öğrencileri değerlendirirken amaç puan vermekten çok, onların eksikliklerini belirlemek ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik önlemler almaktır

Süreçte yapılan bu değerlendirme etkinliklerinin yanında, geleneksel ölçme araçlarını da kullanarak belli aralıklarla öğrenci başarıları değerlendirilebilir.

Açık Uçlu Soru Örneği:

Yandaki resimlerde bir bölgede 1960 ile 2000 yılları arasında, insanların doğayı değiştirerek ondan farklı şekilde yararlanma biçimleri gösterilmiştir.

Resim: David Waugh&Tony Bushell, New Connections

Bu yıllar arasında bölgede ne tür değişiklikler olmuştur? Bu değişiklikleri yazınız.

Bu bölgede yaşıyor olsaydınız;

Meydana gelen değişikliklerin yaşantınıza ne gibi olumlu etkileri olurdu? Bunlardan bir tanesini açıklayınız.

Olumlu:

Meydana gelen değişikliklerin yaşantınıza ne gibi olumsuz etkileri olurdu? Bunlardan bir tanesini açıklayınız.

Olumsuz:

Meydana gelen değişiklikler nedeniyle hangi doğal afetlerle karşılaşabilirsiniz. Gerekçeleriyle açıklayınız.

Doğal afetler:

Gerekçesi:

Bu doğal afetleri önlemek için nasıl bir çözüm yolu önerirsiniz.

Çözüm:

Bölgedeki değişikliklerin, yaşantınıza getirdiği olumlu ve olumsuz etkileri düşünerek, aynı bölgede farklı zamanlarda yaşamak zorunda olsaydınız, hangi zamanı tercih ederdiniz? Neden?

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Puan	Ölçütler
5	Öğrenci yıllar arasında meydana gelen değişiklikleri yazmıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumlu yönde en çok etkileyebilecek değişikliği ve etkilerini açıklamıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumsuz yönde en çok etkileyen değişikliği ve nedenlerini yazmıştır. Yaşantısını olumsuz yönde etkileyen soruna mantıklı çözüm yolları önermiştir.
4	Yıllar arasında meydana gelen değişiklikleri yazmıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumlu yönde en çok etkileyebilecek değişikliği nedenlerini yazmıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumsuz yönde en çok etkileyebilecek değişikliği ve nedenlerini yazmıştır. Sorunun çözümü için çözüm yolları önermemiştir.
3	Yıllar arasında meydana gelen değişiklikleri yazmıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumlu veya olumsuz etkilerinden sadece birisini yazmıştır. Sorunun çözümü için çözüm yolları önermemiştir.
2	Yıllar arasında meydana gelen değişikliklerden bir kaçını yazmıştır. Meydana gelen değişimlerden yaşantısını olumlu veya olumsuz yönlerini yazamamıştır. Sorunun çözümü için çözüm yolları önermemiştir.
1	Yıllar arasında bölgede meydana gelen değişimleri ve değişimlerin yaşantısına olabilecek etkilerini açıklamamıştır.

Açık uçlu Soru Örneği

Ünite: Ekonomi ve Sosyal Hayat

Sınıf: 7

Kazanım: Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine günümüzden ve tarihten örnekler verir.

Beceri: Araştırma, eleştirel düşünme, tarihî empati

Yandaki haritada İpek Yolunun geçtiği güzergâh gösterilmiştir.

Yandaki haritada, XV. yüzyılın sonunda **Vasco da Gama'nın**, Afrika'nın güneyinde "**Ümit Burnu**" denilen yerden deniz yolu ile Hindistan'a vardığı güzergâh gösterilmiştir.

XV. yüzyılın sonuna kadar Avrupa ile Asya arasındaki gidiş-geliş ve mal taşınmasının önemli bir kısmı İpek yolu üzerinden yapılmıştır. Bu yüzyıldan sonra Ümit Burnu'nun bulunmasıyla İpek yolu eski önemini kaybetmiştir.

Dünya'nın o günkü siyasi ve ekonomik şartlarını düşündüğünüzde;

1. Avrupalılar neden denizden bir yol bulma ihtiyacı duymuşlardır?
2. Bu yolun bulunması Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa devletleriyle Atlas Okyanusu'na kıyısı olan Avrupa devletlerinin ekonomilerini nasıl etkilemiştir?
3. Yeni yolun bulunması Osmanlı Devleti'nin ekonomisini nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Performans Ödevi Örneği:

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7

Kazanım: 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla I.Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.

Beceriler: Araştırma, eleştirel düşünme, karar verme

Çanakkale Barış Parkı'na, Çanakkale savaşlarını öğrenmek isteyen ziyaretçilerin gezebileceği bir müze inşa edilecektir. Bu müzenin amacı ziyaretçilerin Çanakkale Savaşlarının neden başladığını, nasıl geliştiğini ve sonuçlarını öğrenmelerini sağlamaktır. Müze 3 katlı olacaktır. Müze için bir sergi tasarımcısı (kürator) aranıyor. Bir yarışma açıldı. Yarışmaya siz de katılacaksınız. Aşağıdaki ipuçlarından yararlanarak 1. 2. ve 3. katlardaki sergileri yansıtan bir proje tasarlayınız.

Dikkat:

1. Serginizde fotoğraflar, yağlı boya resimler, Atatürk'ten sözler ve anılar, filmler, kitaplar, nesnelere, türküler, maketler, haritalar, askerlerin ve subayların anıları, sözlü tarih arşivini kullanabilirsiniz.
2. Projenizi değişik şekilde (resim, maket, dosya vb.) sunabilirsiniz.
3. Topladığınız görsel ve yazılı materyalleri tematik ve kronolojik olarak gruplayabilirsiniz.

Bunları Öğrendim

6. Sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız.

Sorularda size uygun olan seçeneklerden birini işaretleyiniz (X):

"Bunu çok iyi yapabiliyorum." için ☺,

"Bunu kısmen yapabiliyorum." için ☹,

"Bunu yapamıyorum." için ☹

ÖZ DEĞERLENDİRME		☺	☹	☹
1.	Harita üzerinde kıtalar ve ülkelerin yerini tanımlayabilirim.			
2.	Farklı ölçeklerde çizilmiş haritaların özelliklerini ayırt edebilirim.			
3.	Dünya üzerinde görülen iklim türlerini listeleyebilirim.			
4.	Ülkemizdeki iklim türlerini söyleyebilirim.			
5.	Ülkemizdeki iklim türlerinin dağılışında konumun rolünü açıklayabilirim.			
6.	Ülkemizdeki iklim türlerinin dağılışına yeryüzü şekillerinin etkisini açıklayabilirim.			
6.	Yerleşmeyi etkileyen faktörleri örneklendirebilirim.			
7.	Yerleşmeleri etkileyen faktörleri geçmişten günümüze değişim ve süreklilik açısından değerlendirebilirim.			
8.	İlk yerleşmelerden günümüze yerleşmeyi etkileyen faktörleri, çağ, yüzyıl milat kavramlarını kullanarak açıklayabilirim.			
9.	Anadolu uygarlıklarının yaşadıkları alanları haritada gösterebilirim.			
10.	Anadolu uygarlıklarının yerleşme özelliklerini kısaca tanımlayabilirim.			
11.	Anadolu uygarlıkları döneminde yapılan ekonomik faaliyetlerin, komşu toplumlarla etkileşimdeki rolünü örneklendirebilirim.			
12.				
13.				

Sonunda iki kez ☹ ya da bir kez ☹ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısınız.

Bunları Öğrendim

7. Sınıf “Ülkemizde Nüfus” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız.

Sorularda size uygun olan seçeneklerden birini işaretleyiniz (X):

"Bunu çok iyi yapabiliyorum." için ☺,

"Bunu kısmen yapabiliyorum." için ☹,

"Bunu yapamıyorum" için ☹

ÖZ DEĞERLENDİRME		☺	☹	☹
1.	Nüfusun dağılımını etkileyen faktörleri listeleyebilirim.			
2.	Ülkemizin coğrafi özellikleri ile nüfus dağılımını ilişkilendirebilirim.			
3.	Ülkemizde nüfusun dağılımını gösteren haritalar üzerinde bu durumun nedenlerini genel hatları ile açıklayabilirim.			
4.	Ülkemiz nüfusunun yoğun olduğu yerlerde ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili fikirler üretebilirim.			
5.	Ülkemiz nüfusunun sık ve seyrek olduğu alanların olumlu ve olumsuz yönleri ile ilgili fikirler üretebilirim.			
6.	Ülkemiz nüfusunun özelliklerini gösteren tablo ve grafikleri yorumlayabilirim.			
7.	Ülkemiz nüfusu ile ilgili verileri tablo ve basit grafikler haline dönüştürebilirim.			
8.	İnsanların göç etme nedenlerini örneklendirebilirim.			
9.	Göçün sonuçları hakkında fikir üretebilirim.			
10.	Anayasada temel bir hak olarak yer alan, yerleşme seyahat özgürlüğünü sınırlandıran koşulları açıklayabilirim.			
11.	Anayasada temel bir hak olarak yer alan, eğitim ve çalışma özgürlüğünü genel olarak açıklayabilirim.			
12.				

Sonunda iki kez ☹ ya da bir kez ☹ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısınız.

Bunları Öğrendim

“Demokrasinin Serüveni” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız.

Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X):

"Bunu çok iyi yapabiliyorum." için ☺,

"Bunu kısmen yapabiliyorum." için ☹,

"Bunu yapamıyorum." için ☹

	ÖZ DEĞERLENDİRME	☺	☹	☹
1.	Demokrasinin temel ilkelerine örnekler verebilirim.			
2.	Monarşi, oligarşi, teokrasi ve cumhuriyet adlı yönetim biçimlerini demokrasinin temel ilkeleri açısından karşılaştırabilirim.			
3.	Demokrasinin gelişim sürecini değişik dönem ve devletleri dikkate alarak ifade edebilirim.			
4.	Kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olmanın demokrasinin öğelerinden olduğunu bilirim.			
5.	Bazı tarihsel belgeleri kanıt göstererek insan haklarının gelişim sürecine örnekler verebilirim.			
6.	İnsan haklarının uygulanmasının sağlanması için, insanların yapmaları gerekenleri listeleyebilirim.			
7.	İnsan haklarının korunması gerektiğini anlatabilirim.			
8.	İnsan haklarının kullanılması ile ilgili çeşitli mücadele yöntemlerine ülkemizden örnekler verebilirim.			
9.	İlk Türk devletlerinden günümüze, tarihimizde kadının konumu ile ilgili gelişmeleri anlatabilirim.			
10.				
11.				

Sonunda iki kez ☹ ya da bir kez ☹ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısınız.

Bunları Öğrendim

“Yaşayan Demokrasi” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız.

Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X):

"Bunu çok iyi yapabiliyorum." için ☺,

"Bunu kısmen yapabiliyorum." için ☹,

"Bunu yapamıyorum." için ☹

	ÖZ DEĞERLENDİRME	☺	☹	☹
1.	Kurultay, Divan-ı Hümayun ve Türkiye Büyük Millet Meclisi gibi Türk devletlerindeki meclislerin yönetim ve egemenlik anlayışındaki yerini ve önemini ifade edebilirim.			
2.	İlk Türk devletlerinden günümüze yönetim anlayışındaki değişim ve sürekliliğe örnekler verebilirim.			
3.	Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerine Anayasa'nın ikinci maddesine dayanarak örnekler verebilirim.			
4.	Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısını gösteren bir şemayı yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde çizebilirim.			
5.	Yasama yetkisini kullanması ve milletimizi temsil etmesi açısından TBMM'nin önemini ifade edebilirim.			
6.	TBMM'den bir yasanın nasıl çıktığını açıklayabilirim.			
7.	Yakın çevremde veya okulda katıldığım eğitsel ve sosyal faaliyetlerde başkalarının haklarına saygılı, eşitlikçi, planlı ve üretken olurum.			
8.				
9.				
10.				
11.				

Sonunda iki kez ☹ ya da bir kez ☹ işaretlediyseniz, başarılı bir şekilde çalışmaya devam edebilmek için, bu konuları tekrar çalışmalısınız.

KAVRAM HARİTASI

DERS: Sosyal Bilgiler

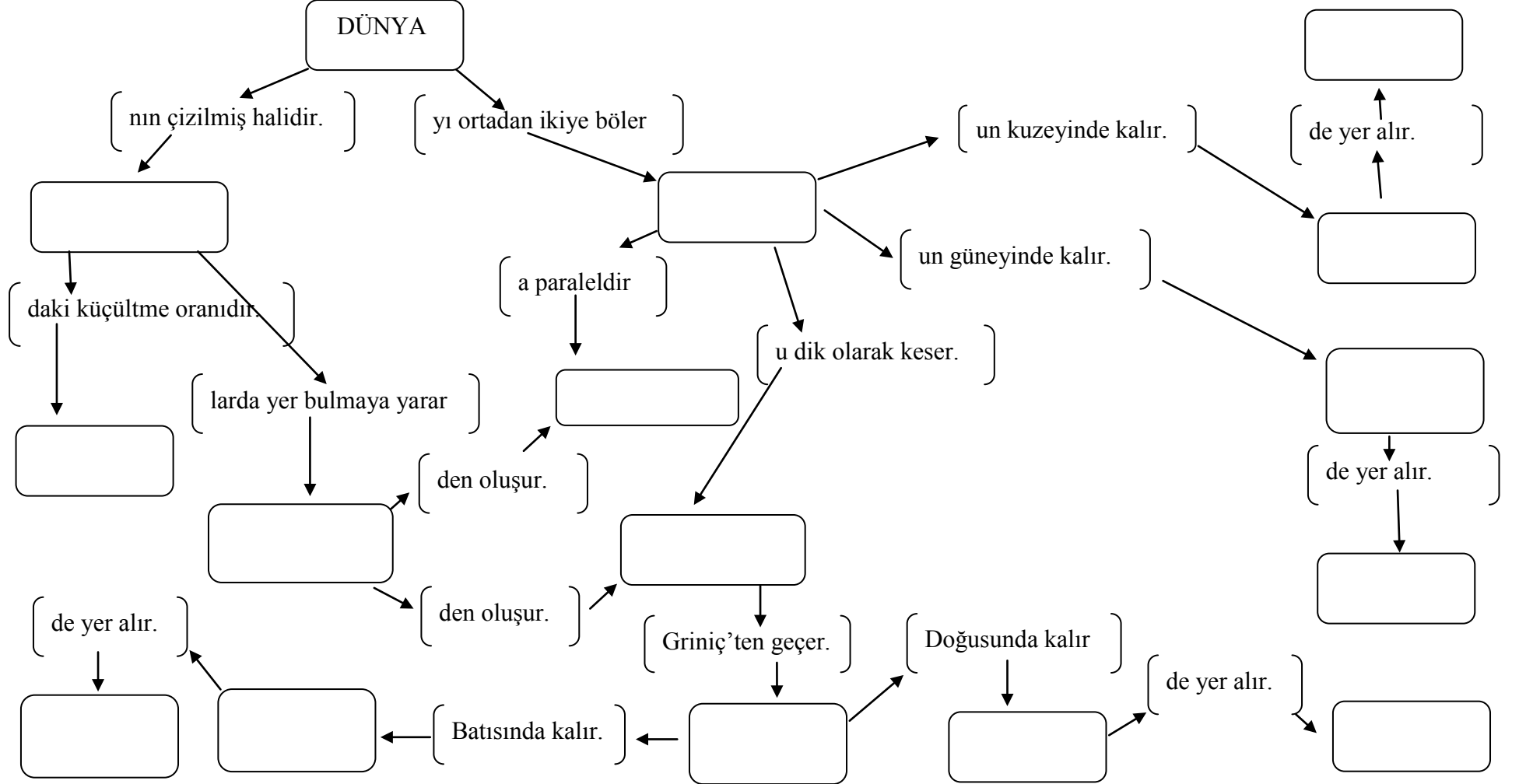
SINIF: 6

ÜNİTE: YERYÜZÜNDE YAŞAM

KAZANIM: 1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalar üzerinde konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

Aşağıdaki kavramları uygun yerlere yerleştirerek kavram haritasını tamamlayınız.

Ekvator, Avrupa, Paralel daresi, Ölçek, Koordinat sistemi, Meridyen yayı, Kuzey yarımküre, Güney yarımküre, Avustralya, Doğu yarımküre, Başlangıç meridyeni, Batı yarımküre, Amerika, Asya, Harita.

DERS: Sosyal Bilgiler

SINIF: 7

ÜNİTE: ÜLKEMİZDE NÜFUS

BECERİLER: Grafik hazırlama becerisi.

Aşağıda verilen tablolar için sütun, daire ve çizgi grafikten uygun olanını seçerek birer grafik hazırlayınız. Hazırladığınız grafiği bir cümle ile yorumlayınız.

YILLAR	NÜFUS MİKTARI
1927	13 648 270
1960	27 754 280
1990	56 473 035
2000	67 803 927

TABLO -1: YILLARA GÖRE NÜFUS MİKTARLARINDAKİ GELİŞME

İLLER	NÜFUS MİKTARLARI
İSTANBUL	10 018 735
ANKARA	4 007 860
İZMİR	3 370 866
KİLİS	114 724
ARDAHAN	133 756
TUNCELİ	97 358

TABLO - 2: 2000 SAYIMI VERİLERİNE GÖRE BAZI İLLERİN NÜFUS MİKTARLARI

	MİKTARI	ORANI %
ÇALIŞAN NÜFUS	25 997 141	38
ÇALIŞMAYAN NÜFUS	41 806 786	62
TOPLAM	67 803 927	100

TABLO - 3 : 2000 SAYIMI VERİLERİNE GÖRE ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN NÜFUSUN TOPLAM NÜFUS İÇİNDEKİ DURUMU

DERECELİ PUANLAMA ÖLÇEĞİ

KRİTERLER	PUAN
Öğrenci tablolara uygun grafikleri seçerek çizmiş ve yorumlamıştır.	5
Öğrenci tablolara uygun grafikleri seçmiş, iki tanesini yorumlamıştır.	4
Öğrenci iki tablo için uygun grafiği seçmiş, bir tanesini yorumlamıştır.	3
Öğrenci bir tabloya uygun grafiği seçebilmiş ve yorumlamıştır.	2
Öğrenci bir tabloya uygun grafiği seçmiş, yorum yapmamıştır.	1

DERS: Sosyal Bilgiler

SINIF: 6

ÜNİTE: YERYÜZÜNDE YAŞAM

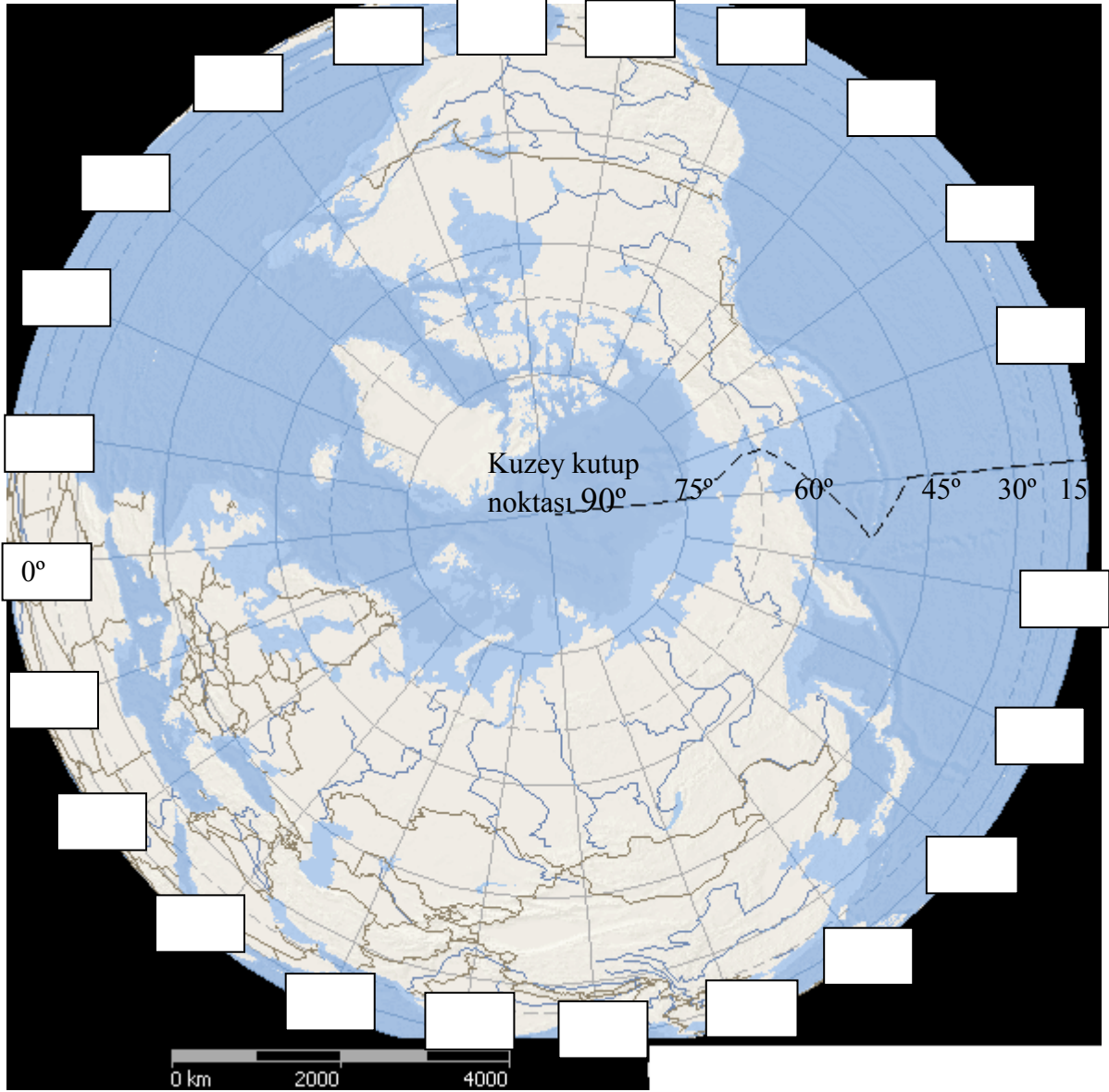
BECERİLER: Harita okuma ve kullanma

KAZANIM: Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalar üzerinde konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

Harita:1

1. Marmara Denizi 26° - 30° doğu meridyenleri ile 40° -42° kuzey paraleli arasında kalan bölgede yer alır. Marmara denizini bularak üzerine ismini yazınız.
2. Van Gölü 38°- 40° kuzey paralelleri ile 42°- 44° doğu meridyenleri arasında kalır. Van Gölü'nün adını harita üzerinde yazınız.
3. Tuz gölünün koordinatlarını belirleyerek adını harita üzerine yazınız.Tuz gölünün koordinatları.....
4. Suriye devleti ile sınırimız 36° - 38° kuzey paralelleri ile 36 – 42 doğu meridyenleri arasında kalır. Suriye'nin adını harita üzerindeki toprakları üzerinde yazınız.
5. Diğer komşularımızla sınırlarımızın geçtiği yerlerin yaklaşık olarak koordinatlarını belirleyip yazınız.
 - a. Yunanistan sınırı.....
 - b. Bulgaristan sınırı.....
 - c. Gürcistan sınırı
 - d. İran sınırı
 - e. Azerbaycan sınırı.....
 - f. Irak sınırı

Harita:2

1. Yukarıdaki haritada meridyen çizgileri kaç derecede bir geçirilmiştir? Dğerlerini bularak kutuların içine yazınız.
2. Yukarıdaki haritada gördüğünüz kıtaların yaklaşık koordinatlarını yazınız. Kıtaların isimlerini harita üzerine yazınız.
3. Yukarıdaki haritada ülkemizin yerini konumla ilgili kavramları kullanarak tanımlayınız. Harita1 ve harita 2' de ülkemizin kapladığı alanı karşılaştırarak bulgularınızı nedenleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dereğlendirme Ölçeği

Öğrencinin Adı ve Soyadı	Koordinatları verilen bir yeri harita üzerinde belirleme	Haritadaki bir yerin koordinatlarını belirleme	Konum ile ilgili kavramları kullanma	Farklı ölçekli haritalarda değişen özellikleri fark etme	Toplam Puan

Puanlama Anahtarı:

5=Çok iyi 4=İyi 3 = Orta 2= Kabul Edilebilir 1= Zayıf

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖRNEK FORMLARI

ÖĞRENCİLERİN ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form kendinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı en doğru yansıtan seçeneğe (x) işareti koyunuz.

Öğrencinin;
Adı ve Soyadı: _____
Sınıfı : _____
No : _____

ÖĞRENCİLERİN DEĞERLENDİRECEĞİ DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Başkalarının anlattıklarını ve önerilerini dinledim.			
2. Yönergeyi izledim.			
3. Arkadaşlarımı incitmeden teşvik ettim.			
4. Ödevlerimi tamamladım.			
5. Anlamadığım yerlerde sorular sordum.			
6. Grup arkadaşlarıma çalışmalarında destek oldum.			
7. Çalışmalarım sırasında zamanımı akıllıca kullandım.			
8. Çalışmalarım sırasında değişik materyaller kullandım.			

9. Bu etkinlikten neler öğrendim?

.....
.....
.....

10. Bu etkinlik sırasında grubumdaki arkadaşlarıma nasıl yardım ettim?

.....
.....
.....

11. Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler:

.....
.....
.....
.....

GRUP DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı:

Sınıfı:

Yönerge: Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak grubu değerlendiriniz.

BECERİLER	DERECELER				
	1- Hiçbir zaman	2- Nadiren	3-Bazen	4- Sıklıkla	5- Her zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaşır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinlerler.					
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol alır.					
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterir.					
Grubun her üyesi birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışır.					
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletir.					
Grup üyeleri bireysel sorumluluklarını yerine getirir.					
Grup üyeleri bilgilerini diğerleriyle tartışır.					
Grup üyeleri birbirlerine güvenir.					
Grup üyeleri birbirlerini cesaretlendirir.					
Grup üyeleri söz hakkının adil bir biçimde paylaşılmasına özen gösterirler.					
Grupta birbiriyle çatışan görüşler olduğunda, gruptakiler bunları tartışmaya açarlar.					
Çalıştıkları konuda, grup üyeleri ortak bir görüş oluşturur.					
Grup üyelerinin birlikte çalışmaktan hoşlanır.					
TOPLAM					

YORUMLAR :

.....
.....
.....

Yönerge:Aşağıdaki form gruptaki her bir öğrencinin değerlendirilmesi için geliştirilmiştir.

Puanlama Anahtarı:

5= Çok iyi 4=iyi 3= Orta 2= Kabul Edilebilir 1= Zayıf

Öğrencinin Adı ve Soyadı	Çalışmaya hazır oluş	Başkalarını dinleme	Sorumlulukları paylaşma	Grup arkadaşlarını destekleme	Tartışmalara katılma	Görüşlerini gerekçelendirme	Farklı görüşlere saygı duyma	Görev almaya istekli oluş	Zamanı verimli kullanma	Ödevleri tamamlama	Ödevlerini saklama	Toplam Puan

YORUMLAR :

.....
.....
.....

GRUP ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı:

Gruptaki öğrencilerin Adları:

Açıklama: Aşağıdaki tabloda grubunuzu en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Araştırma planı yaptık.			
2. Görev dağılımı yaptık.			
3. Araştırmada çeşitli kaynaklardan yararlandık			
4. Etkinlikleri birlikte hazırladık.			
5. Görüşlerimizi rahatlıkla söyledik.			
6. Grupta uyum içinde çalıştık.			
7. Birbirimizin görüşlerini ve önerilerini dinledik.			
8. Grupta birbirimize güvenerek çalıştık.			
9. Grupta birbirimizi takdir ettik.			
10. Çalışmalarımız sırasında birbirimizi cesaretlendirdik.			
11. Sorumluluklarımızı tam anlamıyla yerine getirdik.			
12. Çalışmalarımızı etkin bir biçimde sunduk.			
TOPLAM			

Aşağıdakileri grubunuza göre cevaplayınız.

1. Çalışmalar sırasında karşılaştığımız en büyük problem

.....

2. Problem nereden kaynaklanıyordu?

.....

3. Grubumuzun en iyi olduğu alan

.....

4. Grup olarak daha iyi olabilirdik. Fakat,

.....

.....

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Açıklama: Bu form, etkinlik süresince öğrencilerin, yapılan çalışmalara katılma düzeylerini gözlemeniz amacıyla hazırlanmıştır.

Ünite Adı:

Adı – Soyadı:

Öğrenci no:

Sınıfı :

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
	1	2	3	4	5
I. DERSE HAZIRLIK					
1. Bilgi kaynaklarına nasıl ulaşacağını bilir.					
2. Ulaştığı kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanır.					
3. Derse değişik yardımcı kaynaklarla gelir.					
4. Derse hazırlıklı gelir.					
Toplam					
II. ETKİNLİKLERE KATILMA					
1. Konu ile ilgili görüşlerini çekinmeksizin ifade eder.					
2. Görüşü sorulduğunda söyler.					
3. Yeni ve özgün sorular sorar.					
4. Belirttiği görüşler ve verdiği örnekler özgündür.					
5. Dersi iyi dinlediği izlenimi veren sorular sorar.					
Toplam					
III. İNCELEME – ARAŞTIRMA - GÖZLEM					
1. Bilgi toplamak için çeşitli kaynaklara başvurur.					
2. Kendisine verilen kaynaklarla yetinmeyip başka kaynaklar araştırır.					
3. İnceleme ve araştırma ödevlerini özenerek yapar.					
4. Gözlemlerini dikkatli bir şekilde yapar.					
5. Gözlemleri sonucunda mantıksal çıkarımlarda bulunur.					
6. Araştırma ve inceleme sonucunda genellemeler yapar.					
Toplam					
IV. BİLİMSEL YÖNTEM					
1. Bilinenlerden bilinmeyeni kestirir.					
2. Verileri çizelgelere ve grafiklere dönüştürür.					
3. Yönteme uygun deney yapar.					
4. Deney sonuçlarını doğru yorumlar.					
5. Deneye uygun rapor yazar.					
6. Deneyin sonucunu sunar.					
7. Araştırma inceleme ve deney sonuçlarından genellemelere ulaşır.					
Toplam					
GENEL TOPLAM					

Projenin Adı:
Öğrencinin;
Adı ve soyadı:
Sınıfı:
No:

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	Zayıf	Kabul Edilebilir	Orta	İyi	Çok İyi
	1	2	3	4	5
I. PROJE HAZIRLAMA SÜRECİ					
Projenin amacını belirleme					
Projeye uygun çalışma planı yapma					
Grup içinde görev dağılımı yapma					
İhtiyaçları belirleme					
Farklı kaynaklardan bilgi toplama					
Projeyi plana göre gerçekleştirme					
TOPLAM					
II. PROJENİN İÇERİĞİ					
Türkçeyi doğru ve düzgün yazma					
Bilgilerin doğruluğu					
Toplanan bilgilerin analiz edilmesi					
Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma					
Toplanan bilgileri düzenleme					
Kritik düşünme becerisini gösterme					
Yaratıcılık yeteneğini kullanma					
TOPLAM					
III. SUNU YAPMA					
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma					
Sorulara cevap verebilme					
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuyu hedefe yönelik materyalle destekleme					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Verilen sürede sunuyu yapma					
Sunum sırasındaki öz güvene sahip olma					
Severek sunu yapma					
TOPLAM					
GENEL TOPLAM					

Öğretmenin yorumu:

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form, sözlü tarih çalışmaları sırasında öğrencilerinizin yaptığı çalışmalarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir.

Görüşme konusu:

	Çok iyi	İyi	Kabul Edilebilir	Zayıf
	4	3	2	1
Kayda Giriş				
Kendini tanıtmak				
Görüşmenin amacını tanıtmak				
Görüşme yapılan kişiyi tanıtmak				
Görüşmenin yerini tanıtmak				
Görüşmenin tarihini vermek				
Görüşme Teknikleri				
Görüşmeci konu hakkında ön bilgiye sahiptir.				
Görüşmeci açık, anlaşılır bir dil kullanılır.				
Görüşmeci amacına uygun sorular sorar.				
Görüşmeci yönlendirici sorular sormaktan kaçınır.				
Gerektiğinde görüşmeci ayrıntı sormak için istekli görülür.				
Görüşmeci ön yargılı yorumlar yapmaktan kaçınır.				
Görüşmeci anlatıcının sözünü kesmekten sakınır.				
Görüşmeci anlatıcıyı görüşlerini söylemesi için yüreklendirir.				
Görüşme sürecini amacına uygun kullanır.				
Kayıt Niteliği				
Görüşmeci, ortamı dikkati dağıtıcı unsurlardan arındırır.				
Kaydın işitilmesi çözümleme için uygundur.				
Görüşme Sonucunda Elde Edilen Verileri Değerlendirme ve Sunu Hazırlama				
Amacına uygun metin hazırlama				
.Konuyu destekleyici materyal hazırlama				
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma				
Hazırladığı materyalleri etkin bir şekilde kullanma				
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma				
Verilen sürede sunuyu yapma				
Toplam				

Değerlendirme: Sözlü tarih yöntemini kullanarak yaptıracağınız bir etkinlikte öğrencilerinizin yeterliğini görmek için bu ölçeği kullandığınızda, öğrencilerinizin bu ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalamalarını kullanarak ya da her bir ölçüt düzeyinde durumlarını belirleyebilirsiniz. Her ölçüt düzeyinde belirlediğiniz eksikliklere göre gereken önlemleri alınız.

SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler, aşağıda Sosyal Bilgiler dersine yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan cümleler yer almaktadır. Bu cümlelerin karşısında da "Hiç katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" olmak üzere dört seçenek verilmiştir. Lütfen cümleleri dikkatle okuyunuz ve sonra kendinize uygun olan seçeneklerden birini işaretleyiniz.

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Sosyal Bilgiler benim için ilgi çekicidir.				
2. Sosyal Bilgiler dersine girerken büyük sıkıntı duyarım.				
3. Sosyal Bilgiler konularını severim				
4. Arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler konularını tartışmaktan zevk alırım.				
5. Sosyal Bilgiler bütün dersler içinde en korktuğum derstir.				
6. Sosyal Bilgiler dersi benim için gereksizdir.				
7. Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi çalışırım.				
8. Sosyal Bilgiler dersi sınavından çekinirim.				
9. Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler konularını okumaktan zevk alırım.				
10. Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmez.				
11. Yıllarca Sosyal Bilgiler dersi okusam bıkmam.				
12. Sosyal Bilgiler dersi beni huzursuz eder.				
13. Diğer derslere göre Sosyal Bilgileri daha çok severek çalışırım.				
14. Sosyal Bilgiler dersi beni korkutur.				
15. Çalışma zamanımın çoğunu Sosyal Bilgiler dersine ayırmak isterim.				
16. Sosyal Bilgiler dersinin konuları aklımı karıştırır.				
17. Sosyal Bilgiler dersinin konuları ilgi çekicidir.				
18. Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini dört gözle beklerim.				
19. Sosyal Bilgiler dersinin yaşantımda önemli yararlar sağlayacağına inanırım.				
20. Sosyal Bilgiler dersi çalışırken canım sıkılır.				
21. Sosyal Bilgiler öğrenmek hayatımı renklendirir.				

NOT: Öğrencilerinizin dersinize yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla gözlem, soru listeleri, tamamlanmamış cümleler ve hikâye anlatma gibi çeşitli yöntemleri kullanabileceğiniz gibi yukarıdaki ölçeği de kullanabilirsiniz. Bu ölçeği I. Dönemin başı, II. dönemin başı ve II. dönemin sonunda uygulayabilirsiniz. Öğrencilerinizin ölçekten aldıkları toplam puanlarına göre, eğer tutumları olumsuzsa, olumlu tutumlar geliştirmeleri için gereken önlemleri alınız.

Öğrencinin;

Tarih:

Adı ve Soyadı:

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYAMIN İÇİNDEKİLER

Çalışmalarım	Bu çalışmayı neden sakladım?
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

Öğrencinin;
Adı ve soyadı:

Tarih

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI

Başlık

.....

Neden bu çalışmayı sakladım?

.....
.....
.....

Bu çalışmayı neden arkadaşlarımla paylaştım?

.....
.....
.....

Öğrendiklerim hakkında gösterebileceklerim nelerdir?

.....
.....
.....

Eğer bu çalışmayı tekrar yapsaydım, şu şekilde yapardım:

.....
.....
.....
.....

Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?

.....
.....
.....
.....

Benim için bu çalışmanın anlamı

.....
.....
.....
.....

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM..... 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENIYORUM	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder. 2. Olgu ve görüşü ayırt eder. 3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar. 4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur. 5. Sosyal bilgilerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak gelişimine katkısını fark eder. 6. Atatürk'ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir. 	<p> “Neden Oldu?” (Güncel bir olayın neden meydana geldiği ile ilgili rapor hazırlanır.) (1.kazanım)</p> <p> “Olgu mu, Görüş mü?” (Metin karşılaştırma yoluyla veya aynı metinden yararlanarak hangi ifadelerin olgu, hangilerinin görüş olduğu tartışılır.) (2.kazanım)</p> <p> “Bilimsel Araştırma Yapıyorum” (Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak sosyal bilgilerde araştırma yapılır.) (3.kazanım)</p> <p> “Atlantis'ten Gelen Çocuk” (Dergi veya gazete resimlerinden bir kolaj hazırlanarak bir kültürün özelliklerini tanımaya yönelik bazı sorulara cevap verilir.) (3.kazanım)</p> <p> “Ben Olsaydım” (Bir sorunun hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde nasıl çözüleceği ile ilgili rol kartı etkinliği yapılır.) (4.kazanım)</p> <p> “Sosyal Bilgiler Olmasaydı” (Sosyal Bilgiler dersinin önemi ve vatandaş olarak gelişimine katkısını açıklayan bir pano hazırlanır.) (5.kazanım)</p> <p> “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi” (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin kurulmasının Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişmesindeki önemi ile ilgili araştırma yapılır.) (6.kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (6 -5)</p> <p>[!] Dilekçe ve bilgi edinme hakkı ele alınacaktır. (4. kazanım)</p> <p>[!] 1 ve 4. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (4–10,14)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Bilimsel genelleme yapma</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Bilimsellik</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurulmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme
 ☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER..... **6.sınıf**

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YERYÜZÜNDE YAŞAM	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. 3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. 6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. 	<p> “Haritalar Ne İşe Yarar?” (Çeşitli ölçeklerdeki haritalar üzerinde incelemeler yapılır.) (1,2. kazanım)</p> <p> “Çöl ve Kutup Arasında” (Dünya üzerinde görülen farklı iklim türleri ile ilgili yaratıcı drama çalışması yapılır.) (3.kazanım)</p> <p> “Ne Yiyor, Nasıl Giyiyorlar?” (Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan insanların günlük hayatlarını yansıtan fotoğraflar incelenir.) (3.kazanım)</p> <p> “Ülkemizden Yedi Renk” (Çeşitli harita ve fotoğraflar incelenerek konum, yeryüzü şekilleri ve iklim ilişkisi vurgulanır.) (4, 5. kazanım)</p> <p> “Çatalhöyük’te Yaşam” (Çatalhöyük örneği üzerinden yerleşmeyi etkileyen faktörler günümüzle karşılaştırmalı olarak belirlenir.) (6. kazanım)</p> <p> “Yüzyıllar Boyunca Yerleşme” (Çeşitli görsel materyallerden yararlanarak yerleşmeyi etkileyen faktörler tarihsel süreçte incelenir.) (6. kazanım)</p> <p> “Anadolu’da İz Bırakanlar” (Anadolu Medeniyetleriyle ilgili verilen bilgiler incelenerek bu medeniyetlerin ekonomik, siyasi ve sosyal özellikleri belirlenir.) (7. kazanım)</p> <p> “Bir Yaşam Bir Uygarlık” (Günlük yaşamla ilgili örneklerden yola çıkarak Anadolu medeniyetlerinin siyasi sosyal ve ekonomik özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunulur.) (7. kazanım)</p> <p> “Hititler” (Hititler döneminde Anadolu’yu anlatan film izlenir.) (7. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1, 2 -9); (7-9)</p> <p>[!] Konum ile ilgili kavramlardan kutup, ekvator, paralel ve meridyen alınacaktır. (2. kazanım)</p> <p>[!] Farklı doğal ortam olarak çöller, kutup çevresi, ekvator çevresi, bol yağışlı alanlar işlenecektir. (3.kazanım)</p> <p>[!] Tarihsel süreç işlenirken tarih şeridi kullanılarak çağ, yüzyıl ve milât kavramları vurgulanacaktır. (6 ve 7. kazanım)</p> <p>[!] Hitit, Frig, Lidya, İyon, Urartu, Sümer, Asur ve Babil uygarlıklarına değinilecektir. (7.kazanım)</p> <p>[!] 6 ve 7. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>☐ 1. kazanım için Matematik dersi “Oran ve Orantı” alt öğrenme alanı (kazanım 2.)</p> <p>[!]Doğrudan verilecek beceri: Harita okuma ve atlas kullanma</p> <p>[!]Doğrudan verilecek değer: Doğal çevreye duyarlılık</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 :Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İPEK YOLUNDA TÜRKLER	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir. 	<p>🗺️ “Oğuz Kağan Destanı ve Hunlar” (Oğuz Kağan Destanından seçilen metindeki bilgiler Hunlar ile ilişkilendirilir.) (1. kazanım)</p> <p>🗺️ “Türeyiş ve Ergenekon Destanları” (Destanlar incelenerek Kök Türklerin yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım)</p> <p>🗺️ “Bilge Kağan'dan Mesaj” (Yazıtlardan oluşturulan bir metinden yararlanılarak Kök Türklerin siyasi ve sosyal yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım)</p> <p>🗺️ “Destan ve Yazıtlara Göre Uygurlar” (Uygur dönemi yazıt ve destanları incelenerek dönemin Türk kültürünün özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunulur.) (1. kazanım)</p> <p>🗺️ “Türk Ordusu Ne Zaman Kuruldu?” (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak günümüz Türk kara ordusunun tarihçesi incelenir.) (3. kazanım)</p> <p>🗺️ “İpek Yolu ve Türkler” (İpek Yolu'nun geçtiği bölgelerde üretilen ürünleri ve bölgelerin yüzey şekillerini gösteren haritalar hazırlanarak toplumlar arasındaki kültürel ve ekonomik ilişkiler incelenir.) (2, 4. kazanım)</p> <p>🗺️ “Türkler” (Orta Asya ilk Türk devletleri ve ilk Türk- İslam devletleri ile ilgili belgeler izlenir.) (1-7. kazanım)</p> <p>🗺️ “İslamiyet ve Türkler” (Eş zamanlı tarih şeritleri ve haritalar kullanılarak İslamiyet'in yayılış süreci ve Türklerin İslamiyet'i benimsemeleri incelenir.) (6. kazanım)</p> <p>🗺️ “Kaşgarlı Mahmut İle Karahanlı'ya Yolculuk” (Kaşgarlı Mahmut'un hayatından ve eserinden yararlanılarak Karahanlı dönemi incelenir.) (7. kazanım)</p> <p>🗺️ “Gazneli Sultanı” (Sultan Mahmut'un hayatı ile ilgili metinler incelenerek dönemin özelliklerine ilişkin çıkarımlar yapılır.) (7. kazanım)</p> <p>🗺️ “Büyük Selçuklu Veziri Nizamülmülk” (Nizamülmülk'ün hayatından ve eserinden yararlanılarak Büyük Selçukluların siyasal ve sosyal yapısı incelenir.) (7. kazanım)</p> <p>🗺️: “Geçmişin İzleri” (Düğün ve bayram kutlamalarındaki kültürel öğeler değişim ve süreklilik açısından incelenir.) (8. kazanım)</p> <p>🗺️ “Kilim” (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak geleneksel Türk sanatları değişim ve süreklilik açısından incelenir.) (9. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1,7 -1); (3-7,11)</p> <p>[!]Türk destanları, yazıtlar, döneme ait seyahatnameler vb. belgelerden elde edilen bilgiler çerçevesinde Hun, Kök Türk ve Uygur dönemi ele alınacak; Kavimler Göçü ve sonuçlarına da yer verilecektir. (1.kazanım)</p> <p>[!]Türk adının geçtiği ilk tarihsel metinler olan yazıtların önemi vurgulanacaktır. (1. kazanım)</p> <p>[!]Türk kara ordusunun kuruluşu, onlu sistemin bulunuşu, “ordu millet” geleneği ile ordunun devleti iç ve dış tehditlere karşı koruma görevi vurgulanacaktır (3. kazanım).</p> <p>[!]Kök Türk ve Uygur dönemindeki diğer toplumlarla meydana gelen kültürel ve ekonomik ilişkiler ele alınacaktır. (4. kazanım)</p> <p>[!]Emevi ve Abbasi dönemleri siyasal sosyal ve kültürel gelişmeleri bu devletlerin Türklerle ilişkileri çerçevesinde işlenecektir. (5. kazanım)</p> <p>[!]Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacı, Nizamülmülk, Gazneli Mahmut, Tuğrul Bey, Alparslan ve Melikşah'ın hayatından yararlanılarak Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklular işlenecektir. (7.kazanım)</p> <p>[!]Bayramlar, Nevruz kutlamaları ve düğünler incelenerek bu törenlerdeki etkinliklerin kültürümüzü oluşturan unsurlardan dil, din, müzik, edebiyat ile ilişkisi işlenecektir. (8. kazanım)</p> <p>[!] 8. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 2 ve 3. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!]Doğrudan verilecek beceri: Çıkarımda bulunma</p> <p>[!]Doğrudan verilecek değer: Kültürel mirasa duyarlılık</p> <p>🗺️ Bu ünite öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

🗺️:Sınıf-okul içi etkinlik 🗺️:Okul dışı etkinlik 🗺️:İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme 🗺️:Diğer derslerle ilişkilendirme 🗺️:Ölçme ve Değerlendirme
 🗺️:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM..... **6.sınıf**

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır. 	<p> “Ülkemizi Geliştirelim” (Türkiye'nin sahip olduğu madenler ve ürünler ile turistik yerler harita üzerinde gösterilerek verilen grafiklerle ülke ekonomisindeki yeri tartışılır.) (1,2. kazanım)</p> <p> “Yatırım Projeleri”(Ülkemizin kaynakları göz önünde bulundurularak ürün, fabrika vb. yatırım yerleri belirlenir.) (1,2. kazanım)</p> <p> “Benim Sadık Yârim Kara Topraktır” (Türkü incelemesi yapılarak toprağın önemi üzerinde durulur.) (1. kazanım)</p> <p> “Hepimizin Görevi” (Vergi vermenin gereği ve önemi incelenir.) (3. kazanım)</p> <p> “Doğal Kaynaklarımız Bize Emanet ” (Doğal kaynakların bilinçli kullanımına ilişkin projeler tasarlanır.) (4. kazanım)</p> <p> “Kâğıda Adanmış Bir Ömür” (Mehmet Ali Kâğıtçı'nın yaşam öyküsü incelenir.) (4,5. kazanım)</p> <p> “Nitelikli İnsan Gücü” (Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemi tartışılır.) (5,6. kazanım)</p> <p> “İlgilerimiz” (Öğrencilerin severek yaptığı işlerden yola çıkarak kişisel özelliklerinin farkına varmasına yardımcı olacak bir test yapılır.) (6. kazanım)</p> <p> “ Mesleğimi Seçerken” (Mesleğin gerektirdiği eğitim, ilgi, yetenek ve mesleğin özellikleri üzerinde durulur.) (6. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -8); (3-11)</p> <p>[!] Kaynak olarak; madenler, topraklar, sular (göl, akarsu ve denizler) ve ormanlar verilecektir. (1. kazanım)</p> <p>[!] 1, 3, 4, 5 ve 6. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p> 1. kazanım için Matematik dersi “Tablo ve Grafikler” alt öğrenme alanı (kazanım 1.)</p> <p> 1. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Yer Kabuğu Nelerden Oluşur” ünitesi (1.3. kazanım).</p> <p> Özel Eğitim (5-2)</p> <p> Girişimcilik (6-11)</p> <p> Kariyer Bilincini Geliştirme (6-5, 10, 12, 19, 20, 21)</p> <p> Rehberlik ve Psikolojik Danışma (6-6,7)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Girişimcilik</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Sorumluluk</p> <p> Bu ünite de öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR..... 6.sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZ VE DÜNYA	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir. 	<p> “Dünyamızı Tanıyoruz” (Dünya haritası üzerine dünyadaki nüfus ve ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma verileri yerleştirilerek dağılışı etkileyen faktörler belirlenir.) (1.kazanım)</p> <p> “İhracat Yapıyoruz” (Bir ülkenin kaynakları ve ihtiyaçları ile Türkiye'nin kaynaklarını göz önünde bulundurarak o ülkeye ürün satmak için proje hazırlanır.) (2.kazanım)</p> <p> “Türk Cumhuriyetleri” (Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır.) (3.kazanım)</p> <p> “Sorun Avcıları” (Gazete, dergi vb. kaynak taraması yapılarak yaşanan sorunların çözümü için diğer ülkelerle işbirliği ve dayanışmanın, sorunların çözümüne etkisi tartışılır.) (4.kazanım)</p> <p> “Birbirimizi Tanıyoruz” (Uluslar arası festivaller, olimpiyatlar vb. konularla ilgili araştırma yapılarak bunların toplumlar arası etkileşimdeki rolüne örnekler verilir.) (5. kazanım)</p> <p> “Formula 1 ” (İstasyon yöntemi ile “Formula 1 İstanbul” konulu kampanya çalışması yapılır.) (5. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1–9); (3,5 -2); (3–4,6)</p> <p>[!] Nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışıyla ilgili olarak iklim özelliklerine ait veriler ve haritalar; madenlerin, önemli ticaret yollarının, tarım alanlarının, sanayi bölgelerinin ve nüfusun dağılışına ait veriler, haritalar kullanılabilir. (1. kazanım)</p> <p>[!] Ekonomik ilişkilerimizin yoğun olduğu 5 ülke ele alınacaktır. (2. kazanım)</p> <p>[!] 2, 4 ve 5. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>X Yeryüzünde Yaşam (Konum bilgisi ve dünya üzerindeki iklimler konusu ile ilişkilendirilir.) (1. kazanım)</p> <p>X Ülkemizin Kaynakları (Kaynaklar konusu ile ilişkilendirilir.) (2. kazanım)</p> <p> Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları (5-2,3,4,7)</p> <p>Doğrudan verilecek beceri: Araştırma</p> <p>Doğrudan verilecek değer: Yardımseverlik</p> <p> Bu ünite de öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM **6.sınıf**

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. 2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. 3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur. 4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. 5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar. 	<p> “Demokrasinin Tarihçesi”(Demokrasinin gelişim sürecini, temel ilkelerini, değişik yönetim biçimlerini değerlendirerek bir anlam çözümleme tablosunda karşılaştırır. (1.2. kazanım)</p> <p> “Bırakın Konuşayım!” (Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemine ve gerekliliğine dair bir gazeteye yazı hazırlanır.) (3. kazanım)</p> <p> “İnsan Haklarını Tanıyalım” (İnsan haklarını tanımaya ve bu konudaki kelime ve kavramları öğrenmeye yönelik araştırma ve drama etkinliği yapılır.) (4. kazanım)</p> <p> “İnsan Hakları Bir Kazanımdır.” (İnsan haklarının gelişim süreci incelenir ve insan hakları ihlallerinden herhangi biri üzerinde durulur.) (4. kazanım)</p> <p> “Hammurabi Yasalarında İnsan Hakları” (Hammurabi yasaları yorumlanarak bugünkü insan hakları kavramları ile karşılaştırılır.) (4. kazanım)</p> <p> “Çalışan Çocuklar” (Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 32. maddesi ihlallerine güncel hayattan örnekler verilir.) (4.kazanım)</p> <p> “Eşitliğe Doğru” (Kronolojik olarak verilen örnek olay ve olgulardan yararlanılarak kadın haklarının gelişim süreci incelenir.) (5. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (5 -3); (4-10)</p> <p>[!] Farklı yönetim biçimleri olarak monarşi, oligarşi, teokrazi ve cumhuriyet incelenecektir. (1. kazanım)</p> <p>[!] Tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman’ın ilgili yasaları, 1789 İnsan Hakları Bildirgesi, Kânun-i Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi karşılaştırmalı olarak inceleyecektir. (4. kazanım)</p> <p>[!] 3. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>X İpek Yolunda Türkler (Orta Asya Türk devletlerinde yönetim anlayışı ve toplum hayatı ile ilişkilendirilecektir.) (2. kazanım)</p> <p>☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4 -1,16,22,25)</p> <p>☞ Sağlık Kültürü (3-21); (5-20)</p> <p>☞ Kariyer Bilincini Geliştirme (5–17)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Sosyal katılım</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Hak ve özgürlüklere saygı</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme ☞:Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme ☞:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM.....6. sınıf

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ELEKTRONİK YÜZYIL	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer. Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder. 	<p> “Kişisel Sosyal Bilimler” (Öğrencilerin kendilerine ilişkin tanımlamalarından yararlanılarak, bu tanımlamaların sosyal bilimleri oluşturan disiplinlerle ilişkilerine dikkat çekilir.) (1. kazanım)</p> <p> “Neler Olacak Neler” (Bilim ve teknolojinin geleceğimizi şekillendirmesine ilişkin beyin fırtınası ve araştırma yapılır.) (2. kazanım)</p> <p> “Bir Hayat Kurtarmak” (Bağışladığı organ ile birkaç insanın hayatını değiştiren kişilerin öyküsü ve organ nakli konusu ele alınır.) (3. kazanım)</p> <p> “Parlak Fikirler Sönmesin” (Özgün çalışmalar yapan insanların haklarını korumada önemli rolü bulunan “Türk Patent Enstitüsü” ve çalışmaları tanıtılır) (4.kazanım)</p> <p> “Bandrol, Kontrol” (Telif ve patent haklarının kullanımı ile ilgili araştırma ve altı şapkalı düşünme etkinliği yapılır.) (4. kazanım)</p> <p> “İstikbal Göklerdedir” (Havacılık çalışmalarından yola çıkarak Atatürk'ün; bilim ve teknoloji ile ilgili görüş ve çalışmaları ele alınır.) (5. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülük İlgili Konular (5 -12, 13, 14)</p> <p>[!] Psikoloji, felsefe, antropoloji, arkeoloji, vb. bilimlerden örnekler verilerek sosyal bilimleri oluşturan disiplinler fark ettirilecektir. (1. kazanım)</p> <p>[!]Şehirleşme, ulaşım, haberleşme, iletişim, nükleer enerji, gen teknolojisi, nano-teknoloji ve uzay çalışmaları vb. konular ele alınacaktır. (2. kazanım)</p> <p>[!]Bulaşıcı hastalıklar, salgın hastalıklar, doku ve organ nakli, kan bağıışı ve aşilar incelenecektir. (3.kazanım)</p> <p>[!] 2 ve 3. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 2 kazanım Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p> 2. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Vücutumuzda Sistemler” ünitesi (1.7. kazanımları), “Işık ve Ses” ünitesi (3.4 kazanım)</p> <p> 3. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Vücutumuzda Sistemler” ünitesi (2.7, 2.14 kazanımları)</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4-8)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Yaratıcılık</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Çalışkanlık</p> <p> Bu ünite de öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 :Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir. [!]:Uyarı (Atatürkçülük konuları ile ilişkilendirme. Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakamlar Atatürkçülük ile ilgili hedef ve açıklamaları gösterir.)

**1.8. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 6.SINIF KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN
ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU**

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	GİRİŞİMCİLİK KAZANIMLARI
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	11. İşle ilgili fikir üretme ve araştırma becerisi edinir.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK KAZANIMLARI
6	Birey ve Toplum: Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	4. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.	10. Vatandaş olmanın getirdiği sorumlulukları fark eder. 14. Bütün insanların haklar yönünden eşit ve özgür olduklarını belirtir.
	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.	1. İnsan haklarının tarihsel süreçte nasıl kazanıldığını kavrar. 16. İnsan haklarının uluslar arası belgelerde güvence altına alındığını belirtir. 22. Kamu güvenliği ve kamu sağlığı söz konusu olduğunda, kanunlar çerçevesinde özgürlüklerin sınırlanabileceğini kavrar 25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan ülkeler arasında olduğumuzu ifade eder.
	Bilim, Teknoloji ve Toplum: Elektronik Yüzyıl	4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.	8. Kitap, kaset, CD gibi materyalleri yasalara uygun bir şekilde üreten ve satan yerlerden almaya özen gösterir.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	SAGLIK KÜLTÜRÜ KAZANIMLARI
6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	21. Özgürlüğün başkalarının özgürlükleri ile bağlantısı olduğunu fark eder.
		5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	20. Toplumda cinsiyetler arası farklılıklara bağlı ayrımcılık yapılmasının etkilerini sorgular.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	ÖZEL EĞİTİM KAZANIMLARI
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.	2. Bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda topluma üretken olarak katılması gereğini belirtir.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	KARİYER BİLİNCİ GELİŞTİRME KAZANIMLARI
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	5. Farklı meslek gruplarında ihtiyaç duyulan akademik becerileri sıralar. 10. Bazı işlerin yerine getirilebilmesi için farklı bilgi ve beceriye sahip olunması gerektiğini belirtir. 12. Kişilik özellikleri ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi açıklar. 19. Özel ilgileri ile ilgili bağlantılı olabilecek iş etkinliklerini tanımlar. 20. İlgi duyduğu meslekleri sıralar. 21. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, bilgi, beceri ve kişilik özelliklerini belirler.
6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	17. İşte ve aile içinde kadın-erkek rollerinin zaman içindeki değişimini açıklar.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMA KAZANIMLARI
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	6. Mesleklerin gerektirdiği ilgi ve yetenekleri tanımlar. 7. Değişik mesleklerin farklı becerilerle ilişkili olduğunu fark eder.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	SPOR KÜLTÜRÜ VE OLİMPİK EĞİTİM KAZANIMLARI
6	Küresel Bağlantılar: Ülkemiz ve Dünya	5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.	2. Spor etkinliklerinin kültür farkı gözetmeksizin yapıldığını belirtir. 3. Uluslar arası spor karşılaşmalarının ülkeleri birbirine yaklaştırmadaki katkısını nedenleriyle açıklar. 4. Sporun ülkeler arası barış ve kaynaşmayı sağlamadaki rolüne örnekler verir. 7. Olimpiyat oyunlarının ülkelerin tanıtımındaki yerini açıklar.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİREY VE TOPLUM..... 7. sınıf

1.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır. İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder. İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır. Doğru bilgi alma hakkı, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantıyı fark eder. Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbiriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar. Atatürk'ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir. 	<p> “Etkili Dinleme ” (İletişim sürecinde dinlemeyi etkileyen faktörler ve etkili dinlemenin önemi tartışılır.) (1,2. kazanım)</p> <p> “İletişim Engelleri” (İletişimi engelleyen ifade biçimleri, tutumlar ve davranışlar incelenerek, Karagöz ile Hacivat’ın çatışması bu çerçevede irdelenir.) (1,2. kazanım)</p> <p> “Anlaşmazlığa Düşünce Ben Ne Yapıyorum?”(Öğrencilerden, kendi çözüm yöntemlerini değerlendirmeleri istenir.) (1,2. kazanım)</p> <p> “Bizim Ekranımız” (Kitle iletişim araçlarında çocuklara yönelik programların, haberlerin, niteliklerinin ve sayılarının artırılmasını sağlamak amacıyla, yetişkinlerin konuya dikkatini çekecek bir proje hazırlanır.) (3. kazanım)</p> <p> “Kitle İletişim Özgürlüğü” (Doğru bilgi alma hakkı, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantı ele alınarak irdelenir.) (4. kazanım)</p> <p> “Gizlilik Kareleri”(Kitle iletişim özgürlüğü, özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı kavramları, ilgili anayasa maddeleri çerçevesinde incelenir.) (5. kazanım)</p> <p> “Anadolu Ajansı” (Anadolu Ajansı ve diğer kitle iletişim araçlarının Millî Mücadele sürecindeki önemi incelenir.) (3,6. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (3,6 -6)</p> <p>[!] Özel hayatın gizliliği konusunda konut dokunulmazlığı da anlatılacaktır. (5. kazanım)</p> <p> 1 ve 2. kazanımlar için Türkçe dersi “Konuşma” dil becerisi.</p> <p> 3. kazanım için Türkçe dersi “Dinleme-İzleme” dil becerisi.</p> <p> Rehberlik ve Psikolojik Danışma, (1-9,11,12)</p> <p> Sağlık Kültürü (1,2-11,18,19)</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (4,5-4,11,12,13,21,22)</p> <p> Girişimcilik (1-10)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: İletişim</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Farklılıklara saygı</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, öğrenci ürün dosyası, açık uçlu sorular, performans ödevleri kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER..... 7. sınıf

2.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKEMİZDE NÜFUS	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılımının neden ve sonuçlarını tartışır. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar. Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar. 	<p> “Nerelerde Yaşıyoruz?” (Nüfus dağılımını gösteren haritalar ve fotoğraflar incelenir.) (1.kazanım)</p> <p> “Ülkemizde Bir Gezi” (Harita ve verilerden yararlanılarak nüfus dağılımının neden ve sonuçları incelenir.) (1.kazanım)</p> <p> “Nüfus Sayımı Yapalım” (Nüfus sayımlarının yapılması ve değerlendirilmesine yönelik bir proje hazırlanır.) (2.kazanım)</p> <p> “Nüfusu İnceleyelim” (Nüfus sayımı sonuçlarına göre hazırlanmış tablo ve grafiklerden yararlanılarak nüfus özellikleri incelenir ve nüfusun eğitim durumu ile eğitim hakkı ilişkilendirilir.) (2, 3.kazanım)</p> <p> “El Ele Tutuşalım” (Altı şapkalı düşünme tekniği ile eğitim ve çalışma hakkı üzerinde durulur.) (3.kazanım)</p> <p> “Yârim İstanbul’u Mesken mi tuttun?” (Türkü göç teması çerçevesinde incelenir.) (4.kazanım)</p> <p> “Göçmen Olan Kuşlar mı?” (Bir göç hikâyesi incelenerek yerleşme ve seyahat özgürlüğü ele alınır.) (4,5.kazanım)</p> <p> “Doğduğumuz Yerden Doyduğumuz Yere” (Sözlü tarih çalışması ile göçün neden ve sonuçları sorgulanır. Yerleşme ve seyahat özgürlüğü tartışılır.) (4,5.kazanım)</p>	<p>[!] Nüfus özellikleri içinde nüfus artışı, okuryazarlık oranı, çalışan nüfusun oranı, nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı, kırsal-kent nüfusu ve bunların cinsiyete göre dağılımı işlenecektir.(2.kazanım)</p> <p>[!] Ülkemizdeki göçün neden ve sonuçları, tarihten ve günümüzden örneklerle sorgulanacaktır. (4.kazanım)</p> <p>[!] 4. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>☐ 2. kazanım için Matematik dersi “Grafikler” alt öğrenme alanı (kazanım 3)</p> <p>⇒ Sağlık kültürü (2-5)</p> <p>⇒ İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (3-2,3,5,24); (5-15)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Grafik hazırlama</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Vatandaşlık</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası; çoktan seçmeli, boşluk doldurma vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme
⇒:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜLTÜR VE MİRAS

7. sınıf

3.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir. 2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti'nin siyasal güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar. 3. Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir. 4. Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir. 5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir. 6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder. 7. Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir. 8. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur. 	<p>🗺️“Selçuklu Kervansarayları” (Bir tur operatörü olarak Selçuklu kervansaraylarının gezilebileceği bir gezi planı hazırlanır.) (1. kazanım)</p> <p>🗺️“Haçlı Seferleri” (Haçlı seferlerine katılan bir şövalyenin dönüş yolculuğu ile ilgili bir hikâye yazılır.) (1. kazanım)</p> <p>🗺️“Osman Bey'in Rüyası” (Birinci elden kaynaklardan ve tarih haritalarından yararlanılarak Osmanlı Devleti'nin gelişme süreci işbirlikli öğrenme yöntemi ile incelenir.) (2. kazanım)</p> <p>🗺️“Kuruluş” (Kuruluş filmi izlenerek Osmanlı Devleti'nin kuruluş süreci incelenir.) (2, 4. kazanım)</p> <p>🗺️“Medresenin Sırrı” (Cacabey Medresesi ve Gevher Nesibe Hatun Şifahanesi örnekleri ile tarihi yapılara düzenlenen gezilerde, bu yapıların nasıl inceleneceği üzerinde durulur.) (1,5,6. kazanımlar)</p> <p>🗺️“İstanbul'un Fethi” (İstanbul'un fethini gösteren bir maket yapılarak İstanbul'un fethinde Fatih Sultan Mehmet'in rolü değerlendirilir.) (3. kazanım)</p> <p>🗺️“Yelkenler Fora” (Osmanlı donanmasının denizlerdeki mücadelesi Osmanlı gemilerinin gelişim süreci ile birlikte incelenir.) (3. kazanım)</p> <p>🗺️“Osmanlı'da Yaşamak” (Osmanlı devletinde çeşitli dönemlere ait belgeler ve örnek olaylar incelenir.) (4. kazanım)</p> <p>🗺️“Şehirlerin Dili” (Konya, Bursa, Edirne, İstanbul vb. şehirlerin mimari yapıları ve şehrin gelişim süreçleri incelenir.) (5. kazanım)</p> <p>🗺️“Yazıyor, Yazıyor!” (Osmanlı tarihinde çeşitli dönüm noktalarını esas alan bir tarih gazetesi çıkarılır.) (2, 3, 6, 8. kazanım)</p> <p>🗺️“Lâlenin Serüveni” (“Doğunun Işığı Lâle” belgeseli izlenerek Osmanlı-Avrupa etkileşimi değerlendirilir.) (6. kazanım)</p> <p>🗺️“Türk Marşı” (Türk müziğinin Avrupa klasik batı müziğine etkileri örnekler üzerinden incelenir.) (6. kazanım)</p> <p>🗺️“Seyyahların Gözüyle” (Çeşitli dönemlere ait seyahatnamelerden alınmış metinler üzerinde inceleme yapılır.) (7. kazanım)</p> <p>🗺️“Her Şey Bir Sandıkla Başladı” (Ziraat Bankası'nın kuruluşu dönemin olayları ile eş zamanlı olarak araştırılır.) (8. kazanım)</p>	<p>[!] 2. kazanım eş zamanlı tarih şeridi; 1, 2, 3. kazanımlar haritalar kullanılarak işlenecektir.</p> <p>[!] Siyasal mücadeleler Malazgirt, Miryokefalon Savaşları ve Haçlı Seferleri çerçevesinde verilecektir. Kültürel açıdan da Malazgirt ve Köseadağ Savaşları sonrası kurulan Anadolu Türk beyliklerinin faaliyetleri işlenecektir. (1. kazanım)</p> <p>[!]Kuruluştan İstanbul'un fethine kadar olan dönemde coğrafi konum, iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı ele alınacaktır. (2. kazanım)</p> <p>[!] Osmanlı ordusunun yapısı ve askerî alandaki yenilikler de ele alınacaktır. (3.kazanım)</p> <p>[!] İstanbul, Trabzon, Kırım, Ege Adaları, Mısır, Kıbrıs ve Girit fetihleri, Preveze ve İnebahtı Deniz Savaşları, Sinop ve Çeşme baskınları kazanımın içeriği açısından işlenecektir. (3. kazanım)</p> <p>[!] Ünite içeriği dikkate alınarak işlenecektir. (7. kazanım)</p> <p>[!] Eğitim kurumları, posta teşkilatı, itfaiye teşkilatı, bankalar, matbaa, gazete vb. ele alınabilir. (8. kazanım)</p> <p>[!] 1, 3, 6 ve 8. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri:</p> <p>Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Estetik</p> <p>📖 Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurma vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

🗺️:Sınıf-okul içi etkinlik 🗺️:Okul dışı etkinlik 🗺️:İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme 🗺️:Diğer derslerle ilişkilendirme 📖:Ölçme ve Değerlendirme 🗺️:Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM 7.sınıf

4.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ZAMAN İÇİNDE BİLİM	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir.2. İlyazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.3. Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir.4. 15-19.yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder.5. Tarihsel süreçte düşüncüyü ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.	<p> “Teknoloji Nasıl Doğdu?” (İlk çağlardaki bazı önemli buluşlar ele alınır.) (1. kazanım)</p> <p> “Harflerden Kitaba” (Bir eserin kitap haline geliş aşamaları araştırılır; çevredeki bir matbaaya gezi yapılır. (2. kazanım)</p> <p> “Bilginler ve Kâşifler” (Senkronik zaman şeridi oluşturur.) (3, 4. kazanım)</p> <p> “Teknoloji ve Bilim Müzelerine Gezi” (İletişim Müzesi, PTT Müzesi, Rahmi Koç Müzesi vb. müzelere gezi düzenlenir.) (4. kazanım)</p> <p> “Bayrak Yarışı” (Batlamyus’tan Nasreddin Tusi, Ali Kuşçu, Galile, Takiyyüddin, Kepler ve Kopernik’e uzanan bir süreçte astronomi örneğinden hareketle bilim mirasının oluşumu ele alınır.) (3,4, 5. kazanım)</p>	<p>[!] Anayasamızın (Bilim ve Sanat özgürlükleri ile ilgili) 27. maddesi de ele alınacaktır. (5. kazanım)</p> <p>[!] 1 ve 2 kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] Coğrafi Keşifler, Rönesans, Reform ve Aydınlanma Çağı işlenecek, Sanayi İnkılabı ise bilimsel ve teknolojik açılardan ele alınacaktır. (4. kazanım)</p> <p> 4. ve 5. kazanımlar için Fen ve Teknoloji dersi “Güneş Sistemi ve Ötesi: Uzay Bilmecesi” ünitesi (3.2, 3.4, 3.6 kazanımlar)</p> <p> 3. kazanım için Fen ve Teknoloji dersi “Güneş Sistemi ve Ötesi: Uzay Bilmecesi” ünitesi (3.3 kazanım)</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık (5–12)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Zaman ve kronolojiyi algılama</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Bilimsellik</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM7. sınıf

5.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. 2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir. 3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir. 4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir. 5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıır. 6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar. 	<p> “Toprak Önemlidir” (Toprağın önemi doğrultusunda toprağı kullanmanın gerekliliğı araştırılır.) (1.kazanım)</p> <p> “Ülkeler Nasıl Gelişir?” (Coğrafi keşifler çerçevesinde ülkelerin gelişmesinde kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının etkisi değerlendirilir.) (2.kazanım)</p> <p> “Yeni Yollar” (Coğrafi Keşiflerle birlikte eski ticaret yollarının önemini kaybetmesinin Osmanlı Devleti’nin ekonomisine etkisi değerlendirilir.) (2. kazanım)</p> <p> “Buharın Gücü” (Teknolojinin gelişmesinin insan yaşamına ve iş alanları üzerine etkisi vurgulanır.) (3.kazanım)</p> <p> “Vakıflarımız” (Geçmişte ve günümüzdeki vakıflar kuruluş amacı açısından incelenir.) (4.kazanım)</p> <p> “Pabucunu Dama Atma!” (Rol kartları ile oynanan oyundan yola çıkarak Osmanlı’daki eğitim ve öğretim kurumları üzerinde durulur.) (5.kazanım)</p> <p> “Gelin Meslek Seçelim”(Öğrencilerin değişik meslekleri tanıyarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda tercih yapmaları istenir.) (6.kazanım)</p> <p> “Son Kararın mı?” (Meslek seçerken nelere dikkat edilmesi gerektiğı konusunda karar verme becerisi kullanılarak beyin fırtınası yapılır.) (6.kazanım)</p>	<p>Osmanlı’daki tımar sisteminden bahsedilirken iktâ, ve günümüzdeki tarım sisteminden genel hatlarıyla bahsedilecektir. (1.kazanım)</p> <p> Günümüzden Akdeniz ve Boğazlardaki ticaret yolları, geçmişten Kral Yolu, Baharat Yolu ve Coğrafi Keşiflere yer verilecektir. (2.kazanım)</p> <p> “Sanayi İnkılabı” vurgulanacaktır. (3.kazanım)</p> <p> Sivil toplum kuruluşları ile vakıfların dayanışma ve yardımlaşma yanında spor, sanat, çevre, çocuk ve kadın hakları alanlarında da faaliyet gösterdiği vurgulanacaktır. (4. kazanım)</p> <p>Medrese, Enderun ve Ahi (lonca) teşkilatı üzerinde durulacaktır. (5. kazanım)</p> <p> 6. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p> 1 ve 3 kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p> Kariyer Bilinci Geliştirme (6-6,7,8,9)</p> <p> Rehberlik ve Psikolojik Danışma (6-13)</p> <p> Özel Eğitim (6-3)</p> <p> Doğrudan verilecek beceri: Tarihsel empati</p> <p> Doğrudan verilecek değer: Dürüstlük</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurma vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi :Uyarı :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM..... 7. sınıf

6.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YAŞAYAN DEMOKRASİ	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder. 2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir. 3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder. 4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır. 5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder. 	<p> “Kurultaydan Büyük Millet Meclisi’ne” (İlk Türk devletlerinden günümüze yönetim ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği gösteren bilgiler analiz edilir.) (1.kazanım)</p> <p> “Yasalar Gerekli mi?” (Yasaların önemine ve gerekliliğine dair beyin fırtınası yapılır.) (2. kazanım)</p> <p> “Cumhuriyetin Nitelikleri” (Anayasamızın ikinci maddesi incelenerek örnek olaylarla karşılaştırılır.) (2. kazanım)</p> <p> “Belgesel Film İzliyoruz” (Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısını, meclisin önemini anlatan eğitsel filmler izlenir.) (3. kazanım)</p> <p> “Bir Yasa TBMM’den Nasıl Çıkar?” (TBMM’den bir yasanın nasıl çıktığını kavratmak üzere drama yapılır.) (3. kazanım)</p> <p> “Sınıf Mahkemesi Kuralım” (Yargı yetkisini ve gücünü anlamak üzere sınıfta okul kurallarına dayalı bir mahkeme kurulur.) (3.kazanım)</p> <p> “Sanal Alan Gezisi” (TBMM, Yargıtay, Danıştay ve Adalet Bakanlığı’nın ilgili siteleri ziyaret edilerek görevleriyle ilgili bilgi edinilir.) (3. kazanım)</p> <p> “Vatandaşın Sesi Gazetesi” (Sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin karar alma süreçlerini ve kamuoyunu nasıl etkilediğini göstermek amacıyla bir gazete hazırlanır.) (4. kazanım)</p> <p> “Öğrenci Kulüpleri” (Öğrencilerin okul içi ve okul dışında bulunduğu eğitsel ve sosyal kulüp faaliyetlerinin süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından incelenir.) (5. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (3,4 -1); (4-5); (2-7, 8)</p> <p>[!] Kut, saltanat, kurultay, divan, Tanzimat Fermanı, meşrutiyet ve cumhuriyet üzerinde durulacaktır. (1.Kazanım)</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (3–20)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Karar verme</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Adil olma</p> <p> Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 :Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF PROGRAMI

ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR

7. sınıf

7.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <p>1.20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.</p> <p>2.Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.</p> <p>3.Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.</p> <p>4.Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.</p>	<p> “Balkan Bunalımı Simülasyonu” (Simülasyon yöntemi ile Balkan Savaşları değerlendirilir.) (1. kazanım)</p> <p> “I. Dünya Savaşı”(Görsel materyaller kullanılarak I.Dünya Savaşı, uluslararası ilişkiler açısından incelenir.) (1.kazanım)</p> <p> “Çanakkale Geçilmez”(I.Dünya Savaşı’nda Çanakkale Cephesinin önemi ve Mustafa Kemal’in başarıları incelenir.) (1.kazanım)</p> <p> “Dünyamız ve Sorunları” (Küresel sorunlarla ilgili araştırma yapılarak sorunların nedenleri ve sonuçları açıklanır.) (2,3. kazanım)</p> <p> “Proje Şenliği” (Bilimsel araştırma basamakları kullanılarak küresel sorunların çözümü ile ilgili proje hazırlanır.) (2,3. kazanım)</p> <p> “Uluslar arası Kuruluşlar” (Grup çalışması yapılarak Küresel sorunlarla Uluslararası amaçları incelenir.) (2,3. kazanım)</p> <p> “Çevre Hakkı” (Sınıf mahkemesi oluşturularak bir çevre sorunu çevre hakkı çerçevesinde incelenir.) (2,3. kazanım)</p> <p> “Barış İçin Çalışanlar” (Dünya barışına, çalışmaları ve uygulamaları ile katkıda bulunmuş kişiler ile ilgili araştırma yapılır.) (4. kazanım)</p> <p> “İnsanlığın Mirası” (Ortak mirastan örnekler verilerek ortak mirası oluşturan değerler tanıtılır.) (4. kazanım)</p> <p> “Birlikte Koruyalım” (Ortak miras değerlerin korunması ile ilgili proje çalışması yapılır.) (4. kazanım)</p>	<p>[!] Atatürkçülükle İlgili Konular (1-9); (4 -2,3,4)</p> <p>[!]Osmanlı Devleti’nin savaştığı cephele, Çanakkale Savaşı’nın önemi, Mustafa Kemal’in gösterdiği başarılar ve savaş sonrası uluslararası sorunlara çözüm arayışları üzerinde durulacaktır. (1.kazanım)</p> <p>[!] Küresel ısınma, çevre kirliliği, terör, savaş, açlık, yoksulluk, hızlı nüfus artışı, işsizlik, salgın ve bulaşıcı hastalıklar vb. konularından birisi ele alınacaktır. (2, 3. kazanım)</p> <p>[!] Çevre kirliliği konusunda çevre hakkı işlenmelidir. (2. kazanım)</p> <p>[!] 2, 3 ve 4. kazanımlar “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir.</p> <p>[!] 1, ve 4. kazanımlar Müze İle Eğitimle ilişkilendirilecektir.</p> <p> 2. ve 3. kazanımlar için Fen ve Teknoloji dersi “İnsan ve Çevre” ünitesi (1.9, 1.10, 1.11 kazanımlar).</p> <p> İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (4–19)</p> <p>[!] Doğrudan verilecek beceri: Kalıp yargıları fark etme</p> <p>[!] Doğrudan verilecek değer: Barış</p> <p> Bu ünite de öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

:Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!]:Uyarı X:Ders içi ilişkilendirme :Diğer derslerle ilişkilendirme :Ölçme ve Değerlendirme :Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Sosyal Bil. Kazanımını -2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.

**1.10. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 7. SINIF KAZANIMLARI İLE EŞLEŞEN
ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMLARI TABLOSU**

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	KARİYER BİLİNCİ GELİŞTİRME KAZANIMLARI
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	6. Farklı eğitim kurumlarını ve eğitim düzeylerini (orta öğretim, üniversite lisans, yüksek lisans gibi) listeler. 7. Farklı orta öğretim kurumlarını (genel lise, meslek lisesi gibi) sıralar ve aralarındaki farklılıkları açıklar. 8. Kendisi için uygun olabilecek orta öğretim kurumlarını tanır. 9. Birikimlerinin gelecekte seçeceği işlerle olan ilgisini açıklar.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	GİRİŞİMCİLİK KAZANIMLARI
7	Birey ve Toplum: İletişim ve İnsan İlişkileri	1. İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır.	10. Başkaları ile kurduğu iletişimlerin iyi olup olmadığını sorgular.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	ÖZEL EĞİTİM KAZANIMLARI
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.	3. İlgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlamalar yapar.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	SAĞLIK KÜLTÜRÜ KAZANIMLARI
7	Birey ve Toplum: İletişim ve İnsan İlişkileri	1. İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır. 2. İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder.	11. Etkili iletişim kurmanın yollarını belirler. 18. Bir ilişkiyi sürdüren ve zedeleyen tutum ve davranışlara örnek verir. 19. Anlamli ilişkiler kurma ve sürdürmenin önemini fark eder.
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler: Ülkemizde Nüfus	2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	5. Nüfus artışı ve doğurganlık arasındaki ilişkiyi kavrar.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMA KAZANIMLARI
7	Birey ve Toplum: İletişim ve İnsan İlişkileri	1. İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır.	9. Akran baskısına karşı koymak için iletişim becerilerini kullanır. 11. Etkili insan ilişkilerinin önemini ve oluştuğunu analiz eder. 12. İletişimde kişiler arası farklılıklara hoşgörü gösterir
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	13. İlgi, yetenek ve değerlerinin eğitim hayatını nasıl etkilediğini fark eder.

SINIF	ÖĞRENME ALANI / ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI	İNSAN HAKLARI ve VATANDAŞLIK EĞİTİMİ KAZANIMLARI
7	Birey ve Toplum: İletişim ve İnsan İlişkileri	4. Doğru bilgi alma hakkı, düşüncüyü açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantıyı fark eder. 5. Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbiriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar.	4. İnsan haklarının yaşadığı toplumda daha etkin uygulanması için önerilerde bulunur. 11. Hakların ihlâl edildiği durumlar karşısında yetkili kurumlara başvurmanın bir vatandaşlık görevi olduğunu belirtir. 12. Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder. 13. Yargı kararı olmadıkça hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine ve evine karışılmayacağını, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16. maddesine dayanarak açıklar. 21. Basın ve yayın organlarının kısıtlama olmadan özgürce çalışmaları gerektiğini ifade eder. 22. Kamu güvenliği ve kamu sağlığı söz konusu olduğunda, kanunlar çerçevesinde özgürlüklerin sınırlanabileceğini kavrar.
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler: Ülkemizde Nüfus	3. Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir.	2. Eğitimin kendisi için bir hak olduğunu fark eder. 3. Zorunlu ve parasız ilköğretimin bütün çocuklar için bir hak olduğunu belirtir. 5. Çocukların çalışma yaşamında Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 32. maddesine uygun koşullarda çalışması gerektiğini ifade eder. 24. Herkesin çalışma ve işini özgürce seçme hakkı olduğunu fark eder.
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler: Ülkemizde Nüfus	5. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar.	15. Seyahat etmenin bir özgürlük olduğunu belirtir.
	Bilim, Teknoloji ve Toplum: Zaman İçinde Bilim	5. Tarihsel süreçte düşüncüyü ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.	12. Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder.
7	Güç, Yönetim ve Toplum: Yaşayan Demokrasi	3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.	20. Ülkemizde yasama, yürütme ve yargı organlarının bağımsız olduğunu fark eder.
7	Küresel Bağlantılar: Ülkeler Arası Köprüler	4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	19. Yakın çevresindeki ortak miras ürünlerinin korunması gerektiğini ifade eder.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (6-7. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI
ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6. Sınıf	<p>1. Atatürk'ün millî tarihimize verdiği önem Açıklama:Türklerin köklü ve zengin bir tarihe sahip oldukları vurgulanarak tarih boyunca birçok güçlü devlet kurdukları belirtilir.</p>	Kültür ve Miras/ İpek Yolunda Türkler	<p>1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.</p> <p>7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk-İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.</p>
	<p>2. Diğer örf ve âdetlere hoşgörülü olmanın gerekliliği Açıklama:Diğer milletlerin örf ve âdetlerine hoşgörü göstermenin önemi belirtilerek Atatürk'ün diğer milletlerin örf ve âdetlerine hoşgörülü olduğu vurgulanır.</p>	Küresel Bağlantılar/ Ülkemiz ve Dünya	<p>3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.</p> <p>5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.</p>
	<p>3. Türk kadınının toplumdaki yeri ve Atatürk'ün kadın haklarına verdiği önem Açıklama:Türk toplum hayatında kadına verilen önem Türk tarihinden örnekler verilerek vurgulanır. Türk kadınlarının Atatürk'ün sayesinde birçok Avrupa ülkesindeki kadınlardan daha önce siyasal haklara kavuştuğu, Atatürk'ün kadın hakları konusundaki görüşlerinden örnekler verilerek vurgulanır. Türk kadınının günümüz toplumundaki yeri ve önemi açıklanır.</p>	Güç, Yönetim ve Toplum/ Demokrasinin Serüveni	<p>5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.</p>
	<p>4. Atatürk'ün barışçı bir devlet adamı olduğu Açıklama:Atatürk'ün yurttan ve dünyada barışa önem verdiği vurgulanarak Atatürk'ün barışçı bir devlet adamı olduğu belirtilir.</p>	Küresel Bağlantılar / Ülkemiz ve Dünya	<p>3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.</p>
	<p>5. Atatürk'ün Türk dili ve edebiyatına verdiği önem Açıklama:Atatürk'ün Türk dili ve edebiyatı ile ilgili sözlerine yer verilir.</p>	Birey ve Toplum/ Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	<p>6. Atatürk'ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.</p>
	<p>6. Atatürk'ün millî dış politika hakkındaki düşünceleri Açıklama:Atatürk'ün millî dış politikasının temelini oluşturan tam bağımsızlık, karşılıklılık (mütekabiliyet) ve devletlerin eşitliği vurgulanarak Türkiye'nin komşu devletlerle barış içinde yaşamamızı ilke edindiği belirtilir. Atatürk'ün yurttan ve dünyada barış prensibi üzerinde durulur.</p>	Küresel Bağlantılar/ Ülkemiz ve Dünya	<p>3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.</p>
	<p>7. Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemi ve görevleri Açıklama:Türk Silahlı Kuvvetlerinin; Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığının ve geleceğinin teminatı, millî birliğimizin simgesi, Türk milletinin içinden çıktığı, “ordu millet” bütünlüğünün en güzel örneği olduğu, Türk milletinin her zaman hizmetinde olmaktan gurur duyduğu, Türk yurdunu ve Türkiye Cumhuriyeti'ni koruduğu ve kolladığı ve yurdumuzun güvenliğini sağladığı, ülkemizi iç ve dış tehditlere karşı koruma görevi olduğu vurgulanır. Atatürk'ün Türk Silahlı Kuvvetleriyle ilgili sözlerine örnekler verilir.</p>	Kültür ve Miras/ İpek Yolunda Türkler	<p>3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.</p>

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (6-7. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI**ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI**

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6. Sınıf	8. Eğitimin önemi Açıklama: Eğitimin bir ülkenin gelişmesindeki yeri vurgulanarak eğitim sayesinde bireylerin ülke kalkınmasına bilinçli olarak katkıda bulunduğu, Türk milletinin daha mutlu ve güçlü olmasının, eğitimde elde edilecek başarılarla bağlı olduğu, eğitimin dünya barışına her zaman katkıda bulunduğu açıklanır. Atatürk'ün eğitime verdiği önem örneklerle açıklanır.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim/ Ülkemizin Kaynakları	5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.
	9. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi Açıklama: Türkiye'nin Akdeniz ve Karadeniz'i birbirine bağlayan Boğazlara hâkim olduğu, Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü oluşturduğu, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin diğer denizlere açılmasındaki yeri, petrol kaynaklarına sahip ülkelerle komşu olduğu, zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olduğu, büyük bir tarımsal üretim potansiyeline sahip olduğu üzerinde durulur. Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğu vurgulanır.	Küresel Bağlantılar/ Ülkemiz ve Dünya	1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
	9. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi Açıklama: Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği yerde olduğu belirtilerek bulunduğu bölgede güçlü bir devlet olduğu 1. kazanımdan sonra vurgulanır.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler/ Yeryüzünde Yaşam	1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.
	9. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi Açıklama: Türkiye'nin uygarlıkların kesiştiği bir yerde bulunduğu ve bu uygarlıkların hangileri olduğu belirtilir.		7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.
	10. İnsanların sahip oldukları hak ve hürriyetler ile Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önem Açıklama: İnsanların doğdukları andan itibaren sahip oldukları hak ve hürriyetler belirtilerek bu hak ve hürriyetlere örnekler verilir. İnsan hak ve hürriyetlerinin anayasada yer aldığı belirtilir. Atatürk'ün insan hak ve hürriyetlerine verdiği önem görüşlerinden örnekler verilerek vurgulanır. Atatürk'ün kurduğu cumhuriyet sayesinde Türk milletinin elde ettiği hak ve hürriyetler örneklerle vurgulanır.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Demokrasinin Serüveni	4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.
	11. Vatandaşların devlete karşı görevleri ve Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi Açıklama: Vatandaşlık görevlerinin neler olduğu örneklerle açıklanır. Bu görevleri yapmanın neden gerekli olduğu ve kanunlara saygılı olmanın bir vatandaşlık görevi olduğu belirtilir. Vatandaşlık görevlerinden vergi vermenin önemi belirtilerek Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem verdiği örneklerle vurgulanır.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim/ Ülkemizin Kaynakları	3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (6-7. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI
ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6. Sınıf	11. Vatandaşların devlete karşı görevleri ve Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi Açıklama: Vatandaşlık görevlerinden askerlik görevi vurgulanır.	Kültür ve Miras/ İpek Yolunda Türkler	3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.
	12. Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önem Açıklama: Mutlu yaşamak için neden cehaleti yok etmek gerektiği, bilimin neden her konuda insan hayatına yön vermesi gerektiği, bilimde ilerleme olmadan kalkınma ve gelişme olamayacağı, bilimsel çalışmalar sayesinde cehaletin nasıl ortadan kalkabileceği açıklanır. Atatürk'ün akılcılık ve bilim konusundaki uygulamaları, sözlerinden örnekler verilerek açıklanır. Onun yaptığı her işte akılcılığı ve bilimi esas aldığı vurgulanır.	Bilim Teknoloji ve Toplum/ Elektronik Yüzyıl	5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.
	13. Bilim ve teknolojinin anlamını ve önemini kavrayabilme Açıklama: Bilim kavramı tanımlanarak insanların doğru karar vermelerinde bilimin nasıl yol gösterdiği, bir toplumda kalkınma düzeyi ile bilim ve teknolojideki gelişme düzeyi arasındaki ilişki, bilimin bilgiyi benimseme ve onu üretme yoluyla gelişebildiği, teknolojinin neden bilimin ürünü olduğu açıklanır. Teknoloji ürünlerine yakın çevreden örnekler verilerek yaşamımızı nasıl kolaylaştırdığı açıklanır.		
	14. Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi kavrayabilme Açıklama: Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önem, sözlerinden örnekler verilerek açıklanır. Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." özdeyişi açıklanır. Atatürk'ün her alanda yaptığı çalışmalarda neden bilimi esas aldığı ve bilimsel çalışmaları örneklerle açıklanır.		

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (6-7. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI
ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
7. Sınıf	1. Vatandaşların devlete karşı görevleri ve Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi Açıklama: Vatandaşlık görevlerinden seçme ve seçilme hakkı ile kanunlara ve kurallara saygılı olmanın gerekliliği belirtilerek cumhuriyetle birlikte vatandaşlık görevlerinin yeniden düzenlenmesi çalışmaları, Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi ile ilişkilendirilerek vurgulanır.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Yaşayan Demokrasi	3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder. 4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.
	2. Atatürk'ün güzel sanatlara önem vermesi Açıklama: Atatürk'ün Türk toplumunun gelişmesi için güzel sanatlara önem verdiği ve çağdaş Türk sanatının oluşması için çalıştığı belirtilir. Atatürk'ün güzel sanatlara verdiği önem örneklerle açıklanarak sanatçılara verdiği önem vurgulanır.	Küresel Bağlantılar /Ülkeler Arası Köprüler	4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin ve doğal varlıkların ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.
	3. Atatürk'ün Türk tiyatrosuna ve sahne oyunlarına verdiği önem Açıklama: Atatürk'ün geleneksel sahne oyunlarının ve çağdaş Türk tiyatrosunun gelişmesi için sağladığı katkılar belirtilerek Atatürk'ün tiyatro ve sahne sanatçılarına verdiği önem vurgulanır.	Küresel Bağlantılar/ Ülkeler Arası Köprüler	4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.
	4. Güzel sanatların bir toplumun gelişmesindeki yeri ve önemi Açıklama: Sanatın; insanın özgürce karar vermesinde, becerilerini ortaya koymasında, insanlar arasında güzel duyguların oluşmasında ve insanları birbirine yaklaştırmada önemli bir etken olduğu belirtilir.		
	5. Kamuoyunun önemi Açıklama: Kamuoyu kavramından hareketle kamuoyunun önemi açıklanır. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı ve Türk inkılabı sırasında kamuoyunun aydınlatılmasına önem verdiği, Atatürk'ün uygulama ve sözlerinden örneklerle açıklanır. Kamuoyunda farklı görüşlerin yer alabileceği vurgulanır. Kamuoyu oluşmasında radyo, televizyon, sinema ve tiyatro ile basılı araçların etkisi belirtilir.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Yaşayan Demokrasi	4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.
	6. Basının önemini ve kamuoyu ile ilişkisi Açıklama: Basın kavramından hareketle basın aracılığıyla yurtda ve dünyada olup bitenleri zamanında öğrenebildiğimiz, basının eğitim ve öğretim aracı olarak önemi açıklanır. Kamuoyu ve basın arasındaki ilişki örneklerle vurgulanır. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sırasında Türk ve dünya kamuoyunu aydınlatmak için yaptığı çalışmalar ve bu amaçla gazete çıkardığı ve Anadolu Ajansı kurduğu, Atatürk'ün basının önemi ile ilgili sözlerinden örnekler verilebilir.	Birey ve Toplum/ İletişim ve İnsan İlişkileri	3. İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır. 6. Atatürk'ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir.

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ (6-7. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI
ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONU VE KAZANIMLARI

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
7. Sınıf	7. Anayasanın anlam ve önemini fark edebilme Açıklama: Anayasanın bir devletin dayandığı esasları gösteren temel kanun olduğu, devletin yönetim şeklini gösterdiği; yasama, yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemelerin ve vatandaşların temel hak ve ödevlerinin anayasada yer aldığı, anayasanın bütün kanunların üstünde olduğu ve hiçbir kanunun anayasaya aykırı olamayacağı belirtilir.	Güç, Yönetim ve Toplum/ Yaşayan Demokrasi	2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir.
	8. Yürürlükte olan anayasamızın bazı maddeleri Açıklama: Anayasamızda devletin şekli, cumhuriyetin nitelikleri, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkentiyle ilgili değiştirilemez maddelerin yer aldığı vurgulanır. Anayasamızda, devletin temel amaç ve görevleriyle ilgili bir madde ile egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu belirten bir maddenin yer aldığı belirtilir.		
	9. Atatürk'ün kişilik özellikleri Açıklama: Atatürk'ün vatanını ve milletini çok sevdiği belirtilerek ileri görüşlü, kararlı ve disiplinli olma gibi yönleri, Çanakkale Savaşı'ndan örneklerle açıklanır. Onun Çanakkale Savaşı ile önderlik rolünün ön plana çıktığı vurgulanır.	Küresel Bağlantılar / Ülkeler Arası Köprüler	1. 20. yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla 1. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.